

AALBORG UNIVERSITET
KØBENHAVN

Aalborg Universitet København
A. C. Meyers Vænge 15
2450 København SV
Danmark

Sekretær: Lene Wenstrøm Jørgensen
Telefon: 99 40 97 34
Lene Wenstrøm Jørgensen

Studenterrapport

Uddannelse:

By, Bolig og Bosætning

Semester:

4. semester

Titel på projekt:

Bispebjerg - Fra udsat boligområde til
blandet forstad i byen?

Projektperiode:

Forår-sommer 2022

Vejleder:

Mia Arp Fallov

Medlemmer:

Julian Weiss Flensburg

Studienummer:

20201640

Antal anslag:

176.020

Antal normalsider:

74

Afleveringsdato:

10. august 2022

Resumé:

Increasingly, a civil society approach is seen as a supplement, if not directly an alternative, to more redistributive measures in combating and alleviating urban poverty and inequality. Key to this approach is the idea of promoting neighborliness among the different residents as a way of ensuring social sustainability and social mixing whilst optimizing competitiveness and minimizing public spending. In the context of Copenhagen, this has since the 1990s mainly been through making neighborhoods more attractive to the middle class, and especially kids families, with one such case being the neighborhood of Bispebjerg in North West Copenhagen. Mainly an old working class neighborhood that over decades evolved into a slummed and socially degraded area, it has in recent years experienced a renewal as newcomers, among them middle class and kids families, move into and settle in the area. However, this presents new challenges relating to gentrification and segregation that may offset the supposed benefits of social mixing. Using a critical realistic and case study approach drawing on theories of neighborhood by the early Chicago School (Park & Burgess) and Robert J. Sampson's theory of Collective Efficacy on one hand, as well as Doreen Massey's theory of throwntogetherness of space and place and Zygmunt Bauman's theory of Liquid Modernity on the other hand, this thesis examines eight families' neighbor relationships and sense of belonging through qualitative interviews. It is found that although the families often have very strong relationships with their immediate neighbors and participation in local institutions, these ultimately reflect socio-economic background rather than place-specific attributes. However, it is also found that diversity may increase tolerance and solidarity, some even developing a strong social ethic as well as feeling a sense of belonging and duty towards the other residents. This paradoxically may increase the effects of gentrification and segregation, rather than alleviate them. It is thus argued that although promoting neighborliness is a valuable tool in fostering social sustainability and a sense of community, it cannot replace a more redistributive approach, since many of the problems that relate to urban poverty and inequality still have their origin outside the neighborhood in more structural and socio-economic factors.

**Bispebjerg -
Fra udsat bydel til blandet forstad i byen?**

Speciale i By, Bolig og Bosætning

Sommer 2022

Indholdsfortegnelse

Problemfelt	3
Problemformulering	5
Case-beskrivelse	5
Bispebjergs historie	5
Kort over Bispebjerg	8
Demografiske data	11
Teori	13
Naboskab - før og nu	13
Stedsidentitet og tilknytning - i en foranderlig og sammensat verden	17
Teoretisk sammenfatning	20
Metode	20
Videnskabsteoretisk tilgang	20
Case-studie	23
Interviews	26
Analysestrategi	29
Reliabilitet og Validitet	30
Præsentation af interviewpersonerne	32
Interview 1	32
Interview 2	33
Interview 3	34
Interview 4	35
Interview 5	36
Interview 6	37
Interview 7	38
Interview 8	39
Analyse	40
Bydelens ambivalente identitet(er)?	40
Stedstilknytningens og naboskabets gensidige forhold	47
Naboskabets fordringer og grænser	56
Bydelens problemer eller problemer i bydelen?	63
Analysens resultater	75
Diskussion	75
Konklusion	80
Litteratur	82
Bilag	85

Problemfelt

København er en by under udvikling i disse år, særligt når det gælder mangfoldigheden blandt dens indbyggere (Nielsen et al. 2017). Men denne mangfoldighed kan imidlertid også forårsage spændinger mellem byens beboere, i form af diskrimination og kulturelle sammenstød mv., samtidig med at der kan opstå segregering og marginalisering, som følge af at forskellige befolkningsgrupper bliver fordelt skævt på boligmarkedet (Ibid.:18-19).

Her bliver den københavnske bydel Bispebjerg interessant, da bydelen er særligt kendetegnet ved en høj diversitet i forhold til indkomst, etnicitet og nationalitet, begrundet i bydelens udvikling væk fra et nedslidt og forslummet område, hen mod en situation, hvor mange nye beboere og virksomheder kommer til bydelen. Imidlertid har bydelen, sammenlignet med resten af København, været ressourcetsvag, målt på en række sociale og fysiske parametre (Ibid.:35-41). Selvom udviklingen derfor overordnet set kan siges at være positiv, i og med at nytilflytterne tilføjer bydelen flere ressourcer, præsenterer dette også udfordringer, særligt i form af gentrificering og segregering;

“Det positive er, at der kan blive tilført ressourcer til bydelen i form af nye beboere, som investerer i boligmassen og indgår i bydelens institutioner. Det negative ved denne proces er, at de kan skubbe den oprindelige befolkning ud af bydelen, som det er sket i andre områder i København... Hvis boligpriserne fortsætter med at stige, kan det øge den allerede begyndende segregering, da de ressourcemæssige skel mellem bydelens delområder øges.” (Ibid.:41).

Dette forhold bliver særligt interessant set i lyset af Københavns Kommunes *Politik For Udsatte Byområder* (2017), hvor kommunen er interesseret i at afhjælpe problemstillinger gennem at blande beboersammensætningen og gøre områderne yderligere attraktive for mere ressourcestærke borgere, gennem fysiske ændringer og boligsociale tiltag. Særligt for politikken er dens fokus på at fremme den sociale sammenhængskraft og målet er at områderne skal blive mere *selvbærende*; *“Det handler om at styrke byens sociale sammenhængskraft – den gensidige tillid og de sociale bånd mellem beboere og grupper i et byområde – så områderne i højere grad bliver selvbærende og trygge.”* (Ibid.:9).

Spørgsmålet bliver så her imidlertid, om dette initiativ har den positive effekt, som en øget

mangfoldighed tilstræber at skabe? Eller hvorvidt indsatsen blot reproducerer ulighed og konflikt? Her bliver spørgsmål omkring naboskab (Park & Burgess [1925] 2019; Sampson 2012) samt stedsidentitet og tilknytning (Bauman 1998, 2002, 2006; Massey 1994, 2005; Savage et al. 2005) afgørende for at kunne forstå, hvordan bestemte grupper tilegner sig et kvarter, og hvem de ønsker at dele det med. Specifikt tænkes på børnefamilierne fra middelklassen, som oftest er den gruppe bypolitikken siden 1990'erne har haft for øje at gøre områder attraktive for og dermed tiltrække, når kvarterer skulle moderniseres (Bisgaard 2010; Jørgensen 2019). Samtidigt begyndte den europæiske socialpolitik i højere grad at kigge på social inklusion frem for materiel fattigdom (Larsen 2004:65-67). Dette blive særligt interessant i forhold til spørgsmålet om social bæredygtighed (Dempsey et al. 2009; Woodcraft et al. 2021), hvorved blandede boligkvarterer kan ses som et udtryk for en nyliberal tankegang om at benytte civilsamfundet, frem for staten, som omfordeler af ressourcer og ansvarlig for løsning af sociale problemer samt social inklusion (Andersen & Pløger 2007; Baldersheim & Ståhlberg 2002; Frandsen & Hansen 2020; Haveri 2015; Meijer 2016).

Der er tidligere er blevet gennemført studier af både gentrificeringen (Andersen 1998; Larsen & Hansen 2008) og socialt mix (Alves 2019; Birk 2017; Christensen 2015; Kjeldsen & Stender 2022).¹ i forbindelse med byudvikling i en dansk kontekst, hvor disse primært har været skeptisk overfor effekten af indflyttere i forhold til at løse overordnede sociale problemstillinger, der knytter sig til social ulighed og geografisk segregering. Imidlertid har disse studier primært haft et økonomisk perspektiv, samt benyttet sig af historiske og statistiske metoder til at undersøge disse problemstillinger, og såfremt kvalitative metoder har været involveret, har dette primært været fagprofessionelle. Selvom der er lavet ét enkelt studie (Nielsen & Winther 2020) af forskellige beboertyper, herunder børnefamilier, endda i Bispebjerg, og deres forhold til hinanden, har dette ikke fokuseret specifikt eller dybere på en undersøgelse af børnefamiliernes naboskab. Derfor er børnefamiliernes eget perspektiv på deres egen rolle, gennem naboskab og stedstilknytning underbelyst, i forhold til at forstå hvorledes socioøkonomiske faktorer og kulturelle præferencer spiller sammen på det konkrete dagligdags plan. Særligt med tanke på at kommunen i 2016 afsatte 60 millioner kroner til løfte bydelen og bl.a. skabe øget sammenhold (Københavns Kommune 2016).

¹ Grundet de historiske-, politiske-, geografiske og velfærdsmæssige forskelle på diverse lande, og heraf forskellen på rummelige dynamik (se f.eks. Wacquant 2013:274-283), har jeg primært holdt mig til forskningslitteratur, der udarbejdet i en dansk kontekst.

Specialet ønsker at undersøge børnefamiliers forventninger til Bispebjerg, som tilflyttere, specielt med henblik på naboskab med andre grupper, og hvordan dette spiller ind på deres stedstilknytning.

Problemformulering

Hvad betyder børnefamiliernes naboskab og tilknytning til Bispebjerg? Og hvilken rolle spiller sted i forhold til social sammenhængskraft og mangfoldighed?

Dette har givet anledning til formulering af følgende arbejdsspørgsmål;

1. *I hvilken grad er børnefamiliernes naboskab og stedstilknytning et udtryk for individuelle præferencer eller socioøkonomiske faktorer?*
2. *Hvilken indflydelse har sted på børnefamiliernes naboskab og tilknytning?*

Case-beskrivelse

Bispebjergs historie

For at kunne forstå Bispebjergs historie er det nødvendigt at forstå den københavnske byhistorie.

I efterkrigsperiodens økonomiske afmatning voksede befolkningstallet og tætheden i København drastisk, hvilket betød at der boede 800.000 københavnere i byen i 1950. Samtidig var boligstandarden lav og byen var forslummet, mens boligforeninger opførte ejendomme for at afhjælpe bolignøden og for at forbedre boligforholdene for middelklassen. I midten af 1950'erne startede det økonomiske opsving, som betød at de københavnere, som havde økonomiske overskud til det, flyttede ud af byen. Denne udvikling tog til op gennem 60'erne, 70'erne og 80'erne, som betød at befolkningstallet blev næsten halveret. Samtidig oplevede de almene boliger øget tomgang, da de tidligere beboere var flyttet til forstæderne

(Nielsen et al. 2017:29). Her begyndte samtidig de første store indvandrergrupper at komme til Danmark. I 1960'erne og 1970'erne kom de første arbejdsmigranter fra bl.a. Tyrkiet, efterfulgt af flygtninge fra Mellemøsten i 1980'erne og fra den somaliske borgerkrig i starten af 1990'erne, hvoraf en stor andel blev tildelt en bolig i den almene sektor. Boliger i den almene sektor blev anset som gode boliger til de nye københavnere, samtidig betød udflytningen til forstæderne, at der var ledige boliger i den almene sektor, hvilket er én af årsagerne til koncentrationen af etniske minoriteter i almene boligområder (Ibid.:29-30).

Derudover medførte afindustrialiseringen i 1960'erne og 1970'erne og lukningen af størstedelen af Københavns produktionsvirksomheder, samtidig med en decentraliseringspolitik, der flyttede nationale investeringer fra hovedstaden til det øvrige Danmark, at byens vækst for alvor blev bremset. Kombineret med fraflytningen til forstæderne, satte det Københavns kommune under et voldsomt pres, der mandede ud i, at København var på kanten af fallit i starten af 1990'erne (Ibid.:30). For at imødegå dette, tvang regeringen en række politiske ændringer igennem i København i forhold til bl.a. byplanlægning og boligpolitik, samtidig med at de gennemførte investeringer i byen og kommunen solgte store havnearealer (Bisgaard 2010; Jørgensen 2019; Nielsen et al. 2017:30). I midten af 90'erne vendte befolkningstallet for alvor, så der således i 2016 boede næsten 600.000 indbyggere i byen. Investeringer i kvarterløft, områdefornyelse og byfornyelse har medført bedre boligforhold, boligområder og hele nye bydele. På samme tid er idealet for det gode familieliv ikke længere eksklusivt hus og have i forstaden, hvilket kombineret med de bedre boligvilkår, betyder at København er blevet til et attraktivt bosætningsvalg, som i stigende grad er blevet forbeholdt ressourcestærke familier (Nielsen et al. 2017:31).

Bydelen Bispebjerg er en administrativ afgrænsning, hvorimod betegnelserne Nordvest, Utterslev, Emdrup og Bispebjerg Bakke er mere gængse for de københavnske borgere. Endvidere adskiller disse betegnelser området i mere ensartede delområder, men mangfoldigheden består i bydelens samlede udtryk. Der bor omkring 55.000 indbyggere² og mangfoldigheden er resultatet af en række forhold, hvoraf en central faktor er bydelens sammensætning og fordeling af boligmasse. I den centrale del af bydelen findes der mange karré byggerier, her er lejlighederne mindre i størrelserne, og de er dermed attraktive for

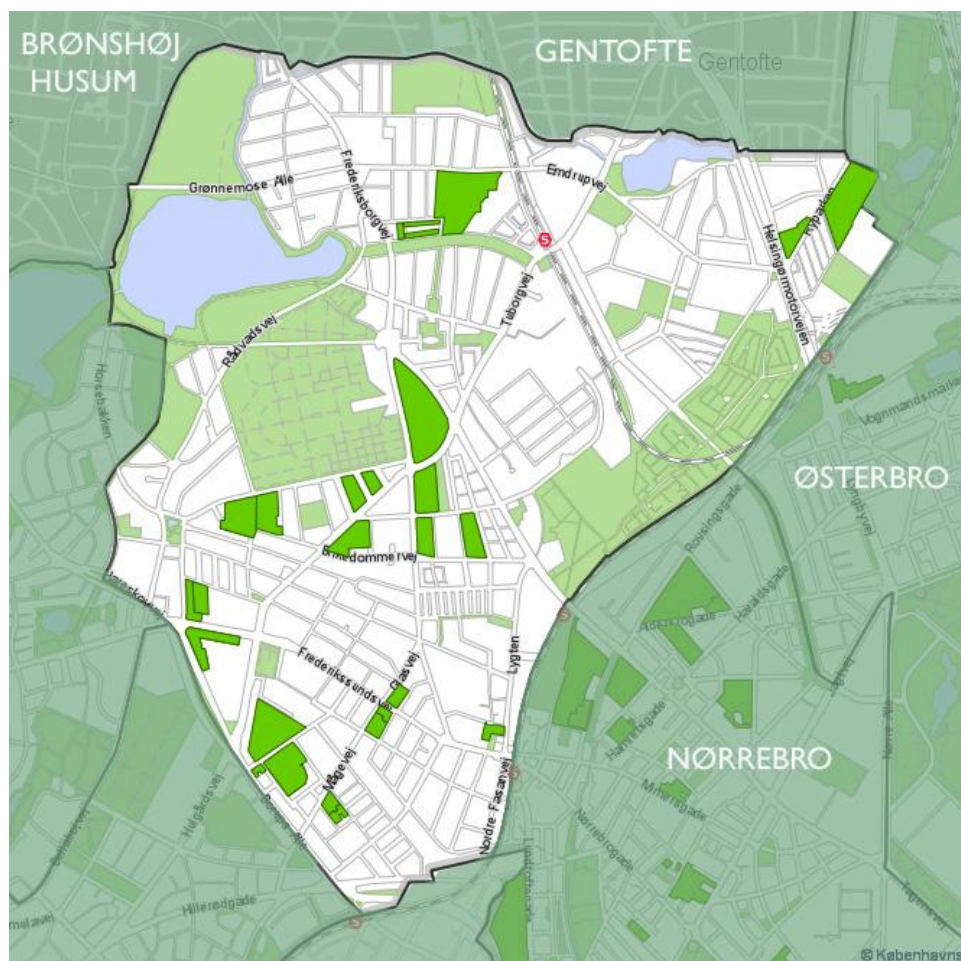
² I første kvartal af 2022 var dette lige under (se s.11)

enlige, unge par og studerende. I bydelens nordlige ende er villakvartererne dominerende, som er populære blandt børnefamilier. Dog har priserne i de seneste år været stigende, og det har medført at en del villaer er blevet opdelt i villalejligheder for at være mere overkommelige i pris og dermed tilgængelige for en større kreds af boligsøgende. Derudover ligger der større almene boligafdelinger spredt over det meste af bydelen, hvor der også bor mange børnefamilier. Imidlertid er de, som er bosat hér, karakteriseret ved at have færre ressourcer end i villakvarterene. Derudover bor der mange med anden etnisk baggrund end dansk, samt socialt udsatte borgere, som er blevet tildelt en bolig af kommunen i de almene boliger (Nielsen et al. 2017:35).

Blandt andet derfor befinder disse almene boligafdelinger, sammen med ejendomme med privat udlejning af mindre lejligheder, sig ofte i bydelens udsatte byområder med betydeligt lavere beskæftigelse, hvorimod befolkningen i villakvarterene i den nordlige del af Bispebjerg typisk skiller sig ud ved at være mere ressourcestærk end resten af bydelen. Ligeledes koncentrerer andelen af personer med anden etnisk herkomst end dansk også i bestemte områder af bydelen, fordi der er et sammenfald mellem socioøkonomisk ressourcetsvaghed og etnicitet. Dette ses også i de politiske initiativer i bydelen, hvor næsten halvdelen af Bispebjerg er beskrevet som et udsat område, det vil sige et område, der har fysiske og sociale udfordringer over det københavnske gennemsnit (Ibid.:37).

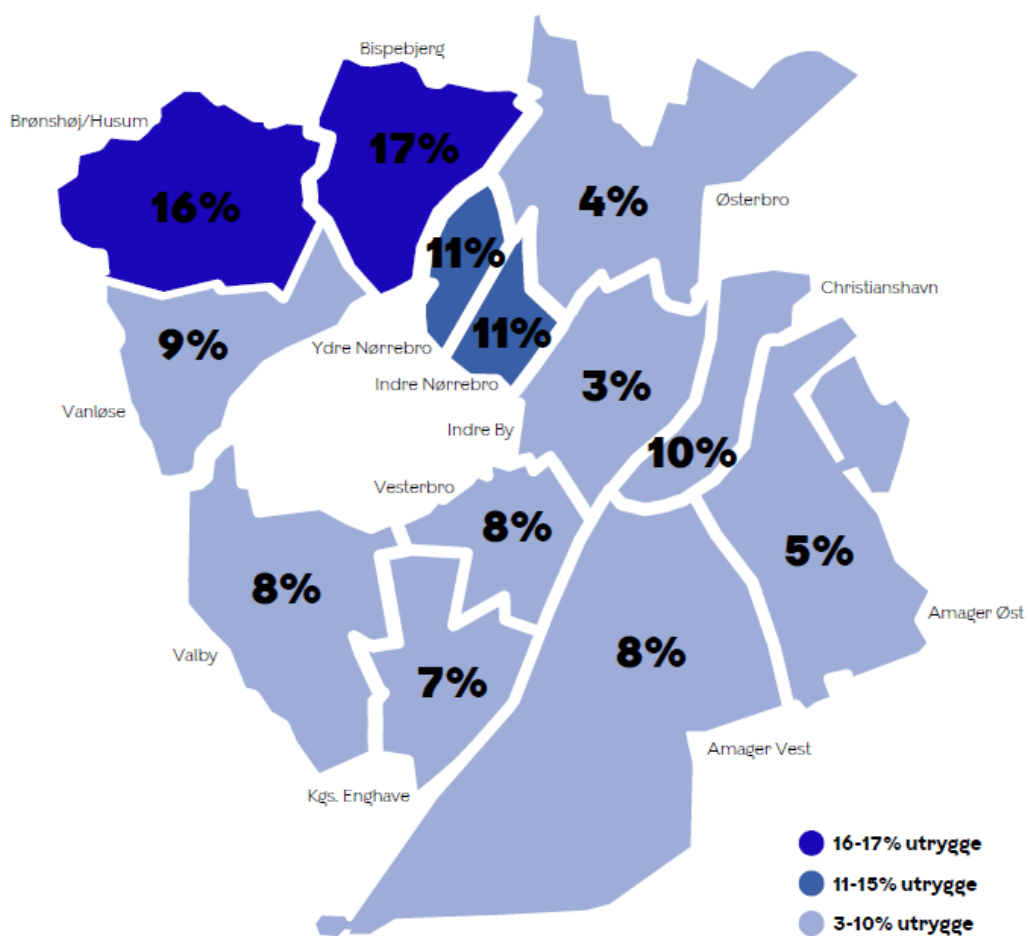
Udviklingen i Bispebjerg er med tiden begyndt at ligne resten af København. Tidligere har dele af Bispebjerg, specielt de mere centrale områder, været arbejderkvarterer som med afindustrialiseringen udviklede sig til nedslidte og forslummede områder. I dag udvikler bydelen sig, og institutioners og nye virksomheders indtog gør, at borgere fra resten af byen kommer til Bispebjerg for at arbejde, studere eller bosætte sig. De tre store aktører er Bispebjerg Hospital som den største arbejdsplads, samt Københavns Erhvervsakademi og DPU (Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse) som de største uddannelsesinstitutioner (Ibid.:38).

Kort over Bispebjerg

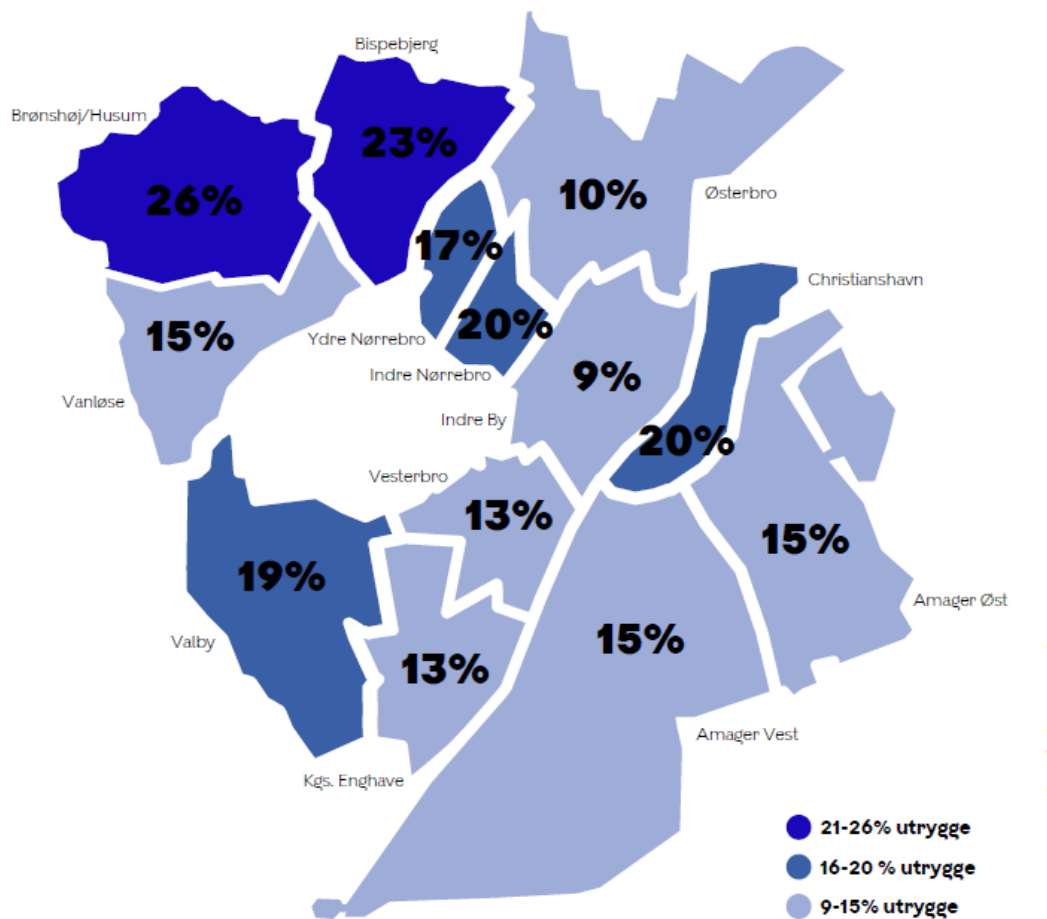
(Bispeparken.dk 2022)

Procentdel af befolkning som føler sig utrygge fordelt på bydele

(Københavns Kommune 2021)

Procentdel af befolkningen som føler utryghed i aften- og nattetimerne fordelt på bydele

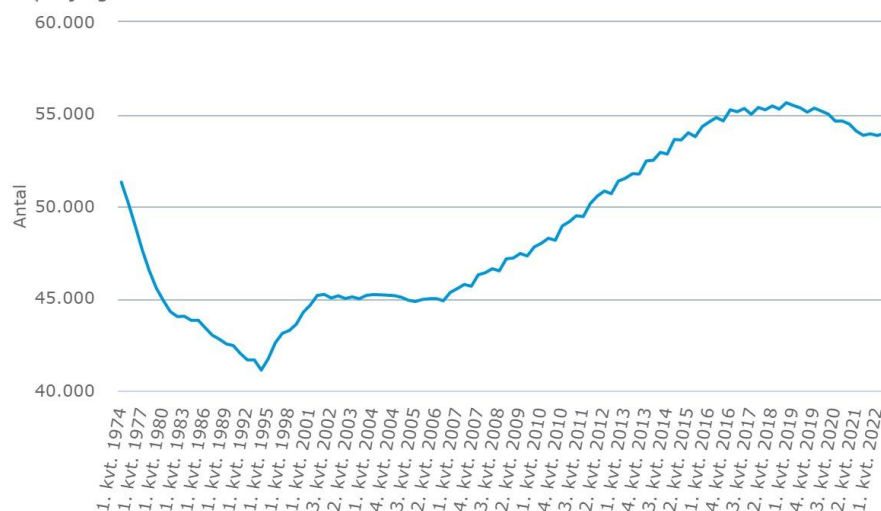
(Ibid.)

Demografiske data

Den totale befolkningsudvikling

Befolkningen

Civilstand: I alt | Alder: Alder i alt | Køn: Køn i alt | Distrikt: Lokaludvalg - Bispebjerg:

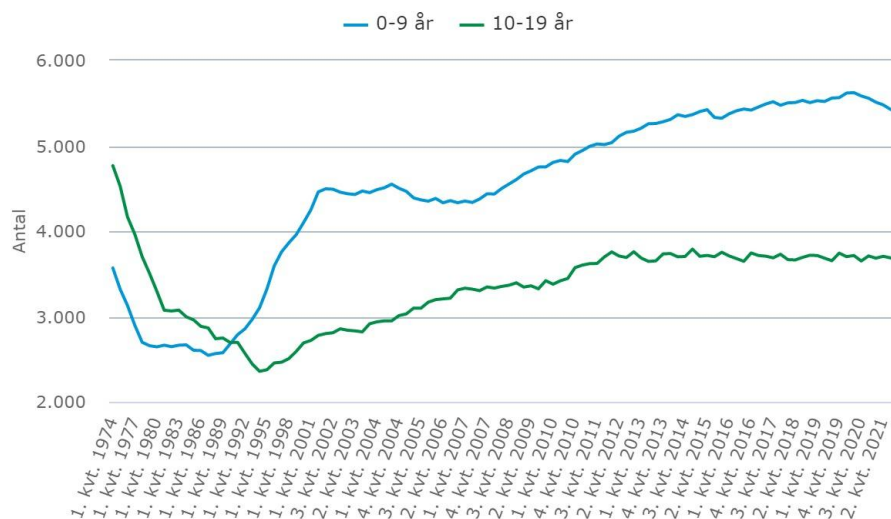

(Københavns Kommunes Statistikbank 2022a)

Udviklingen i befolkning som er 0-9 samt 10-19 år

Befolkningen

Civilstand: I alt | Køn: Køn i alt | Distrikt: Bydel - Bispebjerg | Alder:

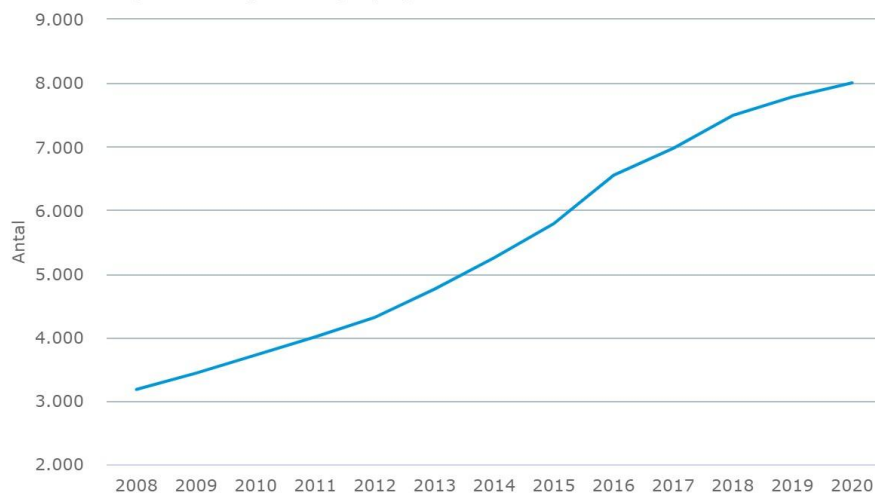

(Københavns Kommunes Statistikbank 2022b)

Udviklingen i andel af befolkningen som har fuldført en lang videregående uddannelse over tid

Befolkningens højest fuldførte uddannelse (15-69 år)

Alder: I alt | Køn: Køn i alt | Højeste fuldførte uddannelse: Lange videregående uddannelser | Distrikt: Bydel - Bispebjerg:

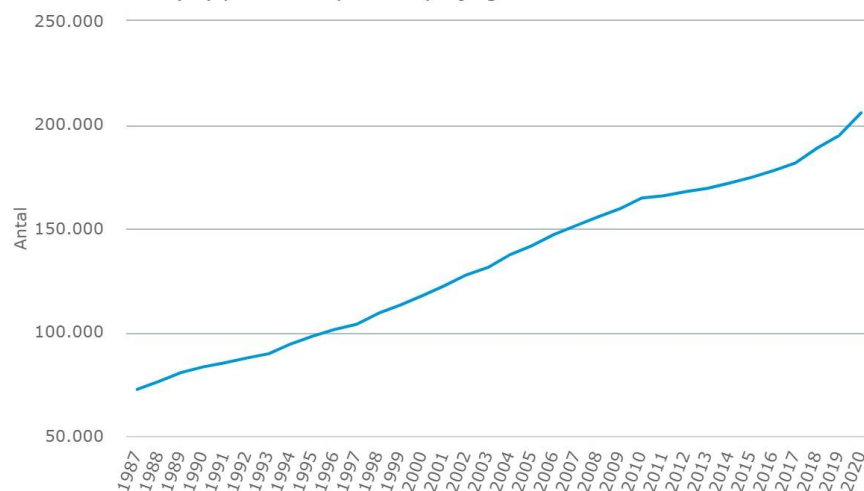

(Københavns Kommunes Statistikbank 2022c)

Udviklingen i gennemsnitsindkomsten for personer over 14 år over tid

Personer over 14 år

Indkomsttype: Disponibel indkomst | Køn: Køn i alt | Enhed: Gennemsnit for alle personer med indkomsten (kr.) | Distrikt: Bydel - Bispebjerg:

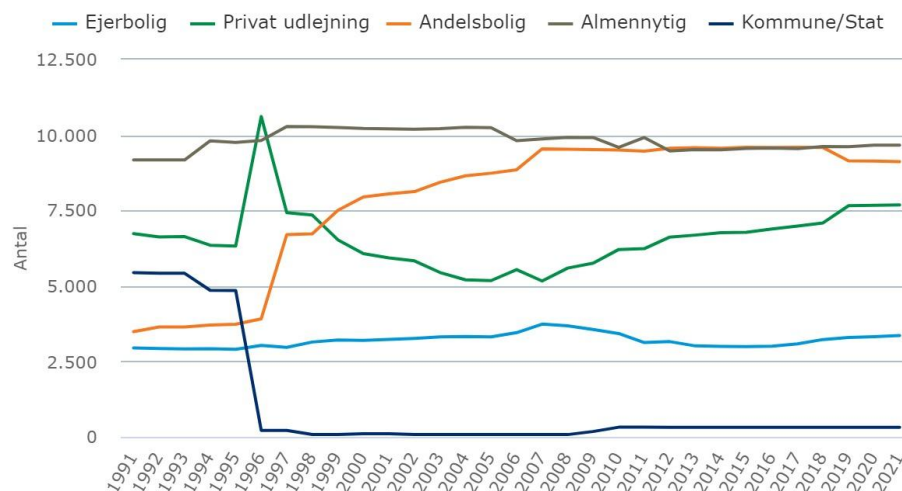

(Københavns Kommunes Statistikbank 2022d)

Udviklingen i ejerforhold over tid

Boliger

Antal værelser: I alt | Enhedsanvendelse: I alt | Ibrugtagningsår: Total | Distrikt: Bydel - Bispebjerg | Ejerforhold:

(Københavns Kommunes Statistikbank 2022e)

Teori

Naboskab - før og nu

Nabolaget har udgjort et studieobjekt siden den tidlige Chicago-skole (Park & Burgess [1925] 2019)³, hvor det var et omdrejningspunkt for studiet af urbanisering, samt for en række øvrige urbane problemstillinger, såsom nedbrydningen og fremkomsten af sociale normer, integration, kulturmøder og kriminalitet mv. Nabolaget blev her interessant, fordi det repræsenterede den mest basale form for organisation i byen, baseret på spontane og nære relationer, og dermed tillod sit eget særlige fællesskab og kendetegn. Dette forhold behøver imidlertid ikke udelukkende at være positivt, men kunne også medføre en risiko for at blive for isoleret fra resten af byen, samt at negative følelser, der bunder i racemodusætninger og klasseforskelle, kommer til at klæbe sig til naboskabet (Ibid.:7-10). I takt med at byen vokser, betyder disse omstændigheder at forskellige typer af nabolag opstår (Ibid.47-55). Byen skal

³ Tidligere lignende studier af byer og nabolag i forhold til problemstillinger som fattigdom, segregering og immigration mv. kendes dog fra f.eks. Engels (2009 [1845]) klassiske studie af Manchester i 1840'erne.

hermed forstås som en række *zoner*, hvori de enkelte nabolag indgår, hvor både byen og de enkelte nabolag i sig selv indgår i en konstant vekselvirkning mellem organisering og disorganisering, hvorigennem migration og immigration af nytilkomne, giver byen en distinkt geografi (Ibid.:50-55).

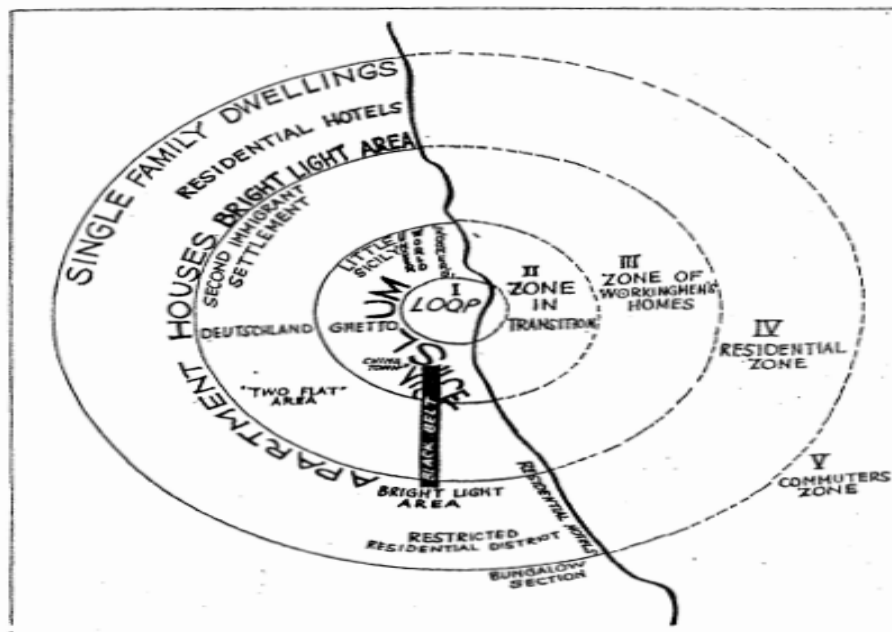

CHART II. Urban Areas

(Ibid.:55).

Dette medfører en segregeringsproces mellem forskellige grupper som, over tid, udvikler egne karakteristika og tiltrækningskraft for specifikke grupperinger og individer;

“This differentiation into natural economic and cultural groupings gives form and character to the city. For segregation offers the group, a place and a rôle in the total organization of city life. Segregation limits development, but releases it in others. These areas tend to accentuate certain traits, to attract and develop their kind of individuals, and so to become further differentiated.” (Ibid.:56)

Nabolaget udvikler herved en bestemt identitet og et sammenhold baseret på de grupper og individer som det tiltrækker. Denne interne følelse af sammenhold går under betegnelsen *Community* (Ibid.:144), som er karakteriseret ved at det betegner samfund og sociale grupper, hvis individer og organisationer er defineret ved den geografiske fordeling, som de er en del

af. Dette forhold har yderligere tre overlappende aspekter. For det første et materielt aspekt, karakteriseret ved nabolagets geografiske afgrænsning, typer af bygninger/boliger, demografi, afstande mellem sociale grupper mv., som er bestemt både af kræfter internt i, og i højere grad af kræfter uden for, nabolaget. For det andet et kulturelt/socialt aspekt kendetegnet ved de kulturelle og bestemte lokale omgangsformer, accenter/dialekter, vaner, tilhørsforhold mv., og som giver stedet en identitet og udøver social kontrol over gruppens medlemmer. I forlængelse heraf kommer et tredje aspekt, som er et politisk niveau, hvor nabolaget udvikler en fælles bevidsthed, som gør at beboerne begynder at organisere sig aktivt socialt og politisk for at løse problemerne i området (Ibid.:142-154).

Imidlertid har teorien måttet moderniseres, idet den har haft et manglende fokus på f.eks. politiske og økonomiske aspekter, samt tendens til at naturliggøre klasse- og race-forskelle (Sampson 2019). En mere moderne fortolkning kommer fra Robert J. Sampson (2012) og dennes teori om *Collective Efficacy*. Termen dækker dels over social sammenhængskraft (*collectivity*) og dels delte forventninger til kontrol (*efficacy*), men uden det traditionelle fokus på ideelle kontekstuelle rammer (i form af f.eks. venner og familie) som er karakteriseret ved stærke og intime naboskabs-bånd:

“Our premise accepts the basic idea of social disorganization theory that social control is a collective challenge not attributable to the characteristics of individuals alone and that it constitutes a major variation in crime rates and general wellbeing across neighborhoods... This theoretical framework recognizes the transformed landscape of contemporary urban life and assumes that while community efficacy may depend on some level of working trust and social interaction, it does not require that neighbors or local police officers be one’s friend.” (Sampson 2012:152).

Denne praksis oversættes til hverdagsstrategier, som beboerne gør brug af for at adressere problemer. Uanset om dette indebærer overvågning af børns legegrupper, intervention i drenge grupper adfærd, eller at reagere på normbrydende adfærd på offentlige steder (prostitution, salg af stoffer mv.). Grundlæggende set er det med til at give beboerne en form for social kontrol med nabolaget, uden at det nødvendigvis behøver at involvere eksterne ressourcer. Dette giver over tid nabolaget og beboerne en følelse af fællesskab og tillid til hinanden, som så spænder sig ud over de umiddelbare nære relationer (venner og familie) (Ibid.:152-154).

Endvidere kan forskellige faktorer påvirke Collective Efficacy positivt eller negativt. For eksempel at nytilkomne immigranter har en tendens til at være mindre aktive i de lokale foreninger, og desuden kan en hurtig forandring i populationen og demografien også underminere nabolagets organisering. Derudover har boligejere, i højere grad end lejere, en tendens til at være engageret i nabolagets ve og vel. Begge forhold har rod i, at en høj grad af beboerudskiftninger og mobilitet svækker gensidige forventninger til det fælles liv, da tillid og sociale bånd tager tid at etablere (Ibid.:154). Derfor vil længerevarende bosætning, samt ejerskab og stedstilknytning, have en tendens til at styrke den kollektive sociale kontrol i området. Samtidig vil koncentrationen af ressourcessvage grupper, og deres isolering/segregering fra nabolagets institutionelle ressourcer og/eller følelse af ekskludering/magtesløshed, muligvis have en forstærkende tendens til at nedbryde eller hindre Collective Efficacy, selvom de nære personlige bånd er stærke (Ibid.).

Ydermere har kriminalitet og Collective Efficacy et modsatrettet forhold, sådan at tidligere volds/kriminelle handlinger hæmmer Collective Efficacy (grundet frygt eller kynisme), mens Collective Efficacy omvendt forebygger fremtidig kriminalitet. Dog behøver der ikke være en direkte effekt, men det afhænger så af yderligere faktorer, da f.eks. stærke personlige bånd kan have en positiv effekt på Collective Efficacy, og en derigennem opnået lavere kriminalitet, uden at der er en direkte sammenhæng mellem høj Collective Efficacy og lav kriminalitet. Forklaringen skal her findes i, at Collective Efficacy i udgangspunktet er bundet på tætte personale bånd, som sagtens kan sameksistere med forfald og kriminalitet, da sociale bånd kan trækkes på i forhold til opfyldelse af både positive og negative mål (Ibid.:157).

I forlængelse heraf foreslås det, at Collective Efficacy kan forstås som en *forhandlet sameksistens-model (negotiated coexistence model)*, hvor vold og kriminalitet er negativt forbundet med Collective Efficacy, mens styrken af de fælles bånd kan spille sammen med Collective Efficacy, således at, i takt med at styrken af personale netværk stiger, så falder effekten af Collective Efficacy i forhold til at regulere kriminalitet og vold (Ibid.:157-158). Collective efficacys omfang afhænger derfor af kvarterets lokale institutioner og civile kræfter, som gør det muligt for beboerne at handle kollektivt på tværs af nabolaget for at løse fælles udfordringer. Dertil kommer at Collective Efficacy ikke er upåvirket af, eller kun virker i isolation, men også på tværs af nabolag (Ibid.:158-160).

Naboskab skal dermed forstås som Collective Efficacy, det vil sige beboerne og deres fællesskabers evne til at regulere hinandens adfærd, have gensidig tillid og følelse af fællesskab.

Stedsidentitet og tilknytning - i en foranderlig og sammensat verden

For geografen Doreen Massey (1994, 2005) er steders identitet kendetegnet ved at være åbne og mangfoldige, afhængigt af perspektiv og de sociale relationer som indgår heri, i form af klasse, køn eller race mv. Massey benytter her begrebet *Throwntogetherness* som et modsvar til en tendens til at se på steder som fastfrosne eller én-dimensionelle størrelser;

*“...What is special about place is not some romance of a pre-given collective identity or of the eternity of the hills. Rather, what is special about place is precisely that **throwntogetherness**, the unavoidable challenge of negotiating a here-and now (itself drawing on a history and a geography of thens and theres); and a negotiation which must take place within and between both human and nonhuman.”* (2005:140).

Dette betyder dog ikke, at steder og deres identitet(er) er lige tilgængelige og åbne for alle grupper. Tværtimod, argumenterer Massey, er steder også indlejret i en *magt geometri (power geometry)*, som betyder at bestemte grupper og individer er placeret på meget bestemte måder, i forhold til mobilitet mellem og til steder, som er determineret af deres magt;

“Different social groups have distinct relationships to this anyway differentiated mobility: some people are more in charge of it than others; some initiate flows and movement others don't; some are more on the receiving-end of it than others; some are effectively imprisoned by it.” (1994:149).

I takt med globaliseringen og den øgede mobilitet forårsaget heraf, har dette intensiveret uligheden mellem forskellige grupper og individer, således at de grupper der har højere grad af mobilitet, dominerer dem som har mindre. Som reaktion på denne udvikling, har der været en tendens til at se på steder gennem et romantiseret og fastfrosset ideal om en homogenitet (Ibid.:149-153). Dette bliver særligt problematisk, når det handler om bestemte grupper

tilhørsforhold til steder og fællesskaber;

“One of the problems here has been a persistent identification of place with “community”. Yet this is a misidentification. On the one hand, communities can exist without being in the same place- from networks of friends with like interests, to major religious, ethnic or political communities. On the other hand, the instances of places housing single “communities” in the sense of coherent social groups are probably- and I would argue, have for long been- quite rare. Moreover, even where they do exist this in no way implies a single sense of place. For people occupy different positions within any community.” (Massey 1994:153).

Imidlertid kan tendensen til at påhæfte steder en dominerende identitet føres tilbage til modernitetens historie, hvor steders dominerende identitet (lokale kulturer, regioner, nationalstater mv.) blev opfattet som naturlige og autentiske. Yderligere indlejret i disse dominerende og én-dimensionelle opfattelser af sted var magtstrukturer, hvor særligt den vestlige-europæiske opfattelse af bestemte steder blev lagt ned over andre (f.eks. med koloniseringen) og bestemte steder blev opfattet som mere udviklede end andre (Massey 2005:62-71). Dette er paradoksalt nok, ifølge Massey, blevet re-introduceret i senere tider af et *aspatialt* syn på globaliseringen, hvor globaliseringen tømmer og ensformer alle steder (Ibid.:81-98). I denne forbindelse advarer Massey også mod en modsatrettet tendens til *spatial fetishisme* (spatial fetishism) (Ibid.:101-103), hvor lokale steder og deres identitet abstraheres ud fra deres sociale og politiske relationer, og hvor de lokale steder altid ses som isoleret fra, og underordnet af, globaliseringen.

En anden teoretiker med lignende, men dog omvendte teorier, er sociologen Zygmunt Bauman (1998, 2002, 2006). For Bauman er samtiden præget af en stadigt stigende mobilitet og forbrugerisme, samt opløsning af faste steder, identiteter og fællesskaber, som på den ene side tillader nye former for fællesskaber og friheder, men på den anden side afføder nye former for ulighed, ambivalens og frygt. Bauman betegner dette som et skift fra en *“fast”*, til en *“flydende modernitet”* (2006). For Bauman repræsenterer den flydende modernitet en mere ekstrem udgave af modernitetens opløsning af *“Alt, hvad der er fast og solidt”* og hvor;

“De faste stoffer, der nu er blevet kastet i smeltediglen og er ved at blive omsmeltet i vor tid, den flydende modernitets æra, er de bånd, der sammenkæder individuelle valg i kollektive projekter og handlinger- de individuelt erfarede livspolitikker kommunikations- og

koordinationsmønstre på den ene side og menneskelige kollektivers politiske handlinger på den anden.” (Bauman 2006:13).

Denne udvikling medfører endvidere konsekvenser for steders identitet og de fællesskaber som former rammen herom. For Bauman betyder det, at stederne i højere grad mister deres faste identitet, samt individers og grupperes tilknytning, og i højere grad bærer præg af at være selektive og forbrugsbaserede, uden moralske forpligtelser eller en dybere følelse af tilhørsforhold. Slagsiden her bliver en øget intolerance over for anderledeshed og fremmede, samt stigende behov for homogenitet og kontrol (Ibid.:120-168).

Jævnfør Massey, er det for Bauman heller ikke alle grupper og individer, som har lige stor indflydelse på og tilknytning til steder. For Bauman (2002:53-75) er det primært en global elite af privilegerede og mobile kosmopolitter, som på den ene side nyder godt af den mobilitet og mangfoldighed, som verden tilbyder dem, men som på den anden side hader at lade sig ulejlig af anderledeshed eller dybere moralske forpligtelser. Bauman (1998) tegner endvidere et yderst kritisk billede af globaliseringen, hvor rummet i højere grad udgør en slagmark mellem privilegerede *turister* og underprivilegerede *vagabonder* (Ibid.:77-103), hvor deres indbyrdes forhold er forbrugsbaseret og præget af ambivalens, idet vagabonderne på den ene side tilføjer et sted spænding og identitet, men på den anden side konfronterer turisterne med deres frygt for social nedstigning.

Derfor repræsenterer storbyen og dens forskellighed for Bauman ikke udgangspunktet for en solidaritet mellem forskellige grupper, men i stedet en konstant følelse af ambivalens og løse relationer;

“Hvis blot man kunne befri storbyen for den forskellighed, der er for grel og omfattende til, at man kan assimilere den, og samtidig bibeholde så tilpas meget af forskelligheden, at bylivet kunne blive ved med at være lige så spændende og afvekslende, som det altid har været- at man altså kunne bevare lidt af det livets krydderi, som vi, de moderne, næppe ville kunne leve foruden... Disse to ønsker er uforenelige, og som bekendt kan man ikke få i både pose og sæk.” (Bauman 2002:146)

Ved hjælp af Massey kan stedsidentitet forstås som multipel og sammensat af de mange forskellige sociale relationer som indgår heri, samt magtrelationerne mellem dem. Bauman

komplementerer Massey, ved at pointere hvordan denne sammensætning, i den kontemporære modernitet, præges af ambivalens samt hvorfor behovet for en konform stedsidentitet kan opstå.

Teoretisk sammenfatning

Ved hjælp af teorierne om naboskab samt stedsidentitet og tilknytning kan bydelen Bispebjerg betragtes som en sammensætning af forskellige nabolag, som er forbundet, både internt i bydelen, og udenom med den øvrige by. Dette skal også ses i lyset af globaliseringen og den kontemporære modernitet, som betyder at stedstilknytning og naboskabet i højere grad beror på en blanding af ressourcer og personlige præferencer, frem for på tradition og umiddelbar nærhed til arbejdspladsen, dog uden at ignorere de underliggende materielle omstændigheder og øvrige magtfaktorer (økonomi/socialklasse, race/etnicitet, køn mv.).

Metode

Videnskabsteoretisk tilgang

Specialets videnskabsteoretiske standpunkt er *kritisk realisme* (Buch-Hansen & Nielsen 2005, 2012). For kritiske realister eksisterer der en virkelighed, uafhængigt af vores forestillinger om den. Heraf følger at virkeligheden kan deles op i to dimensioner. På den ene side den *transitive dimension*, som indeholder vores viden om verden (data, teorier, modeller, etc.) som er til stede på et givent tidspunkt, og på den anden side den *intransitive dimension* som indeholder de objekter (internationale relationer eller atomer) som videnskaben har til formål at generere viden om (Buch-Hansen & Nielsen 2012:280-281).

Endvidere betinger dette for kritiske realister, at virkeligheden indeholder tre domæner. For det første et *empirisk domæne*, som består af vores erfaringer og observationer. For det andet et *faktisk domæne*, som udgøres af de fænomener, der eksisterer, samt alle de begivenheder, der finder sted, uagtet om de bliver erfaret eller ej. For det tredje det *dybe domæne*, som

består af ikke observerbare strukturer og mekanismer, som under visse omstændigheder understøtter og forårsager begivenheder og fænomener inden for det faktiske domæne. Derfor er det for kritiske realister netop dette niveau, som bør være genstand for videnskabens opmærksomhed (Ibid.:281-282).

Med det udgangspunkt arbejder kritiske realister med en *differentieret* virkelighed med komplekse objekter, hvis strukturer forsyner dem med kausale potentialer og tilbøjeligheder, det vil sige henholdsvis kapaciteten til at virke på bestemte måder, og modtageligheden over for bestemte påvirkninger. Dette betyder at selvom et objekt besidder kausale potentialer, er det imidlertid ikke ensbetydende med, at disse aktiveres og dermed producerer en begivenhed på det faktiske domæne. Måden disse objekter virker på, kaldes for generative mekanismer, og de betingelser som afgør om et objekts kausale potentialer udløses, afhænger blandt andet af andre objekters mekanismer. På det virkelige domæne vil der således altid være et stort antal aktive mekanismer, som kan udløse, blokere eller modificere hinandens konsekvenser (Buch-Hansen & Nielsen 2005: 25-26).

Relationen mellem kausale potentialer eller mekanismer og deres konsekvenser er derfor kontingent, det vil sige en mulighed, men aldrig determineret på forhånd. I forlængelse heraf, er der således tale om et *multikausalt* verdensbillede, hvor der ikke typisk forekommer empiriske regelmæssigheder. Derfor antager kritiske realister, at virkeligheden består af *åbne systemer*, det vil sige systemer, hvor empiriske regelmæssigheder ikke, eller stort set ikke, forekommer spontant. I disse åbne systemer kan kausale lovmæssigheder kun forstås som tendenser, og tendenser virker på det virkelige domæne, uagtet de bliver aktualiseret eller erfaret (Ibid.:26).

Med hensyn til forholdet mellem teori og empiri insisterer den kritisk realistiske tilgang på en *praktisk metodologi*, for at kunne bevæge sig fra det faktiske til det dybe niveau og tilbage igen. For at kunne foretage denne bevægelse bliver spørgsmålet herom afgørende for kritiske realister, hvor fokus kredser omkring begreberne *retroduktion* og *abstraktion*. *Retroduktion* er en slutningsform, der har forbindelse til det af Charles Sanders Peirce definerede begreb *abduktion*. Denne slutningsform udgør et alternativ til de mere traditionelle slutningsformer, deduktion og induktion, der handler om hvordan man kan nå til velunderbyggede konklusioner ud fra givne præmisser, hvor deduktion rummer en logisk bevægelse fra et generelt udsagn til et partikulært, mens induktion indebærer en bevægelse fra en række

partikulære udsagn (Buch-Hansen & Nielsen 2012:304).

Retroduktion knytter sig til samme problemfelt ved at være en måde at ræsonnere systematisk på, men adskiller sig fra de andre slutningstyper ved, at relationen mellem præmisser og konklusion bliver vendt på hovedet, samt at den formelle logik træder i baggrunden. Retroduktion handler derfor ikke om, hvordan man finder frem til en konklusion, men nærmere om, hvordan man finder den partikulære præmis, når konklusionen er givet. Der tages typisk udgangspunkt i et manifest fænomen eller en given handling, og der anvises hvilke nødvendige mulighedsbetingelser og dybe årsagssammenhænge, der efter alt at dømme må eksistere, for at fænomenet eller handlingen kan finde sted (Buch-Hansen & Nielsen 2012:304).

Dermed bliver her begrebet *abstraktion* relevant, der sammen med retroduktion spiller en central rolle indenfor kritisk realisme. For en kritisk realist er abstraktion en afgørende grundsten i samfundsvidenskaben, da det er en slags tankeeksperiment, der modsvarer naturvidenskabelige forskeres eksperimenter. Styrken ved det naturlige videnskabelige eksperiment er, at det er et stærkt design, når det gælder om at undersøge isolerede årsags-virknings-relationer i lukkede systemer, f.eks. et laboratorium. Imidlertid, idet den sociale virkelighed ikke er et laboratorium, men et åbent system med en mangfoldighed af samvirkende mekanismer, må samfundsforskere gå anderledes til værks. Ved hjælp af abstraktion må de i tanken isolere de mest betydende kræfter og mekanismer og efterfølgende undersøge, hvordan de virker i en konkret kontekst. Retroduktion og abstrakt tænkning er derfor for kritiske realister en forudsætning for samfundsvidenskabelige forskere, der ønsker at overskride beskrivelsesplanet. Målinger og kvantitative metoder bruges også i samfundsvidenskaben til at undersøge fænomeners udbredelse og fordeling, og dermed give deskriptiv viden. Men hvis forskeren ønsker at overskride det deskriptive plan, må vedkommende abstrahere og i tanken identificere de kræfter og generative mekanismer, som ligger bag ved. Dette er kernen i abstraktion og retroduktion, hvor det centrale formål er at udvikle begreber og viden om virkelighedens dybe domæne (Ibid.:305).

Hermed bliver videnskabens primære opgave ikke at opnå en deskriptiv viden om samfundets tilstand eller om statistiske korrelationer, men i stedet at forklare samfundets struktur gennem begreber og forskerens evne til abstrakt tænkning. Særligt i overgangsperioder eller kriser mv. bliver centrale forhold i samfundet synlige og tilgængelige, og man kan derigennem opnå

viden af mere generel karakter, som også gælder for mere *normale* situationer (Ibid.:305-306).

Denne tilgang er særligt relevant jvf. specialets teorier om rum og deres relationers sammensætning, idet rummet/stedet er formet af de sociale relationer som indgår i det. På denne måde er naboskabet, eller mangel på samme, i en bydel, aldrig på forhånd givet, men er netop resultatet af et komplekst samspil mellem de grupper og individer, som bor i nabolaget. Dette har også betydning i forhold til naboskabet, idet det medfører, at det at bo et sted, nødvendigvis betyder at man har en tilknytning til stedet, eller at man har et naboskab med de øvre beboere, men at det samtidig er et komplekst samspil mellem de enkelte personer og familier samt institutionerne i området. Rent empirisk betyder dette, at interviewene tilhører det empiriske domæne, mens interviewpersonernes erfaringer udgør det faktiske domæne, og endeligt at analysen udgør/forsøger at tilnærme sig det dybe domæne.

Case-studie

Siden specialet arbejder med et multikausalt verdensbillede, passer den kvalitative tilgang og casen hermed i forlængelse heraf. Som Christensen (1995:8-10) har fremhævet, er en kvalitativ tilgangs styrke, sat overfor en ren empirisk og positivistisk (kvantitativ) tilgang, at den netop i højere grad tillader at fange virkelighedens kompleksitet og modsætninger, frem for en overfladisk og statisk gengivelse. Case typen kan, i forlængelse heraf, således beskrives som *explorativ* (Yin 2018:10, 28) idet den ønsker at undersøge sammenhængen mellem sted og dets betydning for naboskab mellem børnefamilier og øvrige grupper.

Spørgsmålet der melder sig i forlængelse heraf bliver imidlertid, når casestudie-tilgangen ikke umiddelbart forpligter på at genere viden i en mere traditionel positivistisk forstand, om tilgangen egner sig til kunne genere generaliserbar viden? Dette er blandt de fem misforståelser vedrørende casestudier, som Flyvbjerg (2015) har forsøgt at rydde af vejen, hvoraf særligt fire har relevans for specialet.

For det første en idé om at samfundsvidenskaberne skal efterligne naturvidenskaberne, og derfor prioriterer kontekstafhængig viden, frem for kontekstafhængig, hvilket spænder ben

for at forskeren kan opnå en ekspertviden, da den tilgang netop forhindrer forskeren i at opnå et mere intimt kendskab til sit felt. Her er casestudiet oplagt, da kontekstafhængig viden netop er omdrejningspunktet. Ydermere, argumenterer Flyvbjerg, ender samfundsvidenskaben, trods ihærdige forsøg på at efterligne naturvidenskaben, hver gang i kontekstafhængig viden. Imidlertid betyder det dog ikke, at man helt bør undgå regelbaseret viden, tværtimod er den vigtig indenfor alle områder og især for uerfarne forskere, men at gøre regelbaseret viden til det højeste mål for læring er, ifølge Flyvbjerg, ikke progressivt. Der er brug for begge dele (Ibid.:499-501).

Endvidere har casestudiet tæt forbindelse med virkelige situationer og dets detaljerighed er vigtig i to henseender. For det første er det vigtigt for at kunne udvikle et nuanceret syn på virkeligheden, herunder opfattelsen af, at menneskelig adfærd ikke kan forstås meningsfuldt alene som udtryk for de regelstyrede handlinger, som Flyvbjerg mener findes på de laveste niveauer af læringsprocessen og i meget teori. For det andet er cases vigtige som led i forskernes egne læringsprocesser under udviklingen af de kompetencer, der kræves af hensyn til kravene der stilles til god forskning (Ibid.:501).

Dette bunder ifølge Flyvbjerg i at stor distance til studieobjektet og manglende feedback let ender i en virkningsløs læringsproces, som i forskningssammenhæng kan føre til rituelle akademiske blindgyder, hvor forskningens effekt og nytte forbliver uklar og uprøvet. Som forskningsmetode kan casestudiet dermed fungere som værn mod denne tendens. En vigtig pointe i forlængelse heraf, i relation til læringsprocessen er, at der ifølge Flyvbjerg ikke eksisterer, og muligvis ikke kan eksistere, kontekstafhængig og forudsigende teori i samfundsvidenskaben *vis-à-vis* naturvidenskaben. Derfor kan samfundsvidenskaberne i sidste ende tilbyde andet end konkret og kontekstbunden viden, hvor casestudiet i særlig grad er velegnet til at fremskaffe netop denne form for viden (Ibid.:501-502). Denne opfattelse af virkeligheden som nuanceret og kompleks, samt insisteren på dyb viden, harmonerer således i den sammenhæng med specialets videnskabsteoretiske udgangspunkt (se foregående videnskabsteori-afsnit).

Den anden misforståelse er opfattelsen af, at man ikke kan generalisere ud fra enkelte tilfælde, som særligt findes hos dem, der er fortalere for et naturvidenskabeligt ideal inden for samfundsvidenskaben. Dette beror dog imidlertid på den enkelte case og dens udvælgelseskriterier. Flyvbjerg nævner en række eksempler på, hvordan teorier er blevet

forkastet på baggrund af at blive falsificeret/tilbagevist af én enkelt case. Endvidere argumenterer Flyvbjerg for, at formel generalisering, hvad end det sker på baggrund af store stikprøver eller enkelt-cases, er betydeligt overvurderet som hovedkilde til videnskabelige fremskridt, og fremhæver i stedet, at man som forsker bør besidde en bred vifte af videnskabelige kompetencer for at kunne udføre videnskabeligt arbejde. Dertil tilføjer Flyvbjerg, at det at viden ikke formelt kan generaliseres, ikke er ensbetydende med at den ikke kan indgå i den kollektive vidensakkumulation på et givent felt eller i et givet samfund (Ibid.:502-505). Særligt når det gælder falsifikation som metode til at teste og videreudvikle teser, er casestudiet oplagt. Ydermere er falsifikation en af de strengeste tests, som videnskabelige teser kan underkastes, idet at hvis blot én enkelt observation ikke stemmer overens med tesen, kan den ikke betragtes som værende af almen gyldighed og derfor enten revurderes eller bortkastes (Ibid.:505-506). I specialets tilfælde kan den eksplorative tilgang derfor tjene til at nuancere synet på børnefamiliers naboskab og stedstilknytning, hvilket bidrager til en dybere viden om dette emne i en københavnsk kontekst, hvilket indirekte kommer til at udfordre mere én-dimensionelle eller simple opfattelser af problemstillingen.

Den fjerde misforståelse er, at casestudiet har bias for verifikation eller at bekræfte forskerens forudfattede mening. Flyvbjerg argumenterer mod dette med den begrundelse, at selvom dette er en mere generel problemstilling, som er god er være opmærksom på, er netop casestudier og øvrige kvalitative metoder ikke mindre rigoristiske end store kvantitative stikprøver og hypotetisk-deduktive metoder. Endvidere er den tætte forbindelse med undersøgelsesfeltet og dets kompleksitet i højere grad med til at udfordre og falsificere forskerens egne fordomme (Ibid.:512-515). I mit tilfælde var disse fordomme i høj grad teoretisk informeret, særligt i form af Baumans syn på kontemporære fællesskabers overfladiske karakter, hvilket mine interviews viste ikke var tilfældet⁴.

Endeligt er den femte misforståelse, at fordi det kan være vanskeligt at sammenfatte casestudier, så egner metoden sig ikke til kumulativ vidensdannelse (Ibid.:518-519). Flyvbjerg argumenterer for at casestudier altid indeholder et fortællende element, og da gode fortællinger typisk drejer sig om det virkelige livs kompleksitet, modsigelser og dilemmaer, kan de derfor være svære, eller endda umulige, at sammenfatte i generelle teser eller teorier. Kritikerer af casestudiet vil typisk se dette som en fejl eller mangel, men imidlertid

⁴ Dette vender jeg tilbage til i detaljer senere i specialet (se analyse- og diskussionsafsnittet).

argumenterer Flyvbjerg for at dette ikke er et reelt problem, idet dette for den erfarne udøver af casestudiet er et tegn på en særligt rig kompleksitet, og derfor vanskelig at sammenfatte. I stedet er dette forhold tværtimod et tegn på, at studiet har afdækket en særlig dyb problematik. Derfor bliver spørgsmålet om, hvorvidt en opsummering eller generalisering, sådan som casestudiet kritikerer betraget som idealet, altid er ønskelig (Ibid.:515). Denne sidste pointe passer således i forlængelse af studiets explorative tilgang samt pointen om (jvf. Flyvbjerg 2015:501-502), at casestudiet ikke handler om at opnå kontekstfri og almen gyldig viden, men i stedet at levere konkret og kontekstbundet viden. I dette tilfælde en dybere viden om børnefamiliers naboskab og stedets betydning herfor⁵.

Interviews

Specialets primære dataindsamlingsmetode er kvalitative interviews, som udføres i form af *semistrukturerede interviews* (Tinggaard & Brinkmann 2015: 37-39). Kendetegnet ved denne type interview er det semistrukturerede, idet at der på forhånd udarbejdes en interviewguide (se Bilag 1) med spørgsmål, men at det samtidigt er muligt at stille andre spørgsmål og ændre i rækkefølgen, afhængigt af samtalen/situationens forløb (Tinggaard & Brinkmann 2015: 37-39). Denne mulighed var således noget jeg gjorde brug af under interviewene, så jeg kunne sikre mig, at jeg dels fik besvaret alle mine spørgsmål, og dels også sikre mig et flow i samtalen, som medførte at interviewpersonerne kunne fortælle så frit som muligt, med minimale indskydelser og afbrydelser fra min side.

Interviewet er som metode en oplagt vej til at få adgang til menneskers livsverden, det vil sige den verden, som vi kender og møder i hverdagslivet, som den fremtræder for os i en direkte og umiddelbar erkendelse, forud for at vi reflekterer eller teoretiserer over verden. Imidlertid er det dog klart, at den analytiske proces der indgår i at forstå interviewpersonen, som allerede begynder undervejs i interviewet, aldrig kan begribe helt præcist, hvordan det er at opleve den verden, som interviewpersonen fortæller om. Dette forbehold kan begrundes med, at det som fortælles i interview situationen, altid vil være konstrueret i den samtale situation, som interviewet udgør (Ibid.:31).

⁵ Spørgsmålet om studiets reliabilitet og validitet vender jeg tilbage til senere (se afsnittet Reliabilitet og Validitet)

På grund af situationen i forhold til Corona epidemien, specielt da de første interviews blev lavet i februar og marts 2022, har jeg været nødsaget til også at kunne tilbyde interviews online, hvilket betyder at interview 2 (Dea) og 3 (Anna) er foregået således. Dette rummer som Deakin og Wakefield (2014) påpeger henholdsvis nogle fordele og ulemper. Fordelen var bl.a. at det øger mulighederne for at kunne få fat på interviewpersoner og gennemføre interviews, som interviewerens normalt ikke ville kunne have fået ved sædvanlige interviews, hvilket selvfølgelig i sig selv er en fordel, hvis undersøgeren har svært ved at finde et tilstrækkeligt antal interviewpersoner til sin sample size. Dog præsenterer denne mulighed også en udfordring i forhold til lokationen, hvis interviewpersonen vælger enten hjemmet eller f.eks. sit arbejde, hvor interviewpersonen kan blive distraheret og derigennem påvirke vedkommendes koncentration og nærvær, hvilket kan influere på datakvaliteten (Ibid:609). Dette er til en vis grad tilfældet i andet interview, hvor interviewpersonen (Dea) var syg og sammen med sin mand og parrets to børn, som fra tid til anden krævede deres mors opmærksomhed. Omvendt var det en stor fordel i det tredje interview, hvor interviewpersonen (Anna) netop kunne deltage i interviewet, fordi at det var muligt at kunne være hjemme og putte sit barn samtidigt. Dertil kommer at begge interviews foregik med video, som ifølge Deakin og Wakefield (2014:607), dermed stort set ikke er forskelligt fra fysiske interviews.

Derudover er jeg også opmærksom på, at i og med at første, fjerde og femte interview er lavet med par, at det kan have karakter af et *gruppeinterview* (Damgaard 2016). Selvom det ikke kan afvises at dette kan have haft en vis indflydelse, har jeg dog forsøgt at tilstræbe en konsistens mellem enkelt og dobbelt interviews. Dette jeg gjort dels ved at holde mig til min interviewguide (Bilag 1), dels ved at fokusere på temaerne naboskab og stedstilknytning i relation til respondenternes overordnede familieliv, i højere grad end som enkeltpersoner. I tillæg hertil har jeg heller ikke haft som målsætning, at analysere og sammenligne gruppe interaktion (Ibid.).

I forbindelse med samlingen af interviewpersonerne er der en række forhold, som gør sig gældende. For det første er der rekrutteringsmetoden. I og med at jeg havde rekrutteret online via Facebook, dels på min egen væg, samt grupperne “Det sker i Nordvest” og “Degnestavnens Legeplads” har jeg ekskluderet grupper og personer, som ikke er særligt aktive på Facebook eller som benytter disse Facebook grupper. For det andet har dette betydning i forhold til de personer og grupper som jeg får adgang til. Grundlæggende vil det

kun være de interview kandidater, som har tid og lyst, hvilket ekskluderer f.eks. børnefamilier som har for travlt og/eller ikke ønsker at deltage. Dette har sandsynligvis ekskluderet mere ressourcetsvage familier, som ikke har haft tid eller overskud til at deltage. Da størstedelen af mine deltagere har dansk/nordeuropæisk baggrund, foruden Dea (interview 2), tyder denne sammensætning på, at den valgte tilgang også indirekte har ekskluderet en del personer med anden etnisk baggrund end dansk/nordeuropæisk. Grundet tidsrammerne for specialet, har jeg dog imidlertid ikke kunnet tillade mig at være selektiv eller kræsen i forhold til de respondenter, som henvendte sig. Alligevel har jeg dog formået at få en bred vifte af interviewdeltagere i forhold til nationalitet, samt forskellig uddannelsesmæssig baggrund og profession. Derudover underbygger både interviewenes nuancer og sammenfald mellem de forskellige familiers oplevelse af at bo i bydelen en tilfredsstillende kvalitet og dybde.

Oprindeligt var det tiltænkt, at jeg ville benytte mig af et etnografisk feltstudie (Jørgensen 2018), kombineret med online etnografi (Larsen 2018), som supplement til interviewene, da jeg på daværende tidspunkt dels selv havde været bosat i Bispebjerg i fire et halvt år, og dels blev medlem af Facebook gruppen “Det sker i Nordvest” kort forinden jeg påbegyndte rekrutteringen af mine første interview deltagere (januar 2022). Foruden min egen korte beskrivelse og oplevelse af at have boet i kvarteret fire et halvt år i forvejen, var fokuset hovedsageligt på børnefamilierne og debatterne i de nævnte grupper. Efter at have observeret grupperne og debatterne, på en tilnærmelsesvis daglig basis i cirka to måneder, kunne jeg dog konkludere, at den etnografiske vinkel ikke kunne svare sig i forhold til det forventede udbytte. Foruden at jeg selv har været bosat i bydelen samt at jeg også har bedt interviewdeltagerne om at lave kort over, hvad de betragtede som deres Bispebjerg, kan det dog ikke undgås at interviewene til en vis grad alligevel har en etnografisk karakter (O'Reilly 2009), særligt i de tilfælde hvor jeg har gennemført interviewene hjemme hos respondenterne (Seligmann & Estes 2020:178).

Derudover har jeg af etiske årsager, foruden at indhente informeret samtykke valgt at gøre interviewdeltagerne anonyme, hvilket dels er for at beskytte deltagerne og dels for at sikre dataenes kvalitet (Kvale & Brinkmann:113-121). Navnene som interviewdeltagerne optræder under er derfor pseudonymer.

Analysestrategi

Da specialets problemstilling og arbejdsspørgsmål omhandler at forstå børnefamiliernes naboskab og stedstilknytning, og hvilken indflydelse sted har på børnefamiliernes naboskab og tilknytning, er teori og metode valgt herefter.

Styrken ved den kvalitative tilgang, jvf. Christensen (1995), er at den tager højde for kompleksitet og modsætninger, hvilket er en fordel set i relation til at naboskab er et komplekst fænomen, som ikke lader sig reducere til kvantitative data. Dette passer også med specialets kritisk realistiske ramme, som insisterer på at se virkeligheden som dyb. Derfor har interviews været den mest oplagte dataindsamlingsmetode, og den har været den mest direkte og detaljerede metode til at få adgang til børnefamiliernes erfaringer med naboskab og stedstilknytning.

Teorien fungerer som analytisk ramme for dataen, og dette ville umiddelbart ligne en *deduktiv* tilgang, men da teorien også påvirkes af dataen bliver tilgangen *abduktiv* (Thagaard 2004: 180-181), hvilket passer i forlængelse af specialets videnskabsteoretiske tilgang (Buch-Hansen & Nielsen 2012:304-305). I tilfælde af dataen udfordre enten af anden teori eller egne observationer (se analyseafsnit). Derudover fungerer teorierne i specialet fungerer hermed i forlængelse af princippet om abstraktion, hvor deres rolle er at kunne forklare og danne sammenhæng.

Derudover har teorien også været med til at forme interviewspørgsmålene (Bilag 1), som en måde at operationalisere teorierne på. Eksempelvis er spørgsmål som “*Kender du/I jeres naboer godt?*”, “*Stoler du/I på dine/jeres naboer?*” og “*Er der nogle beboere, som du/I ikke er så glade for at bo sammen med?*” mv. en fremgangsmåde til at afdække Collective Efficacy (Sampson 2012) samt Baumans (1998, 2002, 2006) teorier om fællesskab i den kontemporære modernitet, mens spørgsmål som “*Hvad er kvarterets vigtigste vartegn?*” og “*Er der nogle særlige steder du/I føler jer knyttet til?*” har været inspireret af Masseys (1994, 2005) teorier om stedsidentitet.

Teorien spiller også i en rolle i selve analysen, i forhold til at forstå naboskab som et fænomen, der både er stedsbundet, men samtidig er pluralistisk og betinget af de sociale

relationer som det er indlejret i. I analysen har jeg derfor forsøgt at understrege og fremhæve aspekter der relaterer sig hertil. Dette har betydet at analysen er delt op i 4 underkategorier “*Bydelens ambivalente identitet(er)?*”, “*Stedstilknytningens og naboskabets gensidige forhold*”, “*Naboskabets fordringer og grænser*” samt “*Bydelens problemer eller problemer i bydelen?*” for at kunne afdække stedets og relationernes betydning i forhold til børnefamiliernes naboskab. Jeg har særligt været optaget af spørgsmålene “*Hvordan er børnefamiliernes naboskab et udtryk for individuelle præferencer eller socioøkonomiske faktorer?*” samt “*Hvilken indflydelse har sted på børnefamiliernes naboskab og tilknytning?*” i relation til at forstå, i hvor høj grad det er stedet og de individuelle præferencer eller de overordnede strukturelle/socioøkonomiske forhold, som er determinerende i forhold til den sociale sammenhængskraft og mangfoldighed.

Reliabilitet og Validitet

Siden specialet er udført som et kvalitativt casestudie, er der bestemte forholdsregler som gør sig gældende i forhold til spørgsmålet om *reliabilitet* og *validitet*. I en vurdering af kvalitativ forskning kan begreberne *troværdighed*, *bekræftbarhed* samt *overførbarhed* benyttes, som tilsvarende begreberne *reliabilitet*, *validitet* og *generaliserbarhed* inden for den kvantitative tilgang, men som samtidigt fremhæver den kvalitative metodes særpræg (Thagaard 2004:176).

Et vigtigt mål for kvalitative undersøgelser er, at forskningen skal kunne opfattes som troværdig. Det betyder at den kritiske læser skal overbevises om, at forskningen er udført på en tillidsvækkende måde. Forskeren kan styrke troværdigheden gennem at redegøre for hvordan dataene er fremkommet, hvilket bl.a. indebærer at forskeren skelner mellem den form for information, vedkommende har fremskaffet under feltarbejdet, og sine egne vurderinger af denne information. Derudover styrkes troværdigheden også ved at forskeren redegør for sine relationer til informanten, samt hvilken betydning erfaringer fra feltarbejdet har for de data, forskeren har indsamlet (Ibid.:176-177). I mit tilfælde er dette blevet tilstræbt ved at fremlægge både min egen relation til området, samt rekrutteringsprocessen for interviewdeltagerne (jvf. det foregående interview-afsnit).

Bekræftbarhed relaterer sig til en vurdering af de tolkninger, som undersøgelsen fører til. Forskeren bør gennemgå undersøgelsen for sine egne tolkninger kritisk, idet forskerens positionering i forhold til det studerede miljø, har betydning for de tolkninger som vedkommende når frem til. Om forskeren fra begyndelsen har haft forbindelse til det studerede miljø eller er udenforstående, har en indvirkning på hvilken forståelse forskeren når frem til i løbet af projektet. Imidlertid kan bekræftbarheden også bygge på, at tolkninger fra forskellige undersøgelser kan bekræfte hinanden, hvor forholdet mellem tolkninger fra forskellige sammenhænge kan vurderes i forhold til de betingelser, som tolkningerne er opstillet på (Ibid.:177). Til dette formål, har jeg forsøgt at fremlægge i problemfeltet, hvordan jeg positionerer mig i forhold til tidligere undersøgelser af gentrificering og socialt mix i en dansk kontekst, samtidig med at jeg har fremlagt mit eget forhold til Bispebjerg gennem interview-afsnittet.

Overførbarheden vedrører om den forståelse, som udvikles inden for rammen af et enkelt projekt, også kan have relevans i andre situationer. Særligt for teoretisk orienterede undersøgelser er det en vigtig målsætning, at skulle have relevans ud over det enkelte projekt. Forskeren skal derfor argumentere for de betingelser, der bidrager til, at en tolkning baseret på undersøgelser foretaget i én sammenhæng også har relevans i andre sammenhænge. Derudover kan overførbarhed have at gøre med, om tolkningen virker rimelig for læsere med kendskab til de fænomener, der undersøges. Når der er tale om casestudier kan det være særligt relevant at argumentere for overførbarheden, idet mulighederne herfor kan være indbygget i forskningsprojektet (Ibid.). For casestudiets vedkommende betyder dette at efterstræbe at minimere bias og fejl, samtidig med at fremlægge proceduren så transparent som muligt, idet muligheden for at gentage det nøjagtigt samme casestudie sjældent opstår i virkeligheden (Yin 2018:46). For at imødekomme dette har jeg gennem særligt beskrivelsen af casestudiet, forsøgt at få fremlagt proceduren så åbent som muligt. Derudover har jeg også søgt, ved hjælp af teori, at danne bro mellem den enkelte case, i dette tilfælde Bispebjerg, og nogle af de mere overordnende rammer for byudviklingen i den danske og københavnske kontekst.

Ved at forstå byudviklingen i Bispebjerg, samt de konflikter og muligheder som det fører med sig, som udtryk for en overordnet national og international tendens, i takt med at byer (herunder København) både skal tilstræbe konkurrencedygtighed, og samtidig hermed sikre deres sociale sammenhængskraft, bæredygtighed og mangfoldighed. Dermed kan aspekterne

benyttes i andre sammenhænge, særligt spørgsmålene om hvorvidt det at fremme naboskab og social sammenhængskraft kan fungere som et alternativ til en mere omfordelende bolig og bypolitik, samt om hvorvidt et naboskab rummer en vis grad af autonomi i forhold til den øvrige by og det øvrige samfund. Overførbarheden består derfor ikke i at bekræfte en sammenhæng, men netop jvf. Flyvbjerg (2015:502-506) om muligt at falsificere og dermed åbne op for en mere nuanceret forståelse af naboskab og stedstilknytning i forhold til børnefamilier.

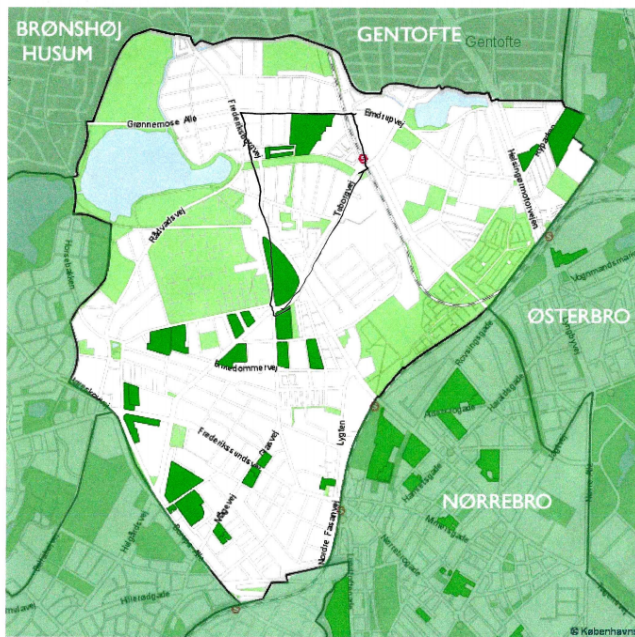
Afslutningsvist er der nogle etiske forhold som gør sig gældende i forhold til forskerens tolkning af data afgivet fra informanten, idet forskeren ser informantens situation udefra uden at tage stilling, hvilket for informanten kan opleves som fremmedgørende og provokerende (Thagaard 2004:177). Jeg har derfor, foruden at anonymisere, tilstræbt at transskribere så retvisende som muligt, fremhæve konteksten for de enkelte citater samt lagt vægt på analytisk og teoretisk objektivitet.

Præsentation af interviewpersonerne

Interview 1

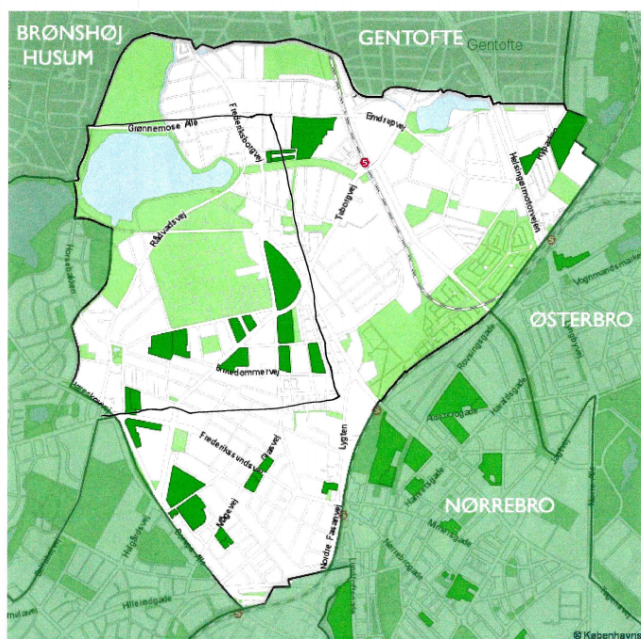
Interviewdeltagerne er et par, bestående af en kvinde (Tanja) på 50 år og en mand (Robert) på 51 år, som er bosiddende med deres to teenage døtre i villakvarteret mellem Emdrup Torv og Utterslev Mose, nær Grønnemose Allé. Parret har været bosiddende i området i ca. 20 år, efter lettere tilfældigt at have bosat sig i kvarteret, men har været glade for det og for områdets udvikling sidenhen. Generelt set føler de en høj grad af tilknytning og deres umiddelbare naboer former deres primære naboskab. Selvom området har været plaget af diverse problemer med kriminalitet fra tid til anden, oplever de en høj grad af tryghed. Derudover værdsætter de områdets mangfoldige sammensætning, og har været glade for at deres piger er opvokset med den. Dette gælder særligt den sociale retfærdighedssans, som de føler den ældste datter har fået med (Bilag 2: 1, 1-37).

1. Interview

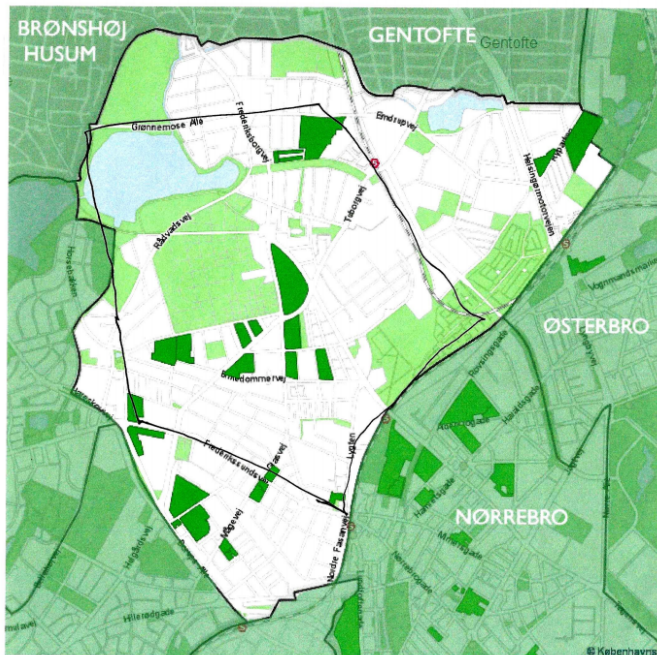
Interview 2

Interviewpersonen er en 30-årig kvindelige skolelærer (Dea) og er bosiddende med sin mand, samt deres børn på 5 og 2 år, i kvarteret omkring Rentemestervej, hvor de har været bosiddende i 4 måneder. Parret har udenlandsk baggrund og har generelt et godt forhold til deres naboer, selvom de ikke kender dem så godt igen. De benytter sig af det lokale initiativ Forældrenes Børneklub, hvor de også er frivillige, som deres primære måde at socialisere med andre beboere, der ligesom dem selv, oftest er forældre med udenlandsk baggrund. De er rigtig glade for at bo området, som primært udgør forankringspunktet i deres fritid, væk fra arbejdet, hvorfra de kan dyrke deres familieliv og udnytte områdets nærhed til byens kulturtilbud, samt naturen. Til trods for kriminalitet, samt et til tider dårligt ry, fortæller interviewpersonen at de grundlæggende føler sig meget trygge i området, samt i høj grad føler sig hjemme i og værdsætter dets mangfoldighed (Bilag 2:38, 38-57).

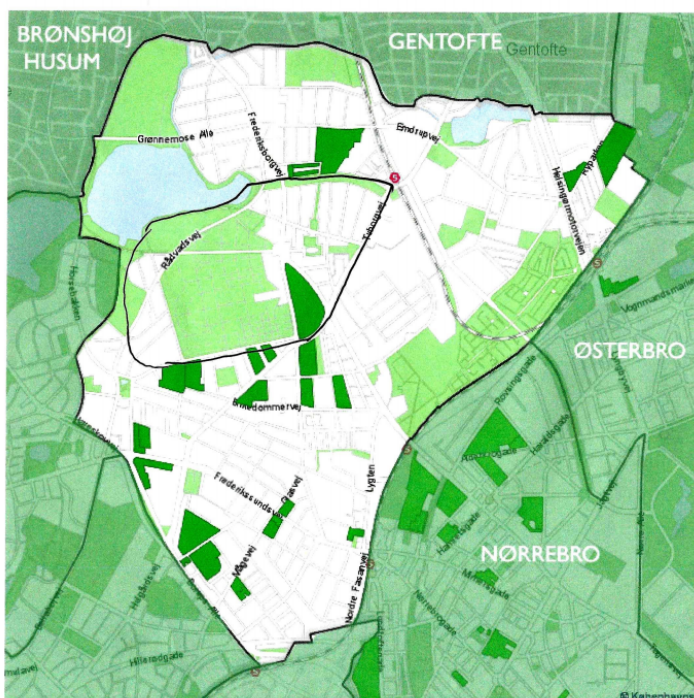
Interview 3

Interviewpersonen er en 31-årig norsk kvinde (Anna), som er bosiddende med sin mand og parrets 1 ½-årige datter i kvarteret ved Hovmestervej. Hun er i gang med at læse en kandidat i psykologi på DPU i Emdrup, efter oprindeligt at have uddannet sig som psykomotorisk terapeut og arbejdet i psykiatrien. På trods af oprindeligt at have haft et dårligt indtryk af bydelen, er hun nu blevet meget glad for området og specielt den udvikling, der har været, og fortsat er i gang. Hun er specielt glad for den nemme adgang til natur. Samtidig er hun og manden blevet meget tætte med deres naboer, som er blevet deres nære venner. Alligevel er hun ambivalent omkring at skulle opdrage sin datter i området, da hun på den ene side påskønner diversiteten og mener at det er sundt for børn at vokse op mangfoldigt, men på anden side også mener at bylivet generelt modner børn og unge for tidligt. Hun er utryk ved de unge mænd, som hænger ud i området og den mulige bandekriminalitet, som de minder hende om. Derudover gør hendes baggrund inden for psykiatrien, at hun er yderligere utryk ved tanken om at lade sin datter færdes blandt mange fremmede mennesker (Bilag 2: 58, 58-88).

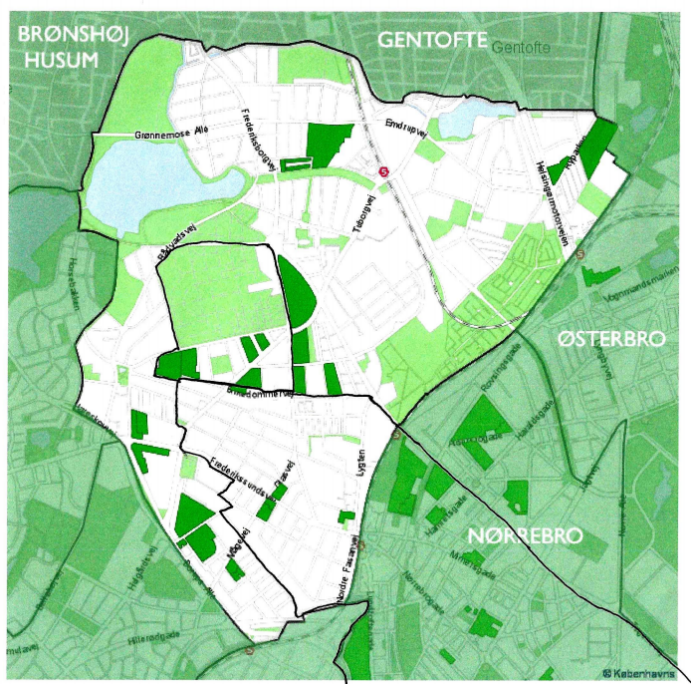
Interview 4

Interviewpersonerne består af par med en kvinde på 29 år (Katrine) samt en mand (Søren) på 28 år, som er bosat i kvarteret omkring Rentemestervej og Provstevej. De har boet i kvarteret i henholdsvis 10 og 8 år, kun afbrudt af 3 år sammen i Hvidovre, inden de flyttede sammen i deres nuværende lejlighed i 2020. De har lært hinanden at kende gennem studiet og har nu en søn sammen på 1 ½ år. De har en stærk tilknytning til området og føler at det tilbyder dem og deres søn opfyldelse af alle de umiddelbare behov som de har, samt transportmuligheder i tilfælde af mangler, og de påskønner områdets mangfoldighed. Derudover er mandens forældre bosat i Emdrup tæt på. Ligeledes er de meget opsat på, at deres søn skal begynde på den lokale skole. De oplever bydelen som både sammensat og opsplittet, idet forskellige kvarterer minder mere om deres lokale bydel, end deres eget kvarter. Selvom de er bekymret for bandekriminaliteten i området og det blakkede omdømme, som det til tider giver bydelen, er deres største bekymring oplevelsen af en stigende gentrificering, som de frygter skubber ressourcetsvage beboere ud af området, samt fratager bydelens sin historie og sit mangfoldige islæt. Ligeledes oplever de, at de selv er med til at gentrificere bydelen, og har det ambivalent med det, og derfor føler de et ansvar for at bidrage til området, så godt som de kan. (Bilag 2: 89, 89-131).

Interview 5

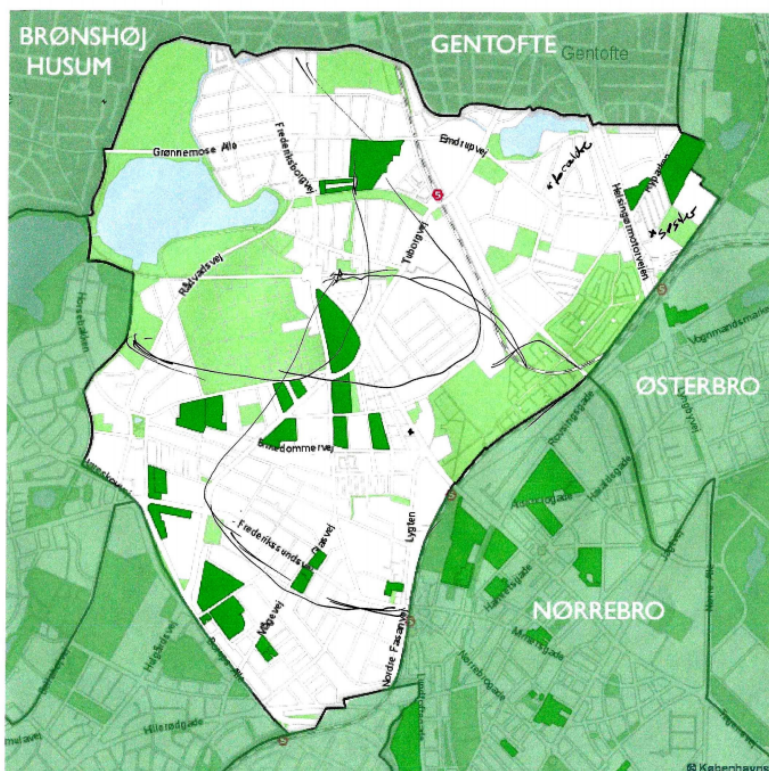
Interviewpersonerne er henholdsvis en 27-årig kvinde (Amanda) og 25-årig mand (Simon), som er bosiddende med deres snart 1-årige søn i kvarteret ved Brofogedvej, hvor de har boet i snart 1 ½ år. Begge har dog en historie med området i forvejen, da kvinden er opvokset på Nørrebro, og nærmest betragter Bispebjerg-Nordvest som en del af Nørrebro, og manden har familie, som har været bosiddende i området gennem årtier. De er rigtigt glade for områdets mangfoldighed, grønne områder og kulturtilbud. Ligeledes har de et godt fællesskab med deres naboer i bygningen hvor de bor. Alligevel føler de at bydelen er enormt opdelt, og de er modstandere af meget af det nybyggeri som finder sted. Dog er de ikke som sådan bekymret for udviklingen, ligesom de generelt føler sig meget trygge alle steder i bydelen, bortset fra i parkerne og ved de tomme industrigrunde om natten. De er også i tvivl om hvorvidt deres søn skal gå i den lokale skole, men det er mest på grund af, at kvinden overvejer en friskole (Bilag 2:132, 132-171).

Interview 6

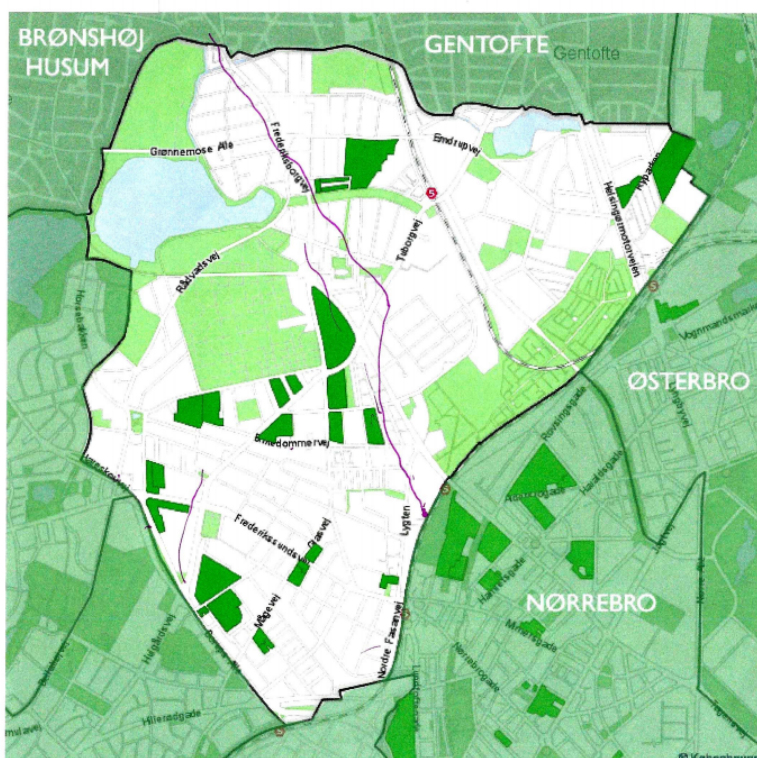
Interviewpersonen er en 31-årig kvinde (Sofie) som er uddannet kemiingeniør, der er bosat i området omkring Tagensvej og Statholdervej, sammen med sin mandlige partner og parrets 3 uger gamle datter. Hun har været bosiddende i lejligheden i 10 år, før i tiden med forskellige studiekammerater, og er ligeledes opvokset i bydelen. Generelt føler hun sig tryk i området, og hun nyder de faciliteter som det tilbyder, i form af naturomgivelser, restauranter og transportmuligheder. Derudover benytter hun også meget Nørrebro Bycenter. Ligeledes har hun et godt forhold til sine umiddelbare naboer og er trykke ved dem. Derudover begynder hun snart i en lokal mødregruppe, hvilket hun ser frem til, og vil gerne have et fællesskab omkring det at have børn, med sine naboer. Ligeledes vil hun også gerne have at datteren skal gå i én af de lokale vuggestuer, og vil også gerne have hende til at gå til spejder og svømning, når hun bliver ældre. Alligevel ser hun gerne at de flytter, når datteren er blevet større, da hun ønsker mere plads og natur, samt mere trykke omgivelser (Bilag 2:172, 172-196).

6. Interview

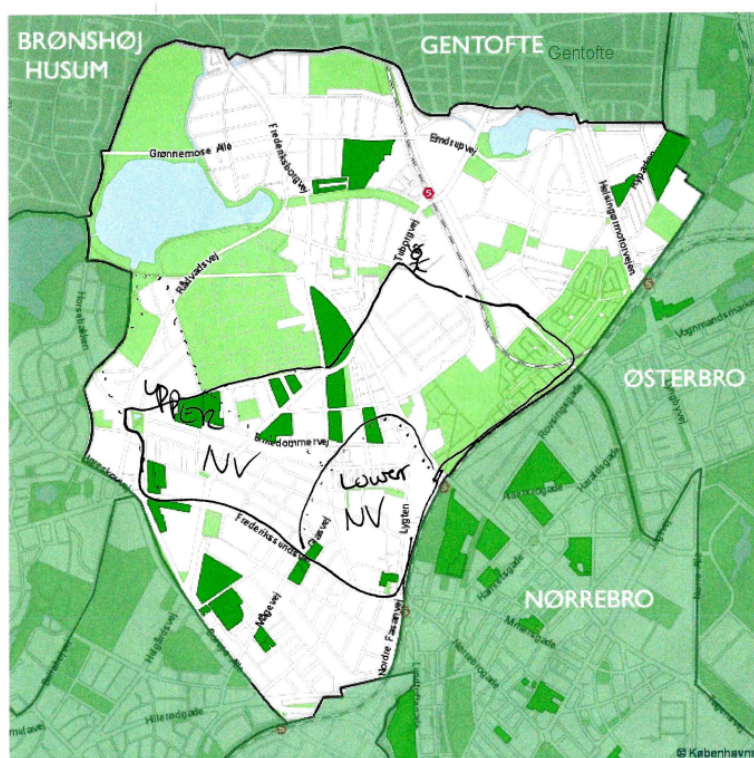
Interview 7

Interviewpersonen er en 39-årig kvindelig sygeplejerske (Susan) der bosiddende i kvarteret omkring Rentemestervej og Provstevej med sin kæreste og deres 2-årige søn, hvor de nu har været bosiddende i 6-7 år. Forinden har hun boet alene i 2 år længere nede af vejen. Hun er oprindeligt fra Frederikssund og har derudover også før boet på Vesterbro. Hun er meget glad for kvarterets mangfoldighed og bylivets generelle tolerance overfor etnicitet, seksuelle præferencer mv., som hun fremhæver over for Frederikssunds mangel på samme. Ligeledes er hun også glad for bydelens udvikling. Særligt nyder hun sammenholdet på tværs i hendes boligblok og hun har et godt forhold til sine naboer. Alligevel er hun meget utryk over for kvarterets unge mænd med anden etnisk baggrund, ligesom både den formodede og reelle kriminalitet gør hende utryk. Ligeledes er hun skeptisk overfor tanken om lade sin søn gå i skole med en overvægt af børn med anden etnisk baggrund, samt den muslimske friskole og den muslimske vuggestue. Dette har også tidligere givet anledning til overvejelser om at flytte, særligt af hensyn til sønnen, men hun ser stadig helst at de bliver boende i kvarteret (Bilag 2: 197, 197-230).

Interview 8

Interviewpersonen er en 33 år gammel tysk kvinde (Dorthea), som driver sin egen virksomhed, og er bosat i området omkring Bygmestervej, med sin kæreste og 4-årige søn, hvor hun har været bosat i 6-7 år. Ligeledes har hun før været bosat i 2 år i området omkring Skoleholdervej, som hun betegner som en del af “Upper Nordvest”, hvorimod hun betegner sin nuværende residens som en del af “Lower Nordvest”. Hun har stadig en meget stærk tilknytning til området omkring Skoleholdervej, idet at hun har mange bekendtskaber i området og tit frekventerer Biblioteket, de forskellige caféer, samt Degnestavnens Legeplads. Dette står i kontrast til hendes nuværende boligområde, “Lower Nordvest”, som hun beskriver som mere kedeligt og anonymt. Hendes søn går i en udflytterbørnehave i Emdrup, og ligeledes er det tiltænkt at han skal gå i en privatskole på Lygten, da hun ikke ønsker at han skal gå i normal folkeskole, grundet ratioen mellem elever til lærere, selvom hun er bekymret over den manglede diversitet, dette kan medføre for hendes søn. Derudover er hun ambivalent omkring bydelens udvikling, da hun på den ene side godt kan lide de mange tilbud som området giver, i form af caféliv mv., men samtidig frygter at det presser svagere grupper ud, ligesom hun også gerne vil have flere familieboliger, men heller ikke ønsker at skubbe de unge af bydelen (Bilag 2: 231, 231-260).

Analyse

Bydelens ambivalente identitet(er)?

Bispebjerg opleves umiddelbart forskelligt af interviewpersonerne, for nogle udgør det én samlet bydel med forskellige kvarterer, hvorimod det for andre er vidt forskellige bydele. Derudover er tryghedsfølelsen i området også delt. Fælles for begge grupper er dog, at de fremhæver mangfoldigheden som en overordnet positiv kvalitet ved området.

Blandt andet nævner ægteparret Robert og Tanja i det første interview flere gange bydelens mangfoldighed som et kendetegn og en styrke (Bilag 2: 20, 23, 24, 30-32), som Tanja påpeger er det *“MEGET blandet.”* (Bilag 2:6). Dette går også igen hos Dea i det andet interview, da hun bliver bedt om at beskrive Bispebjergs *image*, hvortil hun svarer, at det er meget diverst og at hun finder det meget positivt; *“Ja, jeg ville sige at det er meget diverst... Vi ser en masse mennesker i alle aldre, alle slags etniske baggrunde, det er meget nice! Og*

kan godt lide at det ikke kun er studerende, eller gamle mennesker. Det er et par enkelte familier, ikke så mange hvor vi bor...” (Bilag 2:40).

Ligeledes fremhæver hun også senere, at dette er en stor del af grunden til, at hun ønsker at blive boende (Bilag 2:46). Dog har bydelen også sine utrygge områder, her tænker hun særligt på en episode omkring Emdrup station: *”Det var lyset, det var mørkt, og der var masser af skrald rundt omkring, nogle smadrede flasker, der stod grupper af folk rundt omkring, nogle yngre børn, som løb væk fra noget...”*(Bilag 2:43). Dertil kommer at hun også nævner kriminalitet generelt i området som utryghedsskabende, men ikke noget familien generelt er bange for (Bilag 2:44). Dette genkendes også af Anna, som fortæller om, hvordan der blev solgt stoffer i hendes og hendes mands gård (Bilag 2:60), samt om en episode med en af hendes venner ved Nørrebro station, hvor han spontant, efter at have forladt stationen, blev forfulgt af nogle mænd, som løb efter ham:

”Jamen, for eksempel én af mine venner han blev... Det var nogle mænd, der stod udenfor stationen, og han gik ud fra toget og skulle bare hjem. Han gik og tænkte ikke over noget, altså han snakkede ikke med dem eller noget, og så lige pludselig, så løb de bare efter ham...” (Bilag 2:61)

Tilsvarende nævner hun området omkring Lersøparken som et utrygt sted, ligesom hun generelt finder skrald og tegn på misligholdelse irriterende (Bilag 2:70-71). Dette kan læses i forlængelse af Sampsons (2012:157-158) teori om forhandlet sameksistens, hvor tegn på kriminalitet medfører en afstandtagen fra området og virker forstærkende på denne afstandtagen. Til trods for disse oplevelser, fremhæver hun alligevel områdets mangfoldighed som noget positivt (Bilag 2:62, 65, 67).

Dermed kan ses Masseys (1994:153, 2005:140) pointe i, at en given geografiske lokation kan rumme vidt forskellige stedlige identiteter afhængigt af de relationer, som det er indlejret i. I forlængelse heraf, kan dette forklares ud fra første generation af Chicagoskolens (Park & Burgess 2019 [1925]:50-55) forståelse af byen som, herunder selve bydelen Bispebjerg, en sammensætning af kvarterer. Ligeledes kan her også anes Baumans (2002:146) tanker om bylivets og steders ambivalens, i og med at bydelens, og dens steders mangfoldighed, både rummer kimen til spændinger, samt ambivalens og utryghed.

Lignende historier om ambivalens går igen hos to af de interviewede par Søren og Katrine i det fjerde interview samt Amanda og Simon i det femte interview, der også beretter om både

at være glade for, og hylder områdets mangfoldighed, men samtidig også om at have bestemte områder som de ikke er særligt glade for. For Søren vedkommende, er det hovedsageligt det Dansk-Albanske Klubhus beliggende på Theklavej (Bilag 2:97,103), samt en rockerborg beliggende på Svanevej, i den sydvestlige del af bydelen (Bilag 2:103,127), som udgør de steder, hvor han føler sig utryg, hvorimod det for Katrine i højere grad er et autoværksted på Provstevej i kvarteret som er en irritation, men tilføjer dog et forbehold;

”Altså, jeg har lidt en “beef” med autoværkstedet, fordi at jeg synes at det er irriterende at de gasser biler op om aftenen, hvis de bliver og arbejder, men altså... Det er jo et vilkår, fordi at det er gammelt industrikvarter og det har mange, ikke så mange som der har været, men rigtig mange bilværksteder. Altså, de lå her først. Jeg vidste godt at det lå her, da vi købte lejligheden.” (Bilag 2: 98).

Til trods for utrygheden udtrykker parret dog ellers en begejstring for områdets mangfoldighed, som Søren udtrykker det “... Så synes jeg også bestemt at den etniske variation, eller diversitet, i området er et klart vartegn..! Hvis man tog det ud af Nordvest, så ville det være uigenkendeligt! Fuldstændigt..!” (Bilag 2:105). Katrine tilføjer at hun særligt godt kan lide moskéen i Fuglekvarteret (området i den sydvestlige del af Bispebjerg); *”Der ligger jo en enormt flot Moské også. I Fuglekvarteret.”* (Ibid.). Forskelligheden opleves derfor ikke som en trussel for parret, så længe det ikke repræsenterer en usikkerhed eller farer. Dette kan således læses i forlængelse af Bauman (2006:120-168) og Sampson (2012:152-154), hvor behovet for tryghed og klare forventninger er en forudsætning for, at forskelligheden og områdets identitet ikke opleves som truende.

Dette går også igen hos Amanda og Simon, da Simon nævner et loppemarked ved Nørrebro station (Bilag 2:138) som et utrygt sted, samt at Amanda er utryg ved parkerne om natten (Bilag 2:146) og Simon nævner også den førmentalte rockerborg på Svanevej (Bilag 2:162). Derudover beretter Simon, at han, selvom han ikke personligt føler sig særligt utryg i bydelen generelt, godt kan forstå hvorfor andre folk gør;

”Altså, jeg kan godt forstå at nogle synes, at det stadigvæk er sådan lidt... skræmmende til tider, ikke? For der er jo mange lidt øde steder, hvor det sådan er industri... Det kan godt være lidt scary nogle gange, hvis man går rundt om natten, ikke? Hvis man ikke føler sig tryk i Nordvest, f.eks.” (Bilag 2:146).

I ovenstående citat kan der udledes at frygten ikke behøver bero på en konkret hændelse, men på det modsatte. Dette kan også læses i forlængelse af Sampsons (2012:152-155) betragtninger om manglende normer og forventninger (Collective Efficacy), og at den ambivalens det medfører (Bauman 2002:146), potentielt set afføder utryghed. Ligeledes påpeger Amanda, at det handler om negative forventninger i form af et dårligt ry, formidlet gennem medierne, og manglende erfaring med at leve blandt forskellige grupper af mennesker; *”Det er jo fordi at medierne er gode til at sige, hér er ”farligt”, eller hvis man ikke er vant til at se en... mangfoldige typer af mennesker, så kan jeg godt forstå at det er en ”forandring”. ”* (Bilag 2:147). Mangfoldigheden er ligeledes noget som parret påskønner og fremhæver som et af bydelens særkender og som en positiv ting. Dette ses også da Simon sammenligner bydelen med Vesterbro, som parret tidligere har boet på;

”Så der er Nordvest faktisk ret unikt, fordi at man... ja, har folk fra andre kulturer som synes at man kan få alt fra tørre kiks, til hummus, til soda, slik og den slags, kl.04.30 om morgenen, ikke? Og der er jo mega travlt i Eid-måned, eller Ramadan måneden, der er der jo bare gang i butikken om natten, ikke? Så det synes jeg er mega fedt.” (Bilag 2:158).

Mangfoldigheden kan igen her læses ud af Masseys teori om *Throwntogetherness* (2005:140), hvor en given geografisk lokation i virkeligheden er mange forskellige steder, vævet ind i de forskellige sociale relationer, som benytter det. I og med at bydelen rummer forskellige etniske og socioøkonomiske grupper, som respondenterne også selv er en del af, opfattes bydelen forskelligt. Dette kan også være medvirkende til at forklare, sammenkoblet med Sampson (2012:154) og Bauman (2002:146, 2006:120-168), hvorfor at de forskellige respondenter opfatter området og utrygheden forskelligt, fra overvejende spændende til ambivalent og potentielt frygtindgydende. I forlængelse heraf, kan der således skelnes mellem frygt baseret på konkrete erfaringer, eller mangel på samme. I dette tilfælde vil der således være tale om enten en manglende, eller en negativ, Collective Efficacy (Sampson 2012:154).

Hos Sofie er mangfoldigheden også et kendetegn (Bilag 2:184, 187) og hun forklarer, jævnfør med Simon, at selvom hun ikke personligt føler sig utryg i bydelen, kan hun godt forstå at andre gør (Bilag 2:193). Hun nævner som en undtagelse en periode to år forinden, med en del bilafbrændinger, hvor hun i én uge undlod at gå ud, når det var mørkt (Bilag 2:179).

Den stærkeste ambivalens findes dog hos Susan i det syvende interview, som hylder storbyens tolerance og områdets mangfoldighed sat overfor hendes hjemby i provinsen (Bilag 2:211, 214, 216), bl.a. omkring det at kunne have en anden etnicitet, og de øvrige kvarterer i København (Bilag 2:199, 214), men samtidig er utryg når grupper af unge mænd går på gaden, som til dels i hendes egne oplevelser med at blive råbt af, af folk med anden etnisk oprindelse (Bilag 2:210).

Dorthea fremhæver i det ottende interview også nabolagets etniske og sociale sammensætning, eller *Throwntogetherness* (Massey 2005:140), som et kendetegn hun godt kan lide ved bydelen, og som særligt er symboliseret ved Degnestavnens legeplads (beliggende i bydelens nordvestlige ende);

“Degnestavnens legeplads. Den er sådan lidt mit hjertebarn. Det er sådan, at når du er der på den legeplads, så møder du bare alt og alle fra Nordvest. Så alle mulige sociale og økonomiske grupperinger, til forskellige kulturelle grupperinger, og det er bare sådan “the melting pot of Nordvest”. Så det er sådan, at legepladsen er sådan min favorit.” (Bilag 2:233).

Derudover nævner hun også, bortset fra en enkelt episode med bandeopgør og politi henne ved Lygten, at hun generelt set ikke føler sig utryg noget sted i bydelen (Bilag 2:236). Tilsvarende fremhæver hun også mangfoldigheden, som en væsentlig årsag til at hun ønsker at blive boende, da hun frygter at hendes søn vil opleve racisme andre steder, begrundet i at hendes kæreste har indiske rødder, og oplevede racisme i sin opvækst i Brønshøj (Bilag 2:235).

Særligt spørgsmålet om hvorvidt området defineres som “Bispebjerg” eller “Nordvest”, er også noget som interviewpersonerne er uenige om. For nogle har det primært betydning som en rent teknisk definition, som handler om hvorvidt “Bispebjerg” mere forstås som en administrativ zone, for andre er det opfattelsen af, at Bispebjerg og Nordvest udgør to vidt forskellige bydele.

For Tanja og Robert handler det om, at *Bispebjerg* omfavner området omkring Grundtvigs Kirke i aksen Tuborgvej-Frederiksborgvej-Emdrupvej, samt at Tanja meget tydeligt gør opmærksom på, at de er to forskellige bydele. Endvidere beretter parret dog, at de modsat deres naboer, ikke har noget problem med at de to bydele deler postnummer (Bilag 2:27-28). For Dea og Anna (Bilag 2:51-52, 68) er *Bispebjerg* og *Nordvest* stort set det samme, mens det

hos Katrine og Søren (Bilag 2:98, 106-17) er to forskellige områder. Dette fremgår tydeligt da Søren svarer på spørgsmålet om, hvorvidt Bispebjerg og Nordvest er den samme bydel;

“Jamen, også sådan når man siger “Nordvest”, så er det lidt mere nede i den her ende. Industrikvarteret som vi bor i. Og så Emdrup, der lidt ude tæt på Søborg, hvor mine forældre bor, ikke? Og så Bispebjerg, det er jo helt fysisk, de ting, dem der bor omkring bakken. Det er nogle andre boliger, det er nogle andre mennesker...” (Bilag 2:106-107).

Dette bekræfter han også senere i interviewet, da han pointerer at mange af de steder der ligger i bydelen (Nordvest), minder mere om deres umiddelbare nabokvarter eller kommune (Bilag 2:110).

Det samme går igen hos parret i det femte interview, hvor Amanda gentagne gange omtaler Nørrebro og Nordvest som nærmest én bydel (Bilag 2:134,142,150), og mener at Nordvest og Emdrup er meget opdelt (Bilag 2:144,150) samt meget kraftigt frabeder sig at området kaldes for en *forstad* (Bilag 2:148). Ydermere udtaler Amanda også, at den nordlige del af bydelen Emdrup, er sammenhængende med bydelen Søborg, beliggende i nabokommunen Gladsaxe, og at det for hende nærmest er en provinsby; *“For mig hedder Emdrup og Søborg og alt det, for mig er det bare “landet”... Det er jo ikke en by. Det er jo landet.”* (Bilag 2:150).

Igen kan Masseys (1994:153, 2005:140) pointe om at et givent geografisk område ikke er ét sted, men mange forskellige, afhængigt af de sociale relationer som det indgår i, her benyttes som en mulig forklaring, idet at de pågældende enkeltpersoner og par har en varierende opfattelse af og tilknytning til bestemte eller samme steder i bydelen. Ligeledes kan den tidlige Chicago-skoles (Park & Burgess [1925] 2019:50-55) og Sampsons (2012:158-160) pointe om, at et givent kvarter eller nabolag aldrig eksisterer i isolation, men i samspil med den øvrige by omkring det, forklare hvorfor kvinden i parret betragter *Nordvest* som en forlængelse af Nørrebro, mens hun betragter Emdrup som en forlængelse af Søborg. Lignende opfattelser genfindes også hos den kvindelige interviewperson i det sjette interview, da hun bliver spurgt om, hvorvidt Bispebjerg og Nordvest er den samme bydel:

“...Men tror jeg at Bispebjerg er mere specifikt, for mig i mit hovede, oppe mod kirken og tror jeg, der vil være... Der tror jeg, at der er mindre, altså det er ligesom som om ja, Lygten og Nørrebro og den vej ind, er ligesom “Nordvest” for mig, og Bispebjerg er den anden vej, og der tror jeg ikke rigtigt, at der sker så meget...” (Bilag 2:180).

Igen understreges det at *Bispebjerg* er området omkring Grundtvigs Kirke, samt at området er lidt mere kedeligt i kontrast til *Nordvest*. Opdelingen af bydelen understreges igen senere i interviewet, da hun her bliver vist et kort over bydelen, hvor hun til sin store overraskelse faktisk opdager, at hun er opvokset i Bispebjerg:

”Ha! Jeg vidste ikke at jeg var vokset op på Bispebjerg. Altså, mine forældre bor hér og min søster bor hér, og jeg ville ikke sige at de boede på Bispebjerg, så på den måde altså, og jeg har altid det der med at... ja, 20 skridt så er jeg på Nørrebro, ikke? Og 100 skridt så er jeg på Østerbro. Så på den måde har jeg altid troet, at jeg boede lige i et hjørne i forhold til det, ikke?” (Bilag 2:184)

Hos Susan, som er bosiddende i kvarteret omkring Provstevej og Rentemestervej, i den centrale del af bydelen, går forskellen på bydelens kvarterer igen i det syvende interview. Imidlertid påpeger hun netop at det for hende, at opfattelsen af sted, også kan være bundet i, hvor man er bosiddende i bydelen;

”... Jeg tænker at, “Bispebjerg” føler jeg, er mere spredt. Altså, jeg føler at “Bispebjerg” det er, hvor jeg kommer op, hvor det er større... Altså, oppe ved Tagensvej og altså lejlighedskomplekserne deroppe og sådan noget. Hvor det hér, det virker for mig mere sådan “tæt” eller med de små veje og sådan, men det er jo en, altså... Det kan jo godt være at hvis jeg boede... at det ville være anderledes, ikke?” (Bilag 2:199).

Netop distinktionen mellem den fysiske og geografiske dimension, samt den sociale kontekst på den anden side, minder om Masseys (2005:140) distinktion mellem geografisk lokation og stedsidentitet. Distinktionen er dog ikke helt så klar for Dorte i det ottende interview, da hun bliver spurgt, om der er forskel på Bispebjerg og Nordvest, hvor hun kommer i tvivl om netop hvorvidt, der er forskel på de to;

”Ja ja, selvfølgelig, der er kæmpe forskel, ikke? Ja, der er selvfølgelig kæmpe forskel... Eller jeg ved ikke, om der er kæmpe forskel. Jeg kommer ikke så mange andre steder i Bispebjerg eller Nordvest, altså Emdrup, min søn går i institution på Emdrup.” (Bilag 2:238).

I stedet foretrækker hun betegnelsen *Upper-* og *Lower Nordvest*, hvor *Upper Nordvest* primært betegner kvarteret omkring biblioteket på Rentemestervej, mens *Lower Nordvest* primært betegner området omkring Lygten og Nørrebro station. (Bilag 2:237-239, 242, 244-245, 249).

Stedsidentiteten fremstår derfor som særdeles sammensat, både i forhold til de enkelte kvarterer i bydelen, men også i opfattelsen af dem og bydelen generelt. Selvom bydelens mangfoldighed grundlæggende opfattes af alle interviewpersonerne som et positivt og spændende kendetegn, kan mangfoldigheden også opleves ambivalent og til tider decideret frygtindgydende. Hvad end det er resultatet manglende forventninger eller direkte negative oplevelser. Områder, hvor der enten vises tegn på hærværk, manglende forventninger, afvigende adfærd eller decideret kriminalitet, skaber utryghed og i visse tilfælde afstandtagen. Forskellen i respondenternes opfattelse af tryghed og tilknytning hentyder dog til, at der er bagvedliggende årsager hertil. Herunder stedstilknytningens og naboskabets indbyrdes forhold.

Stedstilknytningens og naboskabets gensidige forhold

Selvom stort set alle interviewpersonerne nævner, at de har et godt forhold til deres naboer, så varierer deres kendskab til og interaktion med dem, ligesom deres tilknytning til de øvrige, og bydelens, beboere også gør. Derudover er stort set alle respondenter endt i området ved et tilfælde (Bilag 2:3,40,60,92,134-135,174, 235), bortset fra Susan (Bilag 2:200).

For Tanja og Roberts vedkommende, er deres naboskab primært begrænset til deres nærmeste naboer (Bilag 2:10, 23), mens det for deres børns vedkommende også inkluderer skolekammerater og bekendtskaber i nærområdet (Bilag 2:5,32), som er med til at bidrage til, at de føler en stærk tilknytning til området. Dette kommer særligt til udtryk, da manden i det ældre par beskriver kontrasten i forhold til det at bo i lejligheden på Østerbro, hvor han beretter om den varme modtagelse, som parret fik da de flyttede ind i deres boligkvarter i Bispebjerg:

“Da vi kom herud, efter at vi har boet her ikke særligt længe, så banker det på, og så kommer postbuddet og siger “velkommen til”. Det var så også et gammelt postbud. Så måske var det aldersmæssigt, at han syntes at det bør man gøre, men sådan nogle ting, med det der med at man kan låne noget af hinanden, og værktøjer, og alt det her, altså... Vi vidste jo næsten ikke engang, hvad vores naboer to etager over os hed, da vi boede på Østerbro, men her, der er det sådan “Andeby” på den gode måde.” (Bilag 2:10).

Dette minder umiddelbart om de to primære aspekter af den klassiske Chicago skoles begreb *Community* (Park & Burgess 2019 [1925]:142-154), hvor naboskabet primært er forankret indenfor en given materiel og geografisk ramme, med en overbygning bestående af en social og kulturel dimension. Dog behøver tætheden og tilliden til de umiddelbare naboer ikke nødvendigvis at betyde et stærkt bånd.

Dea, der på daværende tidspunkt kun havde boet i området i fire måneder og ikke kendte nogle af sine naboer, udtrykker også en høj grad af tillid (Bilag 2:42). Imidlertid beskriver hun også, at hun og hendes mands primære omgangskreds er de øvrige internationale familier, som de kender fra Forældrenes Børneklub, hvor de deltager som frivillige (Bilag 2:39-40).

Anna fortæller at hun og manden er blevet gode venner med deres naboer, til en grad hvor de udover at hjælpe hinanden og gå ture sammen, også inviterer hinanden hjem til sig og tager i Zoologisk Have sammen (Bilag 2:64), samt at de har hinandens nøgler (Bilag 2:83). Imidlertid fortæller Anna dog, at hun og hendes mand primært er blevet bekendte med deres naboer, fordi at de, ligesom som de selv, er hundeejere;

”Ja, så da vi flyttede herhen, så havde de allerede sine (deres)... Der var de små begge to og så lavede vi en legeaftale, og så ja, er vi bare fortsat med det og talte mere og mere, og så er vi bare blevet... godt kendt med hinanden og så var det et andet par, der flyttede ind, der også fik en hund, på et tidspunkt... Ja, så er vi blevet kendt på den måde. Der er faktisk også mange andre, som vi møder på tur, som også er blevet sådan samtale... Ikke sådan at vi hænger ud, men sådan “hej og hvordan går det?” på den måde, men det er også igen på grund af vores hund. Så har vi jo haft noget af tale om.” (Bilag 2:72-73).

Hvordan at disse umiddelbart modsatrettede tendenser til at bestemte geografiske lokationer kan lægge op til interaktioner på den ene side, men på anden side ikke gør, understreger Masseys (1994:153, 2005:140). pointe med, at steder rummer forskellige identiteter og fællesskaber. I forlængelse heraf kan også Bauman (1998:77-103, 2006:120-168) inddrages, da stedstilknytningen ikke lader til primært at bero på en traditionel solidaritetsfølelse og stedstilknytning, men er mere selektiv og baseret på umiddelbare behov.

Kathrine og Søren beskriver også et godt forhold til deres naboer, bundet op på at begge par er småbørnsforældre, og ligeledes passer og henter de hinandens respektive børn (Bilag 2:91). Derudover er Søren forældre bosiddende i Emdrup (Bilag 2:94,98) og tilsvarende er nogle af

deres venner fra studiet også bosat i området og Katrine kender også andre fra en mødregruppe, som bor i bydelen (Bilag 2:96). Dette er dog ikke ensbetydende med at området ikke også fordrer sammenhold. Et eksempel herpå kan ses, da Søren nævner sammenholdet i andelsforeningen;

”Det varierer selvfølgelig meget fra andelsforening til andelsforening. Nu boede vi også i anden andelsforening før, men hér, det er en lille andelsforening og det er et... Cirka halvdelen af dem der bor her, har et ret stærkt sammenhold. Så er der selvfølgelig nogle, der bare bor her for at have en god bolig, men ca. halvdelen har sådan også...” (Bilag 2:91-92).

Denne oplevelse genkendes også af Amanda, for selvom hun pointerer at parrets bygning er en “overgangs-bygning”, hvor folk flytter meget (Bilag 2:152), så har de alligevel et godt naboskab til deres øvrige naboer i bygningen;

”Jamen, altså generelt i bygningen hér, sådan helt klassisk naboskab med “må jeg låne en kop sukker?”, det er et godt naboskab, men også at man hjælper hinanden... Står til rådighed og hjælper hinanden, fordi at vi kommer hinanden meget ved, det er et godt naboskab. Jeg kan f.eks. løbe ned kl. 22.00 om aftenen og sige “kære nabo, hjælp mig! Min søn han hoster mærkeligt.” og så er et godt naboskab, at man altid hilser på hinanden og faktisk har en lille smule involvering i hinandens liv, man ved hvornår folk er ude og rejse og...” (Bilag 2:159).

Derudover mener hun og Simon (Bilag 2:160-161, 164), at det ikke kun gælder for bygningen, men også at der generelt er et godt naboskab i bydelen, hvor hun beskriver en stor respekt for folk og deres forskelle, samt at hun oplever en god og høflig omgangsform;

”Jeg synes at der er stor tendens til, at vi ser hinanden som mennesker, og at vi faktisk kigger hinanden i øjnene, og giver et lille nik med på vejen, selvom der er forskelligheder. Det synes jeg er et ret godt kendetegn for det her område, og så at der en generel respekt for hinanden. Man hjælper til, hvor man kan og hvis man står i vejen på fortovet, flytter man sig. Så på den måde synes jeg at naboskabet er rigtig godt, selv med folk man overhovedet ikke ved hvem er, eller hvor...” (Bilag 2:164).

Selvom naboskabet i disse pars tilfælde er bundet op på deres umiddelbare naboer og behov som småbørnsfamilier, beskriver de dog alligevel en høj grad af stedstilknytning. På den måde minder dette umiddelbart om Baumans (2002:53-61, 2006:120-168,) beskrivelse af moderne fællesskaber som er baseret på behov og homogenitet, fremfor dybere etiske eller

traditionelle bånd. Dette forhold behøver dog ikke stå i kontrast til en høj grad af tillid til naboerne. Som Sampson (2012:154, 157) også har påpeget, kan Collective Efficacy sagtens være høj, til trods for at der findes f.eks. kriminalitet i et område. I disse tilfælde vil Collective Efficacy så virke forstærkende på segregeringen mellem grupper. Derfor kan høj tillid og segregering sagtens sameksistere.

For Sofie går dette også igen, da hun bliver bedt om at definere et godt naboskab, hvor hun opdeler det dels som en formel relation, som omhandler at være høflig og hjælpsom, dels en dybere relation, som baserer sig på, at man også mødes med hinanden og man passer hinandens børn;

”For mig er der to niveauer, så jeg har et fint naboskab med min nabo, altså lige ved siden af, hvor at vi siger hej på gangen og altså godt lige kan sige... Altså, smile til hinanden og jeg kan låne en skuremaskine, hvis det er behov for det, men ellers ikke har noget med hinanden at gøre, men vi generer heller ikke hinanden. Og hvis der var noget, ville jeg heller ikke have noget imod at gå ind og sige det til dem. Det er sådan den ene, som det er sådan jeg har det med de fleste i opgangen, og så er der den gode, som jeg måske gerne ville have mere af, hvor at man måske faktisk mødtes til mad i gården en gang imellem, eller en kop kaffe, eller kunne passe barnet den ene aften, hvis der var noget der brændte på, eller vande planter når man var på ferie. Det er sådan det optimale, ikke?” (Bilag 2:190).

Dertil nævner hun også i forlængelse heraf, at det at blive børneforældre, også har ændret hendes forhold til området. Hun nævner at hendes tilknytning er blevet mere lokalt forankret, nu hvor hun er blevet mor. Dette fremgår, da hun bliver spurgt om, hvorvidt det at have et barn gør det nemmere at blive tæt med sine naboer;

”Ja, det er jeg sikker på, fordi at det kan jeg allerede mærke nu. Fordi at vi kommer jo til at lege nede i gården, langt oftere, altså, der er sådan et lille græsområde og det kommer vi jo til at bruge meget, meget mere nu, hvor jeg har et barn, versus før. Og så tror jeg automatisk at de andre børnefamilier gør det samme, og så falder man i snak, og så leger børnene måske sammen, og så på den måde kommer det til at ske helt automatisk.” (Ibid.).

Netop nærheden er også noget, der går igen hos Susan, når hun snakker om, hvordan det er at have blandede naboer. Dette gælder specielt nogle af de autonome, som bor i hendes lejlighedskompleks, som hun i begyndelsen var skræmt over, da hun ikke havde omgåedes

den slags mennesker i sin opvækst, samt nogle af de klassiske musikere som er bosat i hendes lejlighedskompleks;

"... Og i starten var jeg lidt skræmt, fordi at det var anderledes, og så at finde ud af at det er fuldstændig harmløse mennesker og at altså, det har bare glædet mig så meget. Og nu dem så, der bor her, som der også er nogle anarkister, det er bare fedt at dele, hvad hedder det..? Og lære andre typer at kende. Og de klassiske musikere i hele den opgang, er jo også fantastisk, da der var lukket ned med corona, så stillede de sig op og sang her ud af vinduet og sådan noget ikke? Det er mega fedt! Jeg elsker det!" (Bilag 2:216).

I disse to tilfælde spiller tætheden/nærheden samt umiddelbare behov igen en afgørende rolle for tilhørsforholdet. Såfremt at de umiddelbare naboer opleves som trygge, eller ikke faretruende, udgør de en ressource som man kan læne sig opad. Dette kommer dermed til at minde om Baumans (2002:53-61, 2006:120-168) teorier om fællesskaber i moderniteten, som har en vis grad af homogenisering, til trods for den umiddelbare forskellighed. Derudover kan her anes, jvf. Sampson (2012:154), at længere tids bosætning øger tilhørsforhold (som i Tanja og Roberts tilfælde). Alligevel medfører dette ikke et 1:1 forhold mellem bosætning og tilknytning til området.

Hos Dorte er dette forhold også noget der går igen, når hun udspørges om hvorvidt hun stoler på sine naboer, hvor hun sammenligner sit gamle kvarter omkring Skoleholdervej, med sit nye kvarter omkring Bygmestervej;

"Jamen, altså lige vores overbo kender vi, fordi at han arbejder på legepladsen, men ellers kender vi ikke rigtig nogle i vores nye "hood", men da vi boede hér, kendte vi alle sammen. Der kendte vi alle sammen, men dernede er det lidt mere anonymt, heroppe er sådan meget mere fællesskabsorienteret, hvor alle kender hinanden." (Bilag 2:238).

Hermed er det tydeligt jvf. Massey (1994:153, 2005:140) og Bauman (2006:120-168) at en given geografisk lokation ikke automatisk indbefatter en bestemt identitet, eller en bestemt type af naboskab, men i højere grad er en sammensætning af geografi og de sociale vilkår som den enkelte og pågældendes familie har. Herved kommer de faciliteter og tilbud som området har til at spille en vigtig rolle for tilhørsforholdet og stedstilknytningen.

Institutionerne i området spiller også en rolle i at fremme naboskabet og mediere utrygheden. Et tydeligt eksempel på dette kommer til udtryk, da Tanja og Robert snakker om de unge

mænd som er bosiddende i området, hvor de tillægger skolerne og ungdomsinstitutionerne en stor del af æren for at holde unge væk fra gaden og skabe sammenhold (Bilag 2:20). Dette nævnes bl.a. af Tanja, da snakken falder på, hvordan den lokale skole (Holbergskolen) spiller en stor rolle i at skabe sammenhold på tværs af kvarteret;

”...Vi kan jo være oppe på Emdrups Torv, og så går der en flok et eller andet sted og så tænker man “Nå, dem har jeg da aldrig set?” og så siger de (én af pigerne) “Det er Ahmed, og han er fætter til ham der, og de er lige gået ud af 9. klasse” osv. Og så tænker man “Nå!”. Altså, det giver bare sådan et tilhørsforhold, og når vores børn har det, så tror jeg også at de andre har det. Altså, jeg tror skolen... Jeg tror ikke at man skal underkende betydningen skolen har for sådan et område her, og det at den er velfungerende.” (Bilag 2:20-21)

Tilsvarende er hendes mand Robert også enig i dette udsagn, da han efterfølgende forklarer, hvordan det at man kender til hinanden generelt, er med til at gøre én mere tryk ved folk som man ellers ikke kender;

”Ja, fordi at ellers kunne det hurtigt blive sådan noget med “Uh! Der går otte med anden etnisk baggrund, og de har hætter på” osv. Det er ikke fordi at jeg siger at jeg synes sådan, men sådan kunne det måske godt blive, men når så tre af dem, hvor [ældste datters navn] og [yngste datters navn] siger “Nå, men det er jo Bertram og hans fætter” eller sådan noget, så bliver det sådan... Ikke fordi at man kan genkende dem, men man bliver nok bare sådan lidt... “Ro på! Det er nogle vi kender”-agtigt.” (Bilag 2:21).

Dea sætter også pris på institutionerne i området, som betyder meget for hendes optimisme omkring bydelens udvikling, da hun bliver spurgt om, hvordan hun forestiller sig at bydelens fremtidige udvikling vil tage sig ud;

”Det er svært at sige. Jeg kan se en masse projekter som foregår, men det der er vigtigt her, er alle de direkte demokrati-processer som foregår, så jeg kan gå til biblioteket og jeg kan se hvad der sker, og jeg ved at hvis jeg får en idé, så ved jeg hvor jeg sende den, så den kan blive hørt. Jeg ved hvordan at jeg kan følge projektet, jeg ved hvordan at jeg kan blive involveret...” (Bilag 2:56).

Institutionerne, og tilliden hertil, fungerer som en mediator af segregeringen og virker fremmende på Collective Efficacy mellem grupper (Sampson 2012:152-154). For Anna er institutionerne i området, og tilliden til dem, en vigtig grund til at hun og hendes mand ønsker

at blive boende i bydelen, til trods for at hun og partneren faktisk har overvejet at flytte ud af byen, da hun oplever at børn i byen vokser hurtigere op, og måske for hurtigt efter hendes opfattelse:

”Faktisk så det her med at have børn i byen, i det hele taget, det har jeg det meget ambivalent med. Jeg har bare sådan et indtryk af, at børnene der opvokser i byen, de bliver hurtigere voksne, eller sådan hurtigere teenagere... Vi synes, at altså, ja det er et meget godt sted, det her. Vi er også glade for institutionen, der er nogle meget dygtige pædagoger, og vi føler os meget trygge ved institutionen.” (Bilag 2:62).

Omvendt påpeger Anna også, at dette kan have den modsatte effekt, det vil sige at dårlige institutioner, eller negative forventninger til dem, kan indvirke tilsvarende negativt på stedstilknytningen. Dette kommer til udtryk, når hun udspørges om skolernes kvalitet i området har en indvirkning på børnefamiliernes lyst til at blive;

”Det tror jeg faktisk. Der er flere vi har snakket med, hvor de har nævnt det, og vi ikke har nævnt det. Hvor de har sagt “ahhh, de ved ikke om de vil blive boende” på grund af skolerne. Hvor folk, som ikke har boet i området, som har sagt “Nå, men I kan jo ikke blive boende der. Altså, der er jo så dårlige skoler! Så må I i hvert fald skrive dem op på privatskole.”.” (Bilag 2:82).

Hos Katrine og Søren pointerer de også vigtigheden af institutioner for stedstilknytningen, hvor de bl.a. er særligt glade for den lokale Cafe Sirius, beliggende i centrale del af bydelen, da den er børnevenlig og tæt på (Bilag 2:92), samt deres vuggestue, med baggrund i at den ansætter mange mandlige pædagoger (Bilag 2:96). Samtidig er parret også interesseret i, at deres søn skal gå til en fritidsaktivitet, såsom fodbold eller spejder, ligesom de mener at det hjælper med at holde de unge fra gaden og kriminalitet (Bilag 2:112-113). Parret er også glade for Demokrati Garagen, hvor Katrine fortæller at den fungerer som et sted, hvor beboere kan mødes og udveksle idéer;

”Det er også sådan hvis man har en god idé, så kan man gå derop og sådan snakke om at låne deres lokaler og sådan... Og det er jo netop lavet som sådan, det er derfor at det hedder Demokrati Garagen, det er som sådan en bydels “hub”, hvor at det er meningen at folk skal engagere sig i bydelen. For sådan noget demokratisk udvikling, noget med hvordan skal bydelen være ikke? Hvad skal der være her..?” (Bilag 2:114).

I forlængelse heraf forklarer Søren også, at han føler kvarteret omkring Smedetoften, et område i den nordvestlige del af bydelen, er sit eget lille *“Kvarter i kvarteret...”*, og tilføjer i den forbindelse, at det generelt viser et billede af, at der er et meget aktivt foreningsliv i bydelen;

”Her har de også sådan en helt lille lokal forenings-ting kørende, både sådan noget fritidshuse og sådan noget, men også initiativer på tværs af institutioner osv. Jeg synes at der er en overraskende god, sådan... fritidsaktivitets velvilje i området...” (Ibid.)

Som både Anna, samt parret Katrine og Søren, giver udtryk for, er kvaliteten og tilstedeværelse af institutioner, som børnefamilier er afhængige af, vigtige for at børnefamilierne føler sig bundet til og trygge i bydelen. Endvidere kan dette forhold også være med til at fremme kendskabet til de øvrige beboere. Dette kan hermed virke fremmende på naboskabet og Collective Efficacy (Sampson 2012:154-157), da beboerne oplever sammenhold på tværs af bydelens enkelte kvarterer og en øget grad af social kontrol. Kritikken heraf, med rod i Bauman (2006:120-168), er dog, at disse fællesskaber ofte vil kunne have tendens til at blive forholdsvis homogene, idet de oftest er baseret på en snæver interesse og umiddelbare behov, i dette tilfælde børnefamilieliv, fremfor dybere etiske forpligtelser. Alligevel ville dette udgangspunkt over tid, jvf. Sampson (2012:154-157), kunne udvikle sig til meget dybere relationer.

Sofie nævner også udvalget af institutioner og muligheden for at dyrke fritidsinteresser, som noget der gør bydelen attraktiv for børnefamilier, og fortæller at hun også selv har tænkt, at hendes datter skal gå til bl.a. spejder og svømning;

”Ja, spejder tænker jeg, og så svømning og så hvad hun selv vil, men det er der jo også. Altså, det er der jo også... ja, jeg tror side op og ned af ting hun kan gå til i området, så det er bare om selv at vælge.” (Bilag 2:193)

Susan nævner også at hendes barn benytter den lokale vuggestue, som hun er meget glad for, udover at de også frekventerer de lokale legepladser og hun derudover benytter de lokale caféer og biblioteket meget. Endvidere forventer de, at de skal til at benytte teatret Batida, når sønnen er blevet gammel nok (Bilag 2:201-202). Hvad der dog er særligt interessant, er hendes ønske om at have et mere nært forhold til naboerne, idet at hun og manden havde overvejet at flytte i bofællesskab, hvis de flyttede ud af byen, og hun gerne så at deres forhold

til naboerne mindede om dette. Det kommer til udtryk, da hun udspørges om hvorvidt hun er tilfreds med sit nuværende forhold til sine naboer;

”Nej, jeg synes altid at man kan blive bedre. Altså, jeg tænkte... Fordi at vi også kigger meget på bofællesskaber. Altså, hvis man flytter ud af byen, så vil vi gerne bo sådan lidt i et bofællesskab, og der er det meget sådan noget med, at hvis der er nogen der føder et barn, så laver de andre mad hele ugen til den familie. Og det var noget jeg tænkte, at sådan noget kunne man godt integrere, altså hjælpe hinanden mere, hvis det er... Og der kan altid være flere der engagerer sig i gården, altså at man... Vi har de her “arbejdsdage” og sådan noget, ikke? Men altså, der er stor tilslutning, men det kan da altid blive bedre.” (Bilag 2:221)

Susan nævner i forlængelse heraf, at disse *arbejdsdage* holdes to gange årligt, forår og efterår, hvor beboerne i boligblokkene spiser sammen og hjælper hinanden med rengøring og praktiske formål, såsom at tømme luftrum og lappe cykler mv. (Bilag 2:221-222).

Både hos Sofie og Susan ses et ønske om en dybere stedstilknytning og et tættere naboskab med de øvrige beboere, hvor institutionerne og fælles normer danner rammen om disse. Collective Efficacy (Sampson 2012:152-154) og stedstilknytningen fungerer således i forlængelse af hinanden, idet tillid og forventninger i forening øger tryghed og stedstilknytning. Igen vil der dog hér potentielt være en vis tendens til en homogenisering, jvf. Bauman (2006:120-168), idet det indenfor en beboergruppe ofte vil være vil en overvejende ens socioøkonomisk eller demografisk gruppe, som deler ønsket om deltage i arbejdsdage og andre fællesaktiviteter.

For Dortheas vedkommende gør det forhold sig i høj grad gældende, da hendes søn går i udflytterbørnehave i Emdrup (Bilag 2:238) og hun i høj grad savner at bo i kvarteret omkring Skoleholdervej, i den nordvestlige del af bydelen, da hun foruden at have været bosat længere tid i den ende af bydelen, også generelt føler, at der er tilbud og ting at tage sig til her; *“Der sker flere ting heroppe... Vi har legepladsen, vi har Demokrati Garagen hér, vi har biblioteket hér, vi har Smedetoften hér, vi har alle de gode caféer, de ligger heroppe... Altså, der sker bare mere heroppe.”* (Bilag 2: 245). Ydermere pointerer hun også, at det at have boet i området, har bevirket at hun af nogle af sine naboer betragtes som en slags *“anden familie”*, og at de deler hendes opfattelse af, at mangfoldighed er en god ting;

“Altså, jeg er meget sådan overbevist om, hvis ikke jeg havde boet i Nordvest, så ville jeg

ikke have så meget... Det der fællesskab omkring mig, og så mange bekendtskaber og familier. Det er meget personligt hér, og du kan hurtigt møde mennesker, og ja, som jeg kender dem er de blevet til min “anden familie”, ikke? Fordi at min familie bor i Tyskland, så jeg har ikke rigtig nogen sådan familie hér. Så det... Og det tror jeg helt bestemt ikke, at det ville ske på den samme måde, nogen andre steder. Det er også fordi at de mennesker der bor hér, de har de samme værdier, altså de mener af et rent hjerte at mangfoldighed er en god ting...” (Bilag 2:260).

Stedstilknytningen og naboskabet fungerer forstærkende i forlængelse af hinanden, således at jo stærkere stedstilknytning desto stærkere naboskab og omvendt. Institutioner i området spiller hermed en dobbeltrolle, dels at sørge for at familier kan få deres behov opfyldt inden for bydelen og dels at facilitere bekendtskaber og naboskab, på tværs af den enkelte bolig og de enkelte kvarterer. Dette virker til at cementere stedstilknytningen, idet familierne oplever en øget tryghed og følelse af fællesskab. Alligevel afspejler naboskaberne i høj grad de enkelte familiers værdisæt og præferencer, således at det i nogle tilfælde er selektivt og kommer med klare forventninger og grænser.

Naboskabets fordringer og grænser

Mange af interviewpersonerne taler meget varmt om deres naboer og medborgere i bydelen, og mange af dem ser det som en pligt, at være en god nabo der hjælper til. Ikke desto mindre findes der også klare forventninger til, hvad de forventer af de øvrige beboere og begrænsninger for, hvad de ønsker at udsætte sig selv og deres børn for.

Blandt andet nævner Tanja en historie om, hvordan naboerne i kvarteret hjælper hinanden på kryds og tværs, eksemplificeret ved at deres naboer lader én af de øvrige beboere i kvarterets mor overnatte i deres hus, når de ikke alligevel ikke er hjemme i julen;

“Altså så har vi sådan en Facebook-gruppe for de her veje, og så skriver man så lige “er der nogen der ikke er hjemme i julen? Fordi min mor kommer og sover”, nå men, så dem nede på hjørnet, hendes mor sov så i vores nabos hus, fordi at de var ikke hjemme og de syntes at det var fedt, at der blev sovet... Så det bliver sådan meget, at vi hjælper hinanden på kryds og tværs. Og man kan sige, at det her område, så bliver det jo så “Nordvest Deluxe”, fordi at vi

er jo privilegeret, os der bor her, på den måde at vi har huse og vi har købt dem, og de har ikke kostet ret meget.”(Bilag 2:6).

Derudover taler Robert og Tanja i interviewet om, hvor glade de er for at deres døtre har gået på den lokale skole, og hvordan det har givet dem et bedre syn på verden og forståelse af deres privilegier (Bilag 2:23). Alligevel skal det være indenfor en rimelig grænse i forhold til omkostningerne. Dette kommer særligt til udtryk, da Robert fortæller om, hvordan de prioriterede at parrets døtre skulle gå på en blandet skole;

“Det de fik med, og for [yngste datters navn] vedkommende stadigvæk får med, med mangfoldighed og sociale kompetencer, det vil du ikke nødvendigvis få med, hvis du går i en skole med 20 etniske danskere. Hvis det derimod kommer til et punkt, hvor vi siger “nu går det helt bananas! De lærer ikke noget!”... Så kunne det måske være en idé så at sige “skal vi kigge efter noget andet?”, men så længe de lærer noget og får det andet med, så var der ikke rigtigt nogen... så er det ikke noget argument for at “Uh! Så skal vi også sende dem på privatskole” (Bilag 2:34)

Videre fortæller Tanja om, hvordan at skolerne i området har fået et løft, og hvordan det har været med til at tiltrække flere elever (Bilag 2:35), og taler varmt om ungdomsklubberne i området. Derudover nævner parret et lokalt initiativ, der hedder “KÆMP”, som hjælper elever og deres forældre, hvis eleverne har problemer (Bilag 2:22).

Ligeledes ser Dea det også som en del af naboskabet, at man respekterer hinandens forskelle og giver plads til hinanden. Dette kommer til udtryk, da hun udspørges om, hvorvidt hun og manden har nogle problemer med nogle af beboerne i området;

“Jeg ved, at der er nogle folk der kæmper omkring rygningen ved trapperne. Og den her person vil sig føle så rig som mulig (snobbet), og vil ikke have rygning... Men det generer ikke os. Vi ryger ikke, men ja... De laver heller ikke kommentarer omkring børnenes barnevogn...” (Bilag 2:42)

Derudover nævner Dea og hendes mand, at de er meget aktive i forældrenes børneklub, og hun nævner at området tilbyder familien, hvad de har brug for (Bilag 2:41,44). Alligevel fortæller Dea, at hun er i tvivl om, hvorvidt børnene skal gå i den lokale skole (Bilag 2:47).

Disse eksempler ligner meget Baumans (2002:53-61,2006:120-168,) teori om, at fællesskaber

i den kontemporære modernitet i højere grad er udtryk for individuelle præferencer og værdier, frem for traditioner og dybere etiske bånd. Alligevel spiller forventninger også en rolle. I Roberts og Tanjas tilfælde er det sandsynligvis, jvf. Sampson (2012:154), betragtningen om, at længere tids bosætning giver en højere grad af Collective Efficacy, som kan spille ind. Derfor kan båndene alligevel over tid udvikle sig til at blive meget tætte, selvom de ikke nødvendigvis er bundet af traditioner.

Også hos Anna handler det om at ville give sit barn den mest blandede opvækst som er mulig, da hun, jævnfør med Robert og Tanja, mener at det er vigtigt at give et barn et mere realistisk syn på verden og forståelse af dets egen rolle i den (Bilag 2:67). Alligevel har hun før været i tvivl omkring de lokale skolars kvalitet, og har overvejet at sætte sit barn i en privatskole, men dog frygter hun, at hendes datter i det tilfælde selv ville opleve at være den marginaliserede;

“...vi har snakket om vi skulle skrive hende op til privatskole, men det havde vi heller ikke så meget lyst til, fordi at så skulle hun gå på privatskole med... Alle dem, der boede i sådan nogle kæmpe huse, så skulle hun holde fødselsdag, og så kunne de komme hjem i en lille lejlighed. Det ville også være tarveligt.” (Bilag 2:81).

Dertil kommer, at selvom Anna ikke nødvendigvis ønsker, at hendes datter skal gå i en privatskole, eller vokse op kun blandt ressourcestærke, er hun også ambivalent omkring hvor meget hun mener, at man som ressourcestærk bør bidrage til at løfte området. Dette kommer til udtryk, da hun udspringes om, hvorvidt man som ressourcestærk har et ansvar for at vælge og bidrage til skolerne;

”Jeg synes at det er svært spørgsmål. Fordi at jeg kan godt se det, sådan ude fra. Jeg kan også godt se, at for at den skal blive bedre, så skal der nok være flere, som skal vælge den til. Men, så beder man samtidig folk om at gå på kompromis med deres børn, og vælge at stå til ansvar for en samfundsmæssig ting, som giver nogle konsekvenser, som man simpelthen ikke kan lave om på... Og der taler man om sine børns, det kæreste man har, fremtid, og det tror jeg at der er få, der vil gamble med.” (Bilag 2:83)

Annas betragtninger står imidlertid i kontrast til Katrine og Søren, som tværtimod ikke anerkender, at det kan trække et ressourcestærkt barn ned, at gå i en skole med socialt udsatte børn. Dette kan bl.a. ses, da Katrine argumenterer for at man som ressourcestærkt barn både

frigiver tid til de øvrige elever, men også at hun simpelthen ikke tror på, at man kan trække ned;

”Jeg tror ikke på, at det er sådan det virker. Altså, jeg tror på, at hvis [søns navn] han kommer til at gå i... Og det kommer han til! Når [søns navn] kommer til at gå i skole, f.eks. med nogen, som måske har en anden social baggrund, og måske er lidt socialt belastet, så kommer [søns navn] til at trække opad. Jeg tror ikke på, at folk kan trække ned. Altså, jeg tror ikke, at man kan ødelægge andre mennesker med at komme fra en baggrund, hvor man måske har det svært derhjemme...” (Bilag 2:115).

Dette erklærer Søren sig enig i, mens han yderligere tilføjer, at det er en fordel, at man som barn/person møder en masse forskellige mennesker. Derfor har han meget kraftigt insisteret på, at parrets søn skulle gå i en kommunal daginstitution og skole;

”Jeg tror ikke på, at den mekanisme overhovedet er en ting. Altså, hverken trække op eller ned. Jeg tror det handler om, at man møder nogle andre mennesker, og jeg ser det som en kæmpe fordel, at møde en masse forskellige mennesker. Og nu er vi jo i en ret privilegeret situation som hjem, og det kommer vi nok også til at være når han går i skole, og så har vi så, i gåseøjne, ”vores på det rene”, og så handler det bare om at møde nogle nye mennesker...” (Ibid.)

Han tilføjer dog at dette er under forudsætning af, at deres søn ikke har brug for noget mere specifikt; *”Og helst også folkeskole, medmindre det... Han har brug for noget andet, sådan specifikt, men det er ikke så meget en princip ting, som om det er en behøvs ting.”* (Ibid.).

Modsætningen mellem parret og Anna lader til at pege i retning af Baumans teori (2002:53-61, 2006:120-168) om, at stedstilknytning og fællesskaber i højere grad er udtryk for individuelle præferencer og værdier, frem for traditioner. Dette lader endvidere til at smitte af på, og virke i samspil med, naboskabet og dets Collective Efficacy, således at jo højere stedstilknytning, jo højere villighed til at bidrage til området og omvendt. Samtidig ligner frygten hos Anna for at hendes barn skal opleve marginalisering i skolen, meget Baumans turist-vagabond forhold (1998:77-103), selvom det forholder sig modsat for Søren og Katrine, hvor det nærmest ses som en pligt.

Lignende overvejelser findes også hos Amanda og Simon, når snakken falder på skolevalget til deres søn, samt om hvorvidt de føler, at man som ressourcestærk familie også har et

ansvar. Dette kommer til udtryk, da Amanda fortæller at hun til trods for at være stor tilhænger af folkeskolen, har overvejet en friskole til parrets søn;

”Jeg har altid været stor fortalere for folkeskolen. Også fordi, at jeg også er vokset med den ”hvis du kan, så skal du” være med til at løfte, men nu hvor jeg har fået en lille dreng, så er der noget tiltalende i friskolen. Og det er rent og skært, fordi at jeg har hørt så godt om det, men jeg tror at han ender i en folkeskole, hvis vi skal være realistiske.” (Bilag 2:154).

Dertil tilføjer Simon, at det er nemmere at vælge den lokale skole, da alternativet er, at ved at skulle gå i skole langt væk, er det sværere at vedligeholde venskaber og have en tilknytning til området:

”Fordi at det oftest er der man får nogle venner og sådan, ikke? Og man måske bor tæt på dem man går i skole med, ikke? Hvor hvis man kommer i en friskole, eller i en privatskole, eller... Så får man selvfølgelig også gode venner, men så skal man oftest køre et eller andet sted hen, eller...” (Ibid.).

Dog tilføjer parret, at det også handler om at skolerne har lærere og ressourcer nok til at kunne tiltrække og holde på de ressourcestærke elever, og nævner at skolerne i lokalområdet har modtaget millioner af kroner til renovering (Bilag 2:155).

Lidt anderledes forholder det sig dog for Sofie. Selvom hun normalt også værdsætter områdets mangfoldighed, er hun dog ikke særligt glad for at tænke på, at datteren eventuelt skal gå på en indvandrer-tung skole:

”Ja, det ved jeg ikke om det er, altså jeg tror... Jeg tror, at jeg ville have et problem, hvis hun skulle i skole og det er en 90 % indvandrere og en 10 % altså... Altså, jeg kunne godt tænke mig, at det var lidt mere lige...” (Bilag 2:185).

Når hun udspørges om, hvorfor hun ikke er begejstret ved tanken om at lade hendes datter gå på en sådan skole, svarer hun at det for hende handler mest om den formodede kvalitet af skolen, frem for kulturkonflikter:

”Nej, det er mest kvaliteten. Altså, ja jeg har en veninde, som arbejder i sådan en skole og der er bare mange, der har problemer. Altså, fordi at der er mange af børnene, der kommer fra familier med mindre midler, og det i sig selv kan skabe nogle problemer, men sådan kulturmæssigt har jeg ikke nogle problemer med det.” (Bilag 2:186).

Alligevel ser Sofie helst at hendes datter går i en blandet skole, men hun understreger dog, at det er et spørgsmål om balance (Bilag 2:188). Igen kan dette læses ud fra Baumans (2006:120-168) pointe om, at moderne fællesskaber og stedstilknytning i højere grad afspejler mere individuelle og flydende præferencer frem for faste og mere traditionelle værdier. Endvidere minder Sofies betænkeligheder ved at lade sine datter gå i en kvalitetsmæssigt ringere stillet skole, igen om Baumans (1998:77-103) beskrivelse af *turisten* i forhold til *vagabonden*, idet det for hende repræsenterer en potentiel social nedstigning for hendes datter og med de negative konsekvenser dette kan føre med sig. Dette forhold kan endvidere også kobles til karakteren af naboskabet og dets Collective Efficacy (Sampson:152-154), hvor negative forventninger således virker hæmmende.

Særligt hos Susan kommer dette til udtryk, når hun udspørges om, hvilke forventninger hun har til en kommende skole for hendes søn. For selvom hun godt kan lide områdets mangfoldighed og værdsætter, at hendes søn nyder godt af den i sin opvækst, så er hun alligevel betænkelig ved at lade ham gå på en skole med mange elever med en anden etnisk baggrund;

“Jamen, det er jo det, der er sjovt. Fordi at selvom jeg godt kan lide mangfoldighed, så skal det i hvert fald være en skole, hvor at det overvejende ikke er med en anden etnicitet. Og det handler ikke om racisme, men det handler også om, hvad folk kommer fra af kultur, og hvor de ligger i niveau rent sprogligt og rent fagligt.” (Bilag 2:227).

Alligevel føler at hun at bydelen har et stort problem med at beboere med anden etnisk baggrund vælger at lade sig segregere og mener, at det er en stor hindring for integrationen;

“Jeg synes at det er et rigtig stort problem herude, at vi har Al-Qaeda, eller hvad den hedder, skolen hernede, hvor det kun er børn af anden etniske danskere. Det synes jeg er et stort problem! Jeg forstår ikke, hvordan man lovgivningsmæssigt kan få lov til at have institutioner, der udelukkende gør at børn ikke blive integreret. Jeg synes at det er synd for børnene og synes det gør, at så ændrer det her sig ikke. Vi er nødt til at blande os med hinanden.” (Bilag 2:228).

Ydermere påpeger Susan også et godt naboskab mellem beboerne i hendes boligblok og understreger tolerancen overfor forskellighed. Blandt andet nævner hun, at der bor én i foreningen som virker hjemløs, som eksempel på, at det ikke er mangel på penge, eller at man er marginaliseret, som er et problem for hende og de øvrige beboere, men mere utryg

adfærd. Hun fortæller endvidere også, at hun og hendes kæreste leverer mad til én af deres naboer;

”Det er da én der også bor her, han virker nærmest hjemløs, jeg ved heller ikke om han bor her, men alle snakker med ham og kender ham og... Altså, så det bliver omfavnet så fint så... Det er jo kun, altså, alle der udviser en eller anden adfærd, som der er utryg, er jo aldrig rart, men om altså, om der er jo flere som der ikke har nogle penge, så det er så fint. Vi har f.eks. én her i foreningen, som der... Hun tjener sine penge, sådan lidt løbende, på noget forskelligt af hvad hun kan finde på at lave og gør rent i opgangene og sådan noget. Og der er det fast for mig og min kæreste, at når vi har rester til overs af mad, så skriver vi altid til hende. Så hun får mine måltider flere gange om ugen, ikke?” (Bilag 2:229-230).

Hos Dorthea er diversiteten i området en stor del af grunden til, at hun og hendes familie ønsker at blive i området, da hun frygter at hendes søn ville opleve racisme, hvis de flyttede andre steder hen og dermed hentyder hun til, at områdets forskellighed fordrer et mere rummeligt naboskab;

”...Altså, det var jo ikke planlagt at han skulle opvokse hér, men jeg kan ikke forestille mig at han skal opvokse andre steder. Min kæreste han har indiske rødder, og han har kæmpet rigtig meget med... Han er boede ude i Vanløse og er vokset op dér, og han har kæmpet rigtig meget med racisme derude... Og det ønsker vi begge to ikke for vores søn, så vi vil helst ikke nogle steder hen, hvor det ikke er så accepteret som det er hér, hvor det sådan ikke er det normale billede, man ser på gaden... Forskellighed...” (Bilag 2:236).

Til trods for denne umiddelbare tolerance nævner hun alligevel også, hvordan nogle af beboerne ikke føler at de unge “*bidrager til området*”, fordi de flytter forholdsvis hurtigt ud igen og generelt ikke er så sociale i forhold til de øvrige beboere. Selvom hun ikke selv sympatiserer med disse beboeres holdninger til unge mennesker (Bilag 2:256), mener hun alligevel at der er og bør være en fordring om, at man tager sig af området man bor i;

”Jeg tror mere med “bidrage”, mener jeg mere at man passer på det, ikke? Man passer på sine naboer, man hilser på hinanden, og ja... Selvfølgelig skal der være plads til unge også, men jeg tror at problematikken er, at når der bliver bygget noget nyt, så er det tit med henblik på studie- og unge boliger, og det problem vi har herude i Nordvest er vores alt for små lejligheder, så vi kan ikke løse det med, at vi får endnu mindre lejligheder (flere studie- og leje boliger). Fordi at tit kan du ikke blive boende hér... Mange kan ikke blive boende hér,

fordi at der er ikke er nok store lejligheder, så må de flytte ud af byen eller andre steder hen, fordi at der findes mest 1- eller 2-værelses lejligheder hér.” (Ibid.) .

Igen fremstår naboskabet hos Susan og Dorteia som en sammensætning af individuelle værdier og områdets kollektive normer. Jvf. Baumans (1998:77-103) begreber *turisten* og *vagabonden*, samt Sampsons (2012:158-160) teori om Collective Efficacy som en *forhandlet sameksistens*, er negative forventninger og brud på normer, hvad end reelle eller forestillede, noget som indvirker negativt på naboskabet.

Naboskabet fremtræder som en kompleks sammensætning af de enkelte personers og familiers værdier og livshistorier, samt deres relationer og forventninger til de øvrige beboere i området. Til trods for at størstedelen af respondenterne er glade for at bo blandet, og endda i visse tilfælde har det som værdi at bidrage til området, varierer graden heraf. Dette afspejler at respondenternes forventninger til naboskabet i høj grad afspejler deres egne forventninger og oplevelser heraf. Disse forhold får således også betydning for opfattelsen af problemer i bydelen.

Bydelens problemer eller problemer i bydelen?

Selvom der er problemer i bydelen, påpeger stortset alle interviewpersonerne at det ikke er noget, der særligt relaterer sig til bydelen, men i højere grad er tilfældigt. Dette kommer bl.a. til udtryk når Robert, i forlængelse af en samtale om nogle bilafbrændinger, som har plaget bydelen, giver følgende holdning til kende;

”Jo jo, men det sker selvfølgelig, men det er ikke sådan, at man i hverdagene går og tænker over at ”hvis ikke vi gør det her, så får vi ballade pga. at det er sådan”. Og der er selvfølgelig indbrud, men det er der alle vegne. Der er folk, som laver ballade og politiet kommer, men det er ikke sådan at... Det er ikke dominerende eller kendetegnende.” (Bilag 2:7).

Ligeledes fortæller Tanja, at der var nogle bandeproblemer i området for år tilbage, med unge mennesker som blev rekrutteret til bander, og som var et stort samtaleemne i den lokale børnehave og skole, men at hun aldrig selv hverken har hørt eller oplevet noget tilsvarende;

”Hvis man var til eller andet arrangement nede i børnehaven, eller i skolen om aftenen, og

der var nogen der sad og snakkede, nogle forældre, de var sådan "nej, uha! Nu har der været noget oppe på Emdrup Torv.", eller "nu har det været sådan" eller... Men, det var aldrig noget, vi har ikke mærket noget til det... Og jeg tror heller ikke.. Altså jeg tænker ikke, jeg har aldrig nogensinde mødt noget, eller set noget, hvor man tænker "uh, det bliver fuldstændig farligt." eller... Og vi har heller aldrig hørt noget eller..."(Bilag:13-14).

Tilsvarende understreges det af Robert, at siden de har to døtre og ikke har hørt noget fra dem, så kan det afkræftes, at der er tale om en "trend" (Bilag 2:14). Derudover fortæller Dea at hun, bortset fra nogle få episoder, ikke oplever at der er nogle problemer i bydelen (Bilag 2:40-44). På trods af at parrene har boet henholdsvis lang og kort tid i området, så demonstrerer deres stedstilknytning og tillid til området, at de ikke oplever det som om området er problemet i sig selv. Dette lader til at fungere i forlængelse af Sampsons (2012:152-154) betragtning om, at en høj Collective Efficacy primært er rodfastet i umiddelbare relationer og institutionerne. Også Baumans (2006:120-168) pointe om stedstilknytning i højere grad afspejler individuelle præferencer og værdier, frem for traditioner, kan også bemærkes.

For Anna forholder det sig dog anderledes, selvom hun er glad for at bo i bydelen og den mangfoldighed som følger med, er hun alligevel enormt utryk ved at lade sin datter vokse op i bydelen. Dette gælder specielt den bandekriminalitet, som hun føler hjemsøger området, hvor særligt unge mænd påminder hende om det, selvom unge piger heller ikke er nogen undtagelse;

"Det kan også være unge piger. Altså, nu er der bare... Der er også flertal af de unge drenge, der måske er banderelateret, måske. Og så er det i hvert fald mit indtryk, at der ikke er lige så mange piger, tror jeg, men det ved jeg ikke. Ja, det har jeg ikke noget statistik på, men jeg tænker mere det her, det kan gøre mig utryk, at hvis der nogle der har nogle våben. Om det så er drenge eller piger, men ja kriminaliteten med våben. Det er nok det, jeg er bange for." (Bilag 2:65).

Derudover er hun generelt utryk ved at lade sin datter vokse op i byen, der ud over mindre social kontrol og tryghed, også for hende rummer flere mennesker og potentielle farer; *"Der er mange mennesker på lidt plads, så det kan være mange... Der kan være mange mærkelige folk også. Jeg synes at det er godt med mangfoldighed, men jeg synes også at det er lidt*

skummelt, og der er jeg nok farvet af min baggrund i psykiatrien.”. Anna påpeger dog samtidig, at det nok i højere grad har noget at gøre med det at bo i byer generelt (Bilag 2:78).

Også hos Søren og Katrine bemærkes det, at der findes lokale problemer i bydelen, som i højere grad er udtryk for mere generelle storbyproblemer, selvom der dog lader til at være en vis uenighed (Bilag 2:127-128). Dette kommer tydeligt til udtryk hos Katrine, da snakken falder på problemer i området;

”Det er et problem med bandekriminalitet. Kriminalitet er et problem, bandekriminalitet er klart et problem, men der var også folk der skød hinanden på Hvidovrevej lige ved siden af hvor vi boede...! Så jeg tror, at jeg opfatter ikke bandekriminalitet som et lokalt problem, jeg opfatter det i høj som et storbyproblem. Og fordi at København er den største by, så er det også her koncentrationen er højest...” (Bilag 2:127).

På trods af sin partners insisteren på, at det ikke er bydelen i sig selv som er problemet, beretter Søren alligevel, at han er *“pinlig bevidst”* (Bilag 2:126) omkring at være bosiddende i bydelen, når bandekonflikter blusser op. Dette kommer klarest til udtryk, da Katrine påpeger at der ikke havde været mindre bandekriminalitet af, at de ikke boede der, hvortil Søren svarer; *“Nej nej, men det rusker lidt op i det “gamle ry”. Det gamle “image”. Som har mindre med barnevogne at gøre og mere med læderveste at gøre. Det gør det virkelig.”* (Bilag 2:129).

Både for Anna, samt parret Søren og Katrine, berører bekymringerne lav Collective Efficacy (Sampson 2012:154, 157-158), samt den ambivalens (Bauman 2002:146), som de medfører. Selvom der i begge tilfælde er en vis enighed om, at det primært er en generel storbyproblematik, lader det alligevel til at have et lokalt udtryk. Dette passer således med Sampsons (2012:158-160) pointe om, at Collective Efficacy eksisterer i samspil med den øvrige by. Endvidere kan her også ses Masseys (1994:149) pointe, om at stedsidentiteter er vævet ind i socioøkonomiske- og demografiske relationer, idet opfattelsen af Bispebjerg-Nordvest, som nævnt af Søren, varierer meget fra om det er et pænt middelklassekvarter med børnefamilier, til et mere råt slum/arbejderkvarter.

For Amanda og Simon er problemerne også i højere grad en generel storby- og samfundsproblematik (Bilag 2:146). Selvom der er problemer med bandekonflikter i

nabolaget, så oplever Simon det ikke som noget, der generelt gør ham utryg; ”*Selv da... Altså jeg boede, inden vi boede på Vesterbro, der boede jeg i Nordvest, mens der var rigtigt meget bandekrig herude, og selv der følte jeg mig meget tryk. Så det... Ja, det er et fedt nabolag.*” (Bilag 2:139). Dette går også igen hos Amanda, når hun bliver bedt om at sammenligne problemer på Vesterbro og i Bispebjerg; ”*Der er problemerne jo meget, meget synlige! Og bliver jo så negligeret. Hvor hér, der opstår kæmpe ramaskrig, når der så foregår skyderi, som så også er fuldstændig forfærdeligt, men problemerne er meget mere udtalt på Vesterbro, rent synligt...*” (Bilag 2:161).

Alligevel omtales førnævnte problematik med rockerborgen på Svanevej, men selv her er Simon overvejende neutral og fortæller hvordan at rockerne endda, for nogle beboere, er mere tålelige end grupperinger, fordi at de angiveligt prøver at hjælpe til i nabolaget;

“*...der ligger jo et Hells Angels klubhus, lige nede på den anden side af gaden nærmest, ikke? Sådan gemt inde i en gård, men altså hvor mange... Altså jeg tror faktisk mange synes at rockere er federe, end kriminelle grupperinger, fordi at de plejer at prøve at hjælpe i nabolaget, ikke? Fordi at de ikke har lyst til at lave ballade, uden at ligesom...*” (Bilag 2:162).

For Sofie hersker der imidlertid ikke nogen tvivl om, at problemerne er specifikt forankret i bydelen. Dette kommer bl.a. til udtryk da hun udspørges om, hvorvidt områdets problemer med kriminalitet er et mere generelt storby problem, eller om hvorvidt det er noget specifikt ved/i området; ”*Nej, jeg tror helt sikkert at der foregår mere af det, her i Nordvest og Nørrebro, end på Østerbro f.eks. Så det tror jeg helt sikkert er specifikt til det hér...*” (Bilag 2:178-179). Tilsvarende føler hun heller ikke at bydelens dårlige ry nødvendigvis er ufortjent, selvom hun mener, at det kan skygges for de positive ting;

“*Det er jo rigtigt at der har været skyderier, og der har jo været brændte biler og der er “ghetto” og sådan nogle... Så mange af de problemer, der er i nyhederne, er jo reelle nok. Jeg tror bare at det farlige ved nyheder er, at det kun er de dårlige ting, der bliver nævnt. Altså, så de får ikke det hele billede, men sådan tror jeg altid at det er.*” (Bilag 2:194).

Disse umiddelbart modsatrettede synspunkter hos Amanda og Simon overfor Sofie, behøver dog ikke reelt at stå i kontrast til hinanden. Igen som både Chicago-skolen (Park & Burgess 2019 [1925]:50-55) og Sampson (2012:158-160) pointerer, eksisterer nabolag ikke isoleret

for sig selv, men snarere i relationen med den øvrige by, men kan sagtens udvikle egne problemer, som akkumulerer. Ydermere kan forskellen i opfattelse af nabolaget i sig selv medvirke til problemet, eller som udtryk for et mere overordnet storby fænomen, i sig selv være en indikator for varierende grad af Collective Efficacy og stedstilknytning.

Bemærkelsesværdigt her er, at selvom Sofie er vokset op i kvarteret og oplever en høj grad af tryghed, så er hendes stedstilknytning alligevel ikke nær så stærk som Amanda og Simons. Dette passer overens med henholdsvis Baumans (2006) teori om *flydende modernitet*, da tradition og opvækst ikke lader til at være fremmende for stedstilknytning, hvilket i forlængelse passer med Masseys (2005:140) teori om *Throwntogherness* i og med at stedsidentiteter er mere sammensatte, og i højere udtryk for de relationer som de er indlejret i, mere end de i sig selv har én fast kerne.

Pointen om, at problemer i nabolaget både kan være stedsspecifikke samt udtryk for overordnede by/samfundsmæssige relaterede problematikker kan igen ses hos Susan, da hun fortæller om, hvordan hun opfatter problemerne i området. Hun fortæller bl.a. hvordan at synlig kriminalitet generelt er utryghedsskabende og påpeger, at det ikke kun er et problem i området, men også gør sig gældende generelt mange steder; *“Alt synlig kriminalitet er utrygt. Alle grupperinger, hvor man kan se, at der går unge mennesker rundt og ikke ved hvad de skal foretage sig, er utrygt... Men det synes jeg ikke er kendetegnet kun hér, altså det er der jo mange steder.”* (Bilag 2:211). Alligevel påpeger hun at der er påtrængende problemer med kriminalitet i området. Det kommer bl.a. til udtryk hos Susan i forlængelse af, at hun fortæller om en skudepisode, hvor hun måtte kaste sig ned på gulvet i sin lejlighed, mens der blev skudt på hendes vej, og hvor hun efterfølgende bliver spurgt, hvorvidt kriminalitetsniveauet i området er blevet værre eller bedre; *“Nej, jeg tror at der er sindsygt meget kriminalitet herude! Altså, det er jo samtlige “pop-ups” af slikbutikker og sådan noget hvidvaskning af penge... Ja, jeg tror virkelig, at der er absurd meget kriminalitet!”* (Bilag 2:224).

Da hun efterfølgende udspørges om, hvad man skal gøre ved det, påpeger Susan at det handler om, at give de unge mennesker et alternativ til gadelivet og kriminaliteten; *“Altså, jeg synes at de prøver at gøre rigtig, rigtig meget for unge mennesker og få initiativ til at, altså både med sport og med sådan noget, for at få dem ligesom gelejdet i en anden retning, ikke?”* (Ibid.). Derudover påpeger hun også, at det sandsynligvis er hendes erfaringer som medarbejder i områdefornyelsen, og derfra har viden om områdets udfordringer, som gør at hun nu er mere opmærksom på problemerne, hvor hun før i tiden var mere *naiv*: *“Nej, det*

tror jeg ikke. Jeg tror også, at det er noget med viden, altså min kæreste han har jo meget mere viden omkring hvad der foregår, så jeg har nok været lidt naiv, men nu når jeg er blevet opmærksom på det, så ser jeg det jo også meget tydeligere, ikke?” (Bilag 2:225).

Dorothea nævner også problemstillinger såsom bandekriminalitet (Bilag 2:240) og manglende skoletilbud (Bilag 2:246), dog påpeger hun at det ikke er en problematik som er unikt forbundet med området;

“Ja, det er sådan nogle byfornyelse eller byplanlægnings-ting, ikke? Det har ikke noget med Nordvest specielt at gøre. Jeg ville heller ikke sætte min søn på en folkeskole på Nørrebro eller Vesterbro, eller Østerbro for den sags skyld.” (Bilag 2:258).

Imidlertid er der ikke kun opfattelsen af problemerne i bydelen og deres årsager, som deler meningene blandt familierne. Også opfattelsen af bydelens udvikling rummer nuancer og delte meninger. For Robert og Tanja har udviklingen af bydelen gennem de sidste 20 år, hvor de har boet i området, været en entydigt positiv udvikling, både i forhold til skole og fritidstilbud (Bilag 2:18), men også i forhold til restauranter og andre erhverv, som Tanja forklarer om bydelens udvikling;

”Nej nej, altså der var det virkelig et sølvbryllupskvarter. Der havde man ikke det behov. Fordi at det var ikke det, der skulle dækkes. Og så tror jeg stille og roligt man fandt ud af, at Nordvest kunne måske også tiltrække noget, fordi at det havde både billigere lejligheder og så nogle huse, hvor man kunne have en have ikke? Og så begyndte man... Så kom der nogle af alle de der fancy restauranter, Tribeca og... der kom også lidt opad Søborg Hovedgade faktisk. Der blev ændret lidt og nogle specialbutikker...” (Bilag 2:13)

Dertil kommer at parret også nævner, at de oplever, at bydelen var mere opdelt før, selvom som Tanja påpeger, at hun ikke rigtigt har noget konkret at have det i; *”Ja, den har været mere opdelt og jeg tror... Jeg har egentligt ikke rigtigt noget at have det i, men jeg synes at den har virket som om, at den har været mere opdelt.” (Bilag 2:20).* Hos Dea er der også, til trods for at hun og manden har været bosat i området i relativt kort tid, en overvejende optimisme omkring udviklingen i bydelen, hvor hun anfører sin tillid til de lokale institutioner, som begrundelse for at hun er optimistisk omkring bydelens udvikling, men også at udviklingen, og den mangfoldighed som den fører med sig, er positiv ((Bilag 2:56).

Dette kommer til udtryk når hun spørges om, hvorvidt hun føler at mangfoldigheden giver anledning til konflikter;

”Konflikter? Overhovedet ikke! Det er virkelig en god ting, fordi at på grund af mangfoldigheden, så kommer vi med forskellige baggrunde, forskellige idéer... Og ja, de accepterer folk som kommer fra andre lande, eller folk som har været udenlands og kom tilbage, de kommer også med nye idéer, så jeg tænker helt sikkert at det er en fordel!” (Bilag 2:56-57)

Både hos Robert og Tanja samt Dea er udviklingen entydigt positiv, idet den lader til at fremme områdets Collective Efficacy (Sampson 2012:157-160). Derudover begynder dette også mere at afspejle Baumans (2006) beskrivelse af det (flydende) moderne liv, som er kendetegnet ved forbrug, og det byliv det fører med sig. Også Masseys (1994:149) pointe om, at steder tildeles en dominerende identitet, særligt under den kontemporære globalisering (2005:81-98), kan ses reflekteret ved at bydelen begynder at blive mere *global*.

Hos Anna er udviklingen også overvejende positiv, da hun sammenligner kvarterets nuværende tilstand med den som kvarteret var i, da hendes søster boede dér, for år tilbage, hvor kvarteret var mere socialt belastet, og der kun var *“bodegaer og Netto”*;

“Jeg tror bare at jeg havde indtrykket af, og forberedte mig på, at det var det Bispebjerg, som jeg kendte fra engang.. Min søster hun boede her i Nordvest, mens hun læste til sygeplejerske og det er mange mange år siden. Hun er 13 år ældre end mig, og dengang var der ingenting herude, det var et ret belastet område. Altså, så de arvede en lejlighed, den var meget fin og de var glad for det, men der var ingenting. Det var kun bodegaer og Netto...” (Bilag 2:75)

Hun tilføjer at udviklingen er sket, og sker, forholdsvis løbende, samt at den er med til at gøre området mere spændende og mangfoldig i og med at der kommer flere og forskellige mennesker til, som er med til at udvikle bydelen; *”Nu kommer der jo dem, som har lyst til at starte en café, og så kommer dem, der har lyst til at starte en restaurant, eller lyst til at starte en sjov butik... Der ikke vil være online!”* (Ibid.). Dog er hun bange for konsekvenserne af meget af højhusbyggeriet i området, som kommer til udtryk, når hun udspørges om sine drømme og forventninger til områdets fremtidige udvikling; *“...Så ved jeg ikke, jeg aner det ikke, jeg håber... Jeg er bange for, at det kommer til at være høje bygninger og at der ikke er*

mere natur. Jeg er bange for, at det er nogen der køber Lersøparken, og så bliver der bare kæmpe byg... Det ville jeg være ked af.” (Bilag 2:81).

Også hos Søren og Katrine findes der er en lignende ambivalens, når parret udspørges om hvorvidt parret er glade eller bekymrede for områdets udvikling. Hos Søren fremhæves dette, da han bemærker at udviklingen på ene side tilføjer området ressourcer og skaber et øget sammenhold, jvf. Collective Efficacy (Sampson 2012:152-154), men at han også er bekymret for, at han og Katrine, samt andre nye tilflyttere, er med til at presse andre beboere ud;

”Jeg er glad for at der er den udvikling, der er herude, fordi at der kommet et bedre kulturelt og socialt sammenhold, eller kommunikation i Nordvest. Og en form for lokalt stolthed, ikke nødvendigvis en form for ”lokalpatriotisme”, sådan helt landsbys-agtigt endnu, men der er en form for sådan en ”kvarter stolthed”, hvor det ikke nødvendigvis er en form for ”skamplet”, eller noget som helst mere, og det er rigtig fint. Jeg er også lidt bekymret for, at vi presser nogle af de andre ud.” (Bilag 2:117)

For Katrine er det dog lidt mere nuanceret, idet det ikke er alt nyt som i sig selv er problemet, eller en potentiel trussel, men mere kapitaltunge ejendoms byggerier eller kæder som Starbucks;

”Jeg tror min sådan største bekymring er dem, der bygger stort med profit. Altså, ungdomsboliger og så det der bliver bygget rundt omkring. Det er min største bekymring. At nogle åbner en ”Fixie Bike”-cykel-fixe-reparations biks i et... Altså... Det er ikke dem, det er ikke de små, sådan erhvervsdrivende, nogle der åbner én lille kaffebar, men hvis der åbner en Starbucks ville jeg blive rigtig bekymret! Sådan på den måde ikke? Riccos Kaffebar, der åbnede, ligger lige på grænsen... Altså, til sådan at være lidt for kæde-agtig...” (Bilag 2:118).

Dette går også igen, da hun omtaler, hvordan der bygges dyre ungdomsboliger i ”pap” og ”klister” (Bilag 2:104), som hun mener ødelægger områdets særtegn og mangfoldighed. Igen kan dette læses som et brud/underminering af Collective Efficacy (Sampson 2012:154), i og med at der ikke er nogle klare forventninger til boligernes bidrag til bydelen, samt et udtryk for ambivalens (Bauman 1998:77-103, 2002:146). I forlængelse heraf kan også understreges, med udgangspunkt i Massey (1994:149-153, 2005:81-98, 101-103), at den givne stedsidentitet, med rod i givne socioøkonomiske og etniske grupper, undermineres af en mere global og dog ensformig stedsidentitet.

Også hos parret Amanda og Simon findes en lignende bekymring, da parret føler at der for meget byggeri i området og at det ikke er i beboernes interesse. Bl.a. udtaler Simon at kommunen *“skider på lokalplanen”* og Amanda ønsker mere bevaring af de gamle bygninger samt *“respekt for den gamle arkitektur.”*, samt flere legepladser og grønne åndehuller frem for dyre ungdomsboliger (Bilag 2:140). Derudover påpeger Simon at udviklingen gennem de seneste 20 år har været omfattende, samt at det har gjort at bydelen er begyndt mere at ligne den indre by;

”Det var meget mere sådan industri, som man måske ville se i Herlev eller Glostrup. Med, ikke fabrikker, vel? Men sådan, jo lidt, altså produktionsarbejde og der var en bilforhandler, længere nede på gaden, og værksteder og den slags... Og nu er de i gang med at lave etagegroede urter, inden i det gamle bilværksted og sådan... Så i den forstand, at det at udviklingen er gået amok, men på en mere urbaniser... Altså, sådan mere, ja mere innercity-agtig måde...” (Bilag 2:151).

Dertil tilføjer han at dette ikke nødvendigvis er negativt, da kvarteret før har været slidt og til tider et *“øfferen”* sted at bo; *“Sådan rigtig... Det var et hårdt kvarter, og der var ikke mange midler. Alle arbejdede på den lave indkomst og boede i kommunalt opførte bygninger, sådan så det har nok været et rimelig øfferen sted at bo. Til tider.”* (Bilag 2:151). Amanda fortæller også senere, at folks billede af området måske stadigvæk bærer præg af tidligere tiders fordomme, og at de alligevel vil blive positivt overraskede, når de flytter til bydelen. Hvilket får hende til at spå, at området bliver det nye *“hippe sted”* inden for nogle få år;

”Jeg tror at folk er positivt overraskede. Der er jo mange der, for tiden, flytter til Nordvest-Bispebjerg området, fordi at der er ledige lejligheder, men jeg tror at folk bliver positivt overraskede og så qua at der kommer nye kræfter til, i form af unge mennesker, så som os selv, tror jeg der... Altså, jeg tror Nordvest og Bispebjerg bliver det nye Sankt Hans Torv indenfor, altså ganske få år. Jeg tror at det her bliver det hippe sted. Bestemt.” (Bilag 2:163).

Hos Sofie er der også en positiv indstilling over for bydelens udvikling. Selvom hun stadig gerne så at kriminaliteten forsvandt, så er hun faktisk overordnet tilfreds med mængden af tilbud til børn og unge i området. Faktisk mener hun, at det første er forudsætningen for det andet, således at der kommer flere tilbud i forsøg på bekæmpe problemer med

ungdomskriminalitet;

“Og det tror jeg faktisk er en del af, at der er... at ja, ghettoen ikke? At der er nogle udsatte områder, hvilket gør at der blevet gjort enormt meget indsats for, at få de unge med og sådan noget. Så uden helt at vide, fordi at jeg ikke helt har sat mig ind i det endnu, så er jeg ret sikker på, at der er sådan helt enormt mange tilbud og også af de billige. Så ja, jeg er ret godt tilfreds med området som det er.” (Bilag 2:189-190)

Derudover påpeger hun også, at udviklingen i priserne på det Københavnske boligmarked har betydet, at Bispebjerg-Nordvest er ét af de få steder, hvor det er muligt at få en billig lejlighed, kombineret med at man stadig er tæt på byen og har mange tilbud, som gør at bydelen er attraktiv;

”Jeg tror at det gør rigtig meget at resten af København er blevet så enormt dyr, altså Nordvest er også fulgt med i prisen, men det er stadig mere til at betale end Østerbro eller Indre København eller... Så det tror jeg, altså... Og så det at man stadig er inde i byen. Altså, gør at man får det byliv man ikke har råd til inde i indre København ikke? Og så tror jeg det kun er positivt, at der er en masse tiltag hér. Jeg tror at prisen gør rigtig meget.” (Bilag 2:196)

Både hos parret Amanda og Simon, samt hos Sofie, kan der igen anes nogle modsatrettede tendenser. Hos Amanda og Simon giver det sig udtryk i, at de på den ene side er glade for udviklingen, men samtidig er bekymret for meget af byggeriet. Hos Sofie i at kriminalitet på den ene side er utryg, men på den anden side mener hun, at det betyder at området og dets tilbud bliver udviklet (Bilag 2:189-190). I begge tilfælde kan dette tolkes som udtryk for Collective Efficacy (Sampson 2012:154), idet bydelen får tilført flere ressourcer i form af af mere ressourcestærke beboere og institutioner. Derudover kan Simons kommentar omkring at udvikling foregår på en mere *“innercity-måde”* (Bilag 2:151), læses som udtryk for at bydelen bliver mere moderne og globaliseret, jvf. Massey (2005:81-98).

Også hos Susan kan denne ambivalens findes, når snakken falder på bydelens udvikling gennem de sidste de 9 år, hvor hun har været bosat i bydelen. Hun påpeger dog, at hun godt kan lide bydelens mangfoldighed, og at hun derfor ikke bryder sig særligt meget om tanken om at gentrificeringen vil gøre bydelen mere ensformig, på samme måde som hun mener, at

det har været tilfældet på Vesterbro;

“Altså, der er jo meget med det der gentrificering ikke? Og jo, det kan man da godt... Altså, vi er meget fortalende for, at man bevarer kulturen herude, og man bevarer det der altså, bygninger med at... Herude er det meget, så er der et lavt hus, midt i det hele og så kommer lejlighedskomplekser og sådan noget. At det hele ikke skal være ensartet. Det skal ikke blive det nye... Jeg ved ikke? Ligesom Vesterbro har forandret sig meget. Og jeg har overhovedet heller ikke noget imod der er moskéer, og altså den der blanding, når folk går til fredagsbøn og sådan noget, jeg synes at det er top hyggeligt!” (Bilag 2:207).

Alligevel påpeger hun senere i interviewet, da hun udspørges om, hvorvidt hun frygter gentrificeringen i forhold til bydelens udvikling, at hun dog grundlæggende er meget positiv, da hun mener at det bidrager til områdets mangfoldighed, men at det mere er (jævnfør med Katrine) dyre boliger og ejendomsspekulation, som hun er skeptisk overfor;

”Nej, det er jeg ikke. Jeg synes det er vildt fedt! Jeg synes at der er vildt fedt, at der er kommet alle de her kaffebarer og at der kommer bagere, og der kommer fællesskaber, og man kan se at der åbner lige en ølbar, og så næste dag du går forbi, så er den bare fyldt. Og det synes jeg er mega fedt! Men jeg tror mere, at det er alle de byggerier, der bliver... skyder op og i forhold til priser og i forhold til, om det lige pludselig bliver et ensartet segment. Altså, vi er meget sådan med, at det hele ikke skal komme til at ligne ude ved Sydhavnen, eller Nordhavnen...” (Bilag 2:213-214).

Hun understreger også endvidere, at nogle af hendes mere konservative og højreorienterede bekendte simpelthen er fraflyttet bydelen, fordi at det er for mangfoldigt for dem (Bilag 2:229). Også for Dorte er det en smule mere broget. For selvom man personligt er imod gentrificeringen, og at mennesker bliver skubbet ud, så deltager man jo også indirekte i den udvikling, uagtet om man ønsker det eller ej;

“Altså, sådan nok... Det er jo aldrig så sort/hvidt, ikke? Men... Jeg er hverken glad eller bekymret, for glad er jeg med sikkerhed ikke, men det er jo meget nuanceret det her snak om gentrificering, ikke? Sådan... Selvfølgelig synes jeg, at det er ærgerligt at de mennesker, der har boet hér i 10 år, bliver skubbet væk fordi at priserne stiger, men på den anden side nyder

jeg min café latte. Du ved, det er sådan lidt... man deltager jo også i det og jeg kunne godt forestille mig, at der kommer flere caféer og barliv herude...” (Bilag 2:241).

Hermed understreger Dorthea, at det i højere grad er et mere strukturelt problem. Alligevel påpeger Dorthea dog senere også, at bosætning ikke kun afspejler midler, men også personlige præferencer og værdier. Dette kommer til udtryk når hun fortæller om, hvordan nogle af hendes venner aldrig ville flytte til Bispebjerg-Nordvest, da de ikke værdsætter storbylivet;

“Jeg har jo mange venner, der bor på Nørrebro og omkring søerne, de vil jo aldrig flytte herud. De ville hellere købe en lejlighed til 9 millioner kroner og 80 kvadratmeter, end 200 kvadratmeter til 5 millioner kroner. Altså, de kommer aldrig til at bo her, det er fordi at de har andre værdier, og det kan ikke spejle sig... For dem er storbylivet ikke det, der er bedst for dem, men for mig er det lige dét, der er. Så det er jo meget afhængigt af hvem man er.” (Bilag 2:259).

Både for Susan og Dorthea er opfattelsen af bydelens udvikling afslørende for, at det er kombinationen af strukturelle forhold og personlige værdier, der er med til at forme opfattelsen heraf. Dette passer således med Masseys teori (2005:149-153) om, at opfattelsen af sted i høj grad er rodfæstet i menneskers socioøkonomiske og demografiske baggrund, da opfattelsen af problemerne i høj grad afspejler både deres værdier, men også deres økonomiske udgangspunkt, idet de ikke nødvendigvis oplever de stigende boligpriser og gentrificeringen som en trussel mod dem personligt.

Opfattelsen af bydelens problemer, samt om hvorvidt disse har rod i bydelen selv, varierer afhængig af Collective Efficacy samt ens egne værdier. Desuden lader synet på bydelens udvikling også til at bunde i opfattelsen af selve stedet, altså hvorvidt man ser udviklingen som god og/eller noget, der truer områdets mangfoldighed. Opfattelsen af stedet bunder dog derudover også i ens socioøkonomiske baggrund, som betyder noget i forhold til om man føler at udviklingen er direkte truende, eller om den overordnet set er god.

Analysens resultater

Overordnet kan informanterne deles op i henholdsvis en meget *åben* gruppe (Tanja og Robert, Dea, Katrine og Søren, Amanda og Simon), som ikke har de store krav til naboskabet, samt en mere *selektiv* gruppe (Anna, Sofie, Susan og Dorteia), som stiller mere specifikke krav. Fælles for begge grupper er dog, at de grundlæggende gerne *vil* et godt og nært naboskab. Naboskabet er præget af til dels at være et udtryk for den enkelte families livsforløb, og dels de tilbud som kvarteret og bydelen tilbyder dem. Relationer udenfor de umiddelbare naboers og bekendtskabers kreds, bærer dog også præg af at være forholdsvis homogene, idet de oftest knytter sig til grupper af beboere, som i overvejende grad ligner dem selv, socioøkonomisk og/eller værdimæssigt. De divergerende syn på bydelen, samt hvilke problemer bydelen rummer, afslører også at opfattelsen i højere grad har rod i individers og familiers egen baggrund og egne værdier, end den har i et præ-givent fællesskab og/eller en fast stedsidentitet. Alligevel spiller graden af naboskabet, samt tilliden til naboer og institutionerne, også en afgørende rolle i forhold til dette. Derfor er betingelser for naboskabet og stedstilknytning i højere grad rodfæstet i overordnede bymæssige og samfundsstrukturelle forhold, end de er i bydelen selv. Omend processer inde i bydelen også spiller en stor rolle i forhold til længerevarende bosætning.

Diskussion

Til trods for Baumans (2002:53-75, 2006:120-168) teori om hvordan fællesskaber i den kontemporære modernitet i højere grad er overfladiske, og dermed ikke længere er "*etiske*", eller bygger på "*moralske forpligtelser*", viser analysen dog, at det ikke er tilfældet. Omend en vis til tendens til homogenitet er til stede. På sin vis minder dette også om Masseys (1994:140; 2005:62-71, 101-103) kritik på steder, og deres fællesskaber, i et romantisk eller feticheret skær. Også Sampson (2012:3-5, 44-46) advarer mod at lade moderne naboskaber stå i skyggen af et romantiseret ideal om fortiden. Netop disse pointer ser analysen ud til at bekræfte. Også selvom visse af personerne har familiær tilknytning til området, eller endda er opvokset i området (som i Sofies tilfælde), er stedstilknytningen til området i højere grad resultat af ydre omstændigheder og/eller valg, end den er nedarvet. Fælles for alle interviewdeltagerne er, med undtagelse af Susan, at de i første omgang er flyttet til området

ved en tilfældighed, men at deres stedstilknytning herfra bunder i deres relationer til stedet og deres naboer.

Herfra kan de således deles op i henholdsvis en *åben* (Tanja og Robert, Dea, Katrine og Søren, Amanda og Simon) og en mere *selektiv* (Anna, Sofie, Susan og Dorte) gruppe. For den åbne gruppes vedkommende er naboskabet umiddelbart præget af stærk motivation til at bidrage til område og have et godt og tæt naboskab, i visse tilfælde ses det nærmest som en etisk fordring (Robert og Tanja, Katrine og Søren, Amanda og Simon). For den selektive gruppe gælder der også et ønske om et godt naboskab, men gruppen har dog nogle flere forbehold i forhold til hvad det videre indebærer. Stedstilknytningen kommer derfor til at blive en form for *Elective Belonging* (Savage et al. 2005), hvor naboskabet og stedstilknytning i højere grad er reflektivt, samt en sammensætning af bestemte til- og fravalg, som passer til den givne families livsstil. Ydermere, som f.eks. Zukin (2010) har påpeget, kan lysten til at bo blandet, eller *authentisk*, være selv-underminerende, idet ressourcestærke tilflyttere, der ønsker at bo blandet, ofte er med til at igangsætte og/eller medvirker til en gentrificeringsproces af det pågældende område, hvilket fører til en homogenisering. Tendensen til overvejende homogene fællesskaber, er derfor strukturelt betinget, dels baseret på områdets tilbud i form af skoler og fritidstilbud, samt boligtyper, og dels samspillet med den øvrige by, særligt i form af boligmarkedet (Andersen 1998; Christensen 2015).

Spørgsmålet i forlængelse heraf bliver dog, hvordan fællesskaber overhovedet er mulige i en moderne storby? Helt tilbage til Georg Simmel (1971a[1903], 1971b[1908]) var det moderne byliv overordnet set overfladisk og formelt, i form af en *blasé*-attitude og indifferens mellem byboere, i modsætning til et landsbyliv bundet på tradition og familiære forhold. Også mere nutidige tænkere som Richard Sennett (2018), har sat spørgsmålstegn ved, om det grundlæggende er muligt at være tæt med sine naboer, uden at det går på kompromis med tolerancen overfor forskellighed, eller rettere indifferensen (Ibid.:139-143, 293-302), som til en vis grad er en nødvendighed for at kunne leve i en moderne storby. Dertil kommer, som Nielsen og Winther (2020) tidligere har fundet, at ressourcer og afstand fra sociale problemer i bydelen, også bidrager til at opfatte diversitet og mangfoldighed i et positivt skær. Alligevel peger respondenterne forhold til deres naboer og deres ønske om et godt og stærkt naboskab på, at dette ikke helt er tilfældet. Det stærke ønske om at tæt naboskab ligger langt fra idéen om byboen som indifferent og overfladisk. Bauman (2002:53-75, 2006:120-168) ville dog

nok indvende hér, at dette er en konsekvens af den kontemporære modernitet; at afsavnet efter fællesskab er resultatet af den stigende usikkerhed. Uanset viser det, at børnefamiliernes naboskab ikke nødvendigvis indebærer et overfladisk bekendtskab til ens naboer, men også rummer muligheden for, hvis ikke blot ønsket herom, et dybere naboskab.

Naboskaberne er derfor ikke præ-givne, men i højere grad et samspil mellem den enkelte families livsstil, ressourcer og værdier, samt de strukturelle mulighedsbetingelser som stilles i det enkelte nabolag og i samspil med byen. Endvidere er begge disse forhold indlejret i nogle overordnede økonomiske og samfundsmæssige strukturer, som gør at naboskabet ikke kan eksistere autonomt fra det øvrige samfund og byen (Park & Burgess 2019 [1925]; Massey: 1994, 2005; Sampson 2012). Selvom familierne overvejende ønsker at bo blandet, samt ønsker at bidrage til områdets udvikling, er dette ikke i sig selv nok. Dette forhold skal igen føres tilbage til pointen om, at intet nabolag eksisterer i isolation, men indgår i et samspil med den omkringliggende by og det omkringliggende samfund.

Livsstilen og naboskabet kommer dermed indirekte til at virke i forlængelse af den generelle gentrificerings- og segregeringproces, idet fællesskaberne, hvad end bevidst eller ubevidst, oftest tenderer mod grupper, der overvejende deler de samme behov og/eller interesser, og derfor ofte bliver forholdsvis homogent socioøkonomisk og/eller demografisk. Skolerne og fritidsaktiviteterne er her klare eksempler. Selv for parrene i den åbne gruppe, som ønsker at deres børn skal gå i blandet skole, er dette valg implicit begrænset af skolens pladser og ressourcer samt fordeling af elever. Dertil kommer, at mange af de fritidsaktiviteter, som børnene enten går til eller er tiltænkt at skulle gå til, ofte vil kræve ressourcer i form af tid og/eller penge. Dermed kommer naboskabet ubevidst til indirekte at frasortere bestemte socioøkonomiske og demografiske grupper, da disse ikke har tid eller råd til, eller måske ikke engang interesserer sig for, de pågældende fritidsaktiviteter. I forhold til spørgsmålet om social bæredygtighed er dette særligt relevant, da ét af hovedmålene er at fremme fællesskaber og praksisser, der skaber inklusion (Woodcraft et al. 2012).

I takt med at den europæiske socialpolitik i 1990'erne begyndte at se bort fra spørgsmålet om den materielle fattigdom, og i stedet fokusere på spørgsmålet om social inklusion, har kritikere peget på den potentielle sideeffekt, at det overses, at der stadig eksisterer materiel fattigdom, mens tilhængere har fremhævet, at fokuset på at fremme social inklusion er en mere inkluderende og effektiv vej til at fremme social sammenhængskraft (Larsen

2004:65-67). Dette sigte har således også haft indflydelse på bypolitikken i en dansk kontekst, hvor sociale hensyn og fremme af inklusion kommer i konflikt med den entreprenante og markedsdrevne byudvikling (Andersen & Pløger 2007). Styringen gennem civilsamfundet (Frandsen og Hansen 2020) har derfor været set som en måde at sikre inklusion og social sammenhængskraft, samtidig med at kunne reformere den offentlige sektor og bevare eller forbedre serviceniveauet (Baldersheim & Ståhlberg 2002; Haveri 2015; Meijer 2016). I København har dette siden 1990'erne primært været praktiseret gennem at ændre byens socioøkonomiske og geografiske sammensætning gennem privatiseringer, salg af jord/byggegrunde mv. (Bisgaard 2010; Jørgensen 2019; Larsen & Hansen 2008). Spørgsmålet om social bæredygtighed har derfor ikke handlet nær så meget om *social lighed* (social equity), men har i højere grad handlet om *social sammenhængskraft* (social sustainability) (Dempsey et al. 2009), hvilket muligvis overser mere strukturelle og socioøkonomiske grunde til manglende sammenhængskraft.

Dermed kommer indsatser der fokuserer på at afhjælpe problemer på et mere umiddelbart plan, ofte til at se bort fra de mere grundlæggende strukturelle årsager. Som Skovgaard et al. 2017 (116-117) påpeger, er dette en blind vinkel, som den områdebaserede tilgang overser;

“Effekten af en blandet beboersammensætning relateres til øget forståelse for hinanden igennem møder i byen, forbedret konkurrenceevne og øget sammenhængskraft. Der er et udbredt fokus på social mobilitet og på den enkelte borgers egen indsats i forhold til at løfte sig selv og forbedre sin situation og øget sammenhængskraft. Desværre udfordres de officielle politiske idealer af den generelle byudvikling, hvor bl.a. stigende ulighed, segregering og gentrificering er fremtrædende tendenser. Effekten af de områdebaserede indsatser mindskes dermed af byens overordnede udviklingstendenser, især i byer med stigende boligpriser og leveomkostninger såsom København.” (Ibid.).

Som Alves (2019), samt Kjeldsen og Stender (2022), finder, er der dog imidlertid ikke en 1:1 sammenhæng, men at det i højere grad handler om i hvilken kontekst interventionen foregår, og hvor den socioøkonomisk ramme er af særlig betydning. I henhold til Københavns Kommunes plan om *selvbærende områder* (2017: 9), er det interessant, at selvom områder og disses beboere her er nødt til at blive tilført ressourcer (Ibid.:12), og en bedre forbindelse med den øvrige by (Ibid.:20), lader planen umiddelbart ikke til at anerkende, at udsatte byområders problemer kan have rod i mere overordnede samfunds- og bymæssige forhold,

såsom stigende boligpriser, social marginalisering mv.

Dertil kommer at den høje utryghed i området (se s.9-10) og analysen tyder på at bydelen stadig er opdelt, eller en hæmmet Collective Efficacy (Sampson 2012), eller sammenhængskraft, som ikke rækker ud over de enkelte befolkningsgrupper i bydelen, til trods for at bydelen har oplevet en fremgang.

Til trods for at børnefamilierne overvejende ønsker et nært og blandet naboskab, til tider kombineret med ønske om at bidrage og en stærk social etik, er dette ofte hæmmet af tid og ressourcer for den enkelte familie på den ene side, samt boligmarkedets og byudviklingens fordeling af mulige naboer på den anden. Børnefamiliernes naboskab og stedstilknytning viser derfor, at det stadigvæk i høj grad er socioøkonomiske forhold, som i sidste ende er bestemmende for hvem man er naboer med, og endvidere hvilke naboskaber der særligt dyrkes. En forstærket gentrificerings- og segregeringsproces kommer hermed indirekte til at blive en slagside af børnefamiliernes indtog i bydelen, idet børnefamiliernes egne præferencer i forhold til aktiviteter afspejler deres socioøkonomiske baggrund, uagtet ambitionen.

Dette betyder dog imidlertid ikke at sted(er) i sig selv ikke spiller en rolle i forhold til de fælles- og naboskaber som er mulige. Selvom steder og deres identitet udtrykker de sociale relationer som de er indlejret i, er disse i princippet altid foranderlige (Massey 1994:153, 2005:140). Samtidig er institutionerne (jvf. Sampson 2012:152-157) i de forskellige kvarterer med til at mediere de umiddelbare effekter af segregering og gentrificering. Derudover viser analysen også at fremme naboskab mellem forskellige grupper, også i sig selv, kan have flere afledte positive effekter; en højere grad af tolerance, en øget følelse af stedstilknytning, solidaritet og øget tillid er nogle af de goder som familier rapporterer, som en konsekvens af at bo og have deres dagligdag med naboer og beboere, som ikke umiddelbart ligner dem selv. Institutioner som skoler, fritids- og sportsklubber spiller her en vigtig rolle i at sørge for at forskellige grupper kommer hinanden ved i dagligdagen og danner relationer på tværs af sociale-, etniske- og geografiske skel. Dette vil dog alligevel have sine grænser, jvf. de geografiske og socioøkonomiske forhold som danner rammen herfor.

Derfor kan en civilsamfunds tilgang ikke fungere som en direkte erstatning for en mere omfordelende tilgang. Tværtimod kan det faktisk virke forstærkende på nogle af de

tendenser, som det ønskes at indsatsen skal afhjælpe, i form af segregering og lav sammenhængskraft.

Dertil kommer det etiske og sociale spørgsmål om, hvorvidt det bør være de enkelte familiers opgave at løfte de til tider tunge sociale byrder, som kommer med et til tider blandet naboskab.

Konklusion

Til trods for den dominerende politiske tænkning, der ser naboskab og blandede bydele som et middel til at opnå sammenhængskraft og social mobilitet i byen og samfundet generelt, udfordres dette politiske mål af de overordnede socioøkonomiske og geografiske strukturer og forhold i samfundet. Børnefamiliernes præferencer i forhold til naboskab og stedstilknytning afspejler i høj grad deres socioøkonomiske baggrund. Paradoksalt nok lader deres naboskab og stedstilknytning i Bispebjerg til en vis grad til at forstærke den gentrificerings- og sgreringseffekt, som nogle af disse familier frygter. I takt med at naboskabet og stedstilknytningen til området stiger, kan dette i samspil med byens øvrige økonomiske og geografiske dynamikker, særligt boligmarkedet, medføre at området bliver mere attraktivt for grupper som minder om dem selv, socioøkonomisk, hvilket betyder at området over tid bliver mindre tilgængeligt for grupper med lavere indkomster, og deraf opstår en øget homogenisering.

Imidlertid viser specialets undersøgelse også at børnefamiliernes naboskab og stedstilknytning ofte er en mere nuanceret virkelighed end som så. Alle de interviewede børnefamilier er således stort set enige om at bydelens mangfoldighed, både etnisk og socioøkonomisk, er et gode som de sætter stor pris på og som bør bevares. Ligeledes viser det også, at det at bo blandet kan øge tolerance for forskellighed og øge solidariteten mellem forskellige grupper, hvilket bekræftes af familiernes fortællinger om, hvordan de og deres børns daglige omgang med de øvrige beboere er med til at konfrontere dem med andre menneskers levestandard sat overfor deres egne. For nogle endda så meget, at det brede naboskab bliver en etisk fordring. Dette er dog altid et samspil mellem den enkelte familie samt det pågældende boligområde og dets beboere. Af samme årsag bærer stedstilknytningen

også præg af at være en konstellation mellem den enkelte familie og dens værdier og præferencer, samt de betingelse i form af bolig og institutioner, som området tilbyder. Betydning af sted(erne) består i sociale relationer og institutionelle rammer, som formes og muliggøres herigennem.

Samtidig viser specialet at mange af de lokale og daglige problematikker og konflikter, som relaterer sig til manglende eller dårligt naboskab og stedstilknytning, stadig har rod i materielle problemer såsom fattigdom, ulighed, boligforhold mv. Endvidere relaterer disse problemer sig ofte til overordnede samfunds- og bymæssige forhold. Derfor kan civilsamfundet og det enkelte nabolag ikke alene bære byrden og overkomme udfordringerne. I stedet risikerer denne tilgang, i værste fald, blot at reproducere eller forværre de eksisterende problemer.

Litteratur

- Alves, S. (2019): "Nuancing the international debate on social mix: evidence from Copenhagen", *Housing Studies*, DOI: 10.1080/02673037.2018.1556785.
- Andersen, H.S. (1998): "Gentrification or social renewal? Effects of public supported housing renewal in Denmark", *Scandinavian Housing and Planning Research*, 15:3, 111-128.
- Andersen, J. & Pløger, J (2007): "The Dualism of Urban Governance in Denmark", *European Planning Studies*, 15:10, 1349-1367.
- Baldersheim, H. & K. Ståhlberg (2002): "From Guided Democracy to Multi-level Governance: Trends in Central-Local Relations in the Nordic Countries", *Local Government Studies*, 28:3, 74-90.
- Bauman, Z. (1998): *Globalization-The Human Consequences*, Polity Press, Cambridge.
- Bauman, Z. (2002): *Fællesskab-En søgen efter tryghed i en usikker verden*, Hans Reitzels Forlag. København.
- Bauman, Z. (2006): *Flydende Modernitet*, Hans Reitzels Forlag, København.
- Birk, R. (2017): "Infrastructuring the social: Local community work, urban policy and marginalized residential areas in Denmark", *Environment and Planning A* 2017, Vol. 49(4) 767–783.
- Bisgaard, H. (2010): *Københavns Genrejsning 1990-2010*, Forlaget Bogværket og forfatteren.
- Bispeparken.dk (2022): <https://www.bispeparken.dk/?p=5981> [05-07-2022]
- Buch-Hansen, H. & Nielsen, P. (2005); *Kritisk Realisme*, Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg.
- Buch-Hansen, H. & Nielsen, P. (2012): "Kritisk Realisme", I Juul, S. & Pedersen, K.B. (red); *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori- En indføring*, Hans Reitzels Forlag, København. pp. 277-315.
- Christensen, B. M. (1995): "Virkelighedens tale", *Dansk Sociologi*, nr. 4/6, 1995, 6-34.
- Christensen, G. (2015): "A Danish Tale of Why Social Mix Is So Difficult to Increase", *Housing Studies*, 30:2, 252-271.
- Damgaard, B. (2016): "Fokusgrupper" I Kristensen, C.J. & Hussain, M.A. *Metoder i samfundsvidenskaberne*, Samfundslitteratur, Frederiksberg, 109-124.
- Deakin, H. & Wakefield, K. (2014): "Skype interviewing: reflections of two PhD researchers.", *Qualitative Research* 14(5), 603-616.

- Dempsey, N. et al. (2009): "The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability.", *Sustainable Development* 19, 289-300.
- Engels, F. (2009 [1845]): *The Condition of the Working Class in England*, Penguin Classics, London.
- Frandsen, M. S. & Hansen, J. V. (2020): "Parallelsamfundspakkens genealogi.", *Dansk Sociologi*, Vol. 31, nr. 1.
- Flyvbjerg, B. (2015) "Fem misforståelser om casestudiet", I Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.) *Kvalitative Metoder- En Grundbog*, forfatterne og Hans Reitzels Forlag, København, 497-520.
- Haveri, A. (2015): "Nordic local government: a success story, but will it last?", *International Journal of Public Sector Management*, Vol. 28 Iss 2, 136-149.
- Jørgensen, A. (2018): "Chicago-etnografi-Storbyen som en ny betingelse for socialt liv i det moderne samfund" I Jacobsen, M.H. & Jensen, H.L. (red) *Etnografier*, Hans Reitzels Forlag, København, 49-72.
- Jørgensen, P. S. (2019): *Byernes Jord*, Forlaget Bogværket og forfatteren, Nykøbing Sjælland.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015): *Interview-Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*, Hans Reitzels Forlag, København.
- Københavns Kommune (2016): *Områdefornyelse Nordvest- Kvarterplan*.
<https://www.kk.dk/dagsordener-og-referater/%C3%98konomiudvalget/m%C3%B8de-06092016/referat/punkt-19> [23-12-2021]
- Københavns Kommune (2017): *Politik for Udsatte Byområder*.
https://kk.sites.itera.dk/apps/kk_pub2/index.asp?mode=detalje&id=1712 [02-11-2021]
- Københavns Kommune (2021): *Københavns Kommunes Tryghedsundersøgelse 21*.
<https://www.kk.dk/politik/politikker-og-indsatser/sikker-by/tryghedsundersogelsen> [01-12-2021]
- Københavns Kommunes Statistikbank (2022a): "KKBEF1: Befolkningen efter distrikt, køn, alder og civilstand." <https://kk.statistikbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1536> [02-08-2022]
- Københavns Kommunes Statistikbank (2022b): "KKBEF1: Befolkningen efter distrikt, køn, alder og civilstand." <https://kk.statistikbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1536> [26-01-2022]
- Københavns Kommunes Statistikbank (2022c): "KKUDD4: Gennemført ungdomsuddannelse blandt 25-årige efter distrikt, gennemført ungdomsuddannelse og køn"
<https://kk.statistikbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1536> [26-01-2022]
- Københavns Kommunes Statistikbank (2022d): "KKIND3: Personer over 14 år efter distrikt,

enhed, køn og indkomsttype” <https://kk.statistikbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1536>
[04-08-2022]

Københavns Kommunes Statistikbank (2022e): “KKBOL: Boliger efter distrikt, ejerforhold, ibrugtagningssår, enhedsanvendelse og antal værelser”

<https://kk.statistikbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1536> [26-01-2022]

Kjeldsen, L. & Stender, M. (2022): “Bringing social sustainability into the mix: framing planning dilemmas in mixed-tenure regeneration”, *Building Research & Information*.

Larsen, J.E. (2004): *Fattigdom og social eksklusion. Tendenser i Danmark over et kvart århundrede*, København: Socialforskningsinstituttet, 04:27. pp. 64-85.

Larsen, M.C. (2018): ”Internet Etnografi-På online feltarbejde mellem hverdagspraksisser og netværkskommunikation”, I Jacobsen, M.H. & Jensen, H.L. (red) *Etnografier*, Hans Reitzels Forlag, København, 203-228.

Larsen, H.G. & Hansen, A.L. (2008): ”Gentrification: Gentle or Traumatic?

Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen”, *Urban Studies*, 45(12), 2429–2448, November 2008.

Massey, D. (1994): *Space, Place and Gender*, Polity Press, Cambridge.

Massey, D. (2005): *For Space*, Sage Publications, London.

Meijer, A. (2016): “Coproduction as structural transformation of the public sector”, *International Journal of Public Sector Management*, Vol. 29 Iss 6, 596-611.

Park, R.E. & Burgess, E.W. (2019 [1925]): *The City*, University of Chicago Press, Chicago & London.

Nielsen, R.S., Blach V. & Beckman, A.W. (2017): *Den Hypermangfoldige By-Potentialer og udfordringer*, SBI 2017:01, Aalborg Universitet.

Nielsen, R. S., & Winther, A. H. (2020): ”The complexity of diversity in reality: perceptions of urban diversity.”, *Urban Studies*, 57(14), 2817-2832.

O’Reilly, K. (2009); “Interviews and Conversations”, I *Key Concepts in Ethnography*, Sage Publications, London.

Sampson, R. J. (2012): *Great American City: Chicago and the Enduring Neighborhood Effect*, University of Chicago Press, Chicago & London.

Sampson, R.J. (2019): “Foreword- The City for The Twenty-First Century”, I Park, R.E. & Burgess, E.W. *The City*, University of Chicago Press, Chicago & London.

Savage, M., Bagnall, G. & Longhurst, B. (2005): *Globalization and Belonging*, Sage Publications, London.

Seligmann, L.J. & Estes, B.P. (2020): “Innovations in Ethnographic Methods” *American*

Behavioral Scientist, Vol. 64(2),176-197.

Sennett, R. (2018); *Building and Dwelling- Ethic for the City*, Allenlane, an imprint of Penguin Books, London.

Simmel, G. (1971a [1903]): “The Metropolis and Mental Life”, I Donald S. Levine (ed.) *On Individuality and Social Forms*, The University of Chicago Press, Chicago & London, 324-339.

Simmel, G. (1971b [1908]): “The Stranger”, I Donald S. Levine (ed.) *On Individuality and Social Forms*, The University of Chicago Press, Chicago & London, 143-149.

Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2015);”Interviewet: Samtalen som forskningsmetode”, I Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.), *Kvalitative Metoder-En Grundbog*, forfatterne og Hans Reitzels Forlag, København, 29-54.

Thagaard, T. (2004): *Systematik og indlevelse-En indføring i kvalitativ metode*, Akademisk Forlag A/S, København K.

Wacquant, L. (2013): *Byens Udstødte-En komparativ sociologi om den avancerede marginalisering*. Nyt fra samfundsvidenskaberne, Frederiksberg, 1. udgave.

Woodcraft, S. et al. (2012): “Sustainability A framework for creating thriving new communities”, *Social Life*, London.

http://www.social-life.co/media/files/DESIGN_FOR_SOCIAL_SUSTAINABILITY_3.pdf. [02-12-2018]

Yin, R.K. (2018): *Case Study Research and Applications-Design and Methods*, (6th ed.). Sage Publications, London.

Zukin, S. (2010): *Naked City-The Death and Life of Authentic Urban Places*, Oxford University Press Inc, New York.

Bilag

1. Interviewguide
2. Samlede interviews 1-8